

CUPRINSUL

	Pag.
Prefață	5

STUDIUL NOULUI TESTAMENT PARTEA ÎNȚAIA: GENERALĂ

1. Despre Noul Testament și cărțile care formează cuprinsul său. Disciplinele ajutoare studiului Noului Testament	8
2. Istoria canonului cărților Noului Testament	13
3. Inspirația și autenticitatea cărților Noului Testament	16
4. Istoria textului Noului Testament; limba scrierilor Noului Testament; materialul de scris; scrierea folosită; împărțirea textelor și manuscrisele	20
5. Despre traduceri Sfintei Scripturi: siriacă, latină, egipteană, etiopiană, armeană, georgiană și slavonă; traduceri în limba română	24

PARTEA A DOUA: SPECIALĂ

6. Mediul de apariție a Noului Testament	29
7. Despre Evanghelii	43
8. Evanghelia după Matei	46
9. Evanghelia după Marcu	79
10. Evanghelia după Luca	97
11. Problema sinoptică	127
12. Evanghelia după Ioan	134
13. Faptele Apostolilor	160
14. Viața și activitatea Sfântului Apostol Pavel	179
15. Epistolele Sfântului Apostol Pavel	188

16. Epistola Sfântului Apostol Pavel către Romani	192
17. Epistola I-a a Sfântului Apostol Pavel către Corinteni	208
18. Epistola a II-a a Sfântului Apostol Pavel către Corinteni	222
19. Epistola către Galateni a Sfântului Apostol Pavel	230
20. Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel	239
21. Epistola către Filipeni a Sfântului Apostol Pavel	249
22. Epistola către Coloseni a Sfântului Apostol Pavel	255
23. Epistola I-a către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel	262
24. Epistola a II-a către Tesaloniceni a Sfântului Apostol Pavel	268
25. Epistola I-a către Timotei a Sfântului Apostol Pavel	273
26. Epistola a II-a către Timotei a Sfântului Apostol Pavel	281
27. Epistola către Tit a Sfântului Apostol Pavel	285
28. Epistola către Filimon a Sfântului Apostol Pavel	289
29. Epistola către Evrei a Sfântului Apostol Pavel	292
30. Epistola sobornicească a Sfântului Apostol Iacov	305
31. Epistola întâia sobornicească a Sfântului Apostol Petru	312
32. A doua epistolă sobornicească a Sfântului Apostol Petru	321
33. Epistola întâia sobornicească a Sfântului Apostol Ioan	327
34. Epistolele a II-a și a III-a sobornicești ale Sfântului Apostol Ioan	334

creștine din Palestina sau din afară. Predica aceasta avea drept scop convertirea la creștinism, înălțarea sufletească a credincioșilor și apărarea dreptei credințe de orice falsificări. Din anumite nevoi de apărare a adevăratei credințe și pentru a rămâne neschimbat ceea ce Mântuitorul ne-a împărtășit, unii martori ai Domnului sau ucenici de ai lor au fixat în scris învățătura și faptele Mântuitorului, adică predica apostolică. Au făcut acest lucru din nevoia de a instrui pe credincioși și nu pentru a elabora opere istorice în înțelesul de astăzi al cuvântului. De aceea, ei nu au fixat faptele evanghelice în ordinea strict cronologică și nici nu le-au localizat totdeauna. Transmițând tradiția orală, evangheliștii au consemnat și unele fapte interpretate de comunitate și chiar unele interpretări personale ale lor după scopul urmărit de scrierea evangheliilor respective. Din aceste motive, unele amănunte diferă de la o evanghelie la alta.

Adânc convinși fiind de mesianitatea și divinitatea Mântuitorului, ei nu au exclus nici un act important, nici o învățătură esențială din doctrina și viața Domnului Hristos. Evangheliștii n-au fost istoricografi, dar au respectat cu scrupulozitate faptul istoric. Ei au cunoscut pe Mântuitorul, au fost martori direcți ai evenimentelor pe care le istorisesc. Evangheliștii s-au adresat Bisericii care se dezvoltă sub directa autoritate a Apostolilor. În evanghelii nu se putea strocurea nimic fals, fiind cărti inspirate de Duhul Sfânt, scrise de martori autentici. Biserica a vegheat în cursul veacurilor, prin conducătorii ei, asistată de același Duh Sfânt, care i-a inspirat pe alcătuitori, la menținerea neschimbată a textelor evanghelice.

Timpul în care au fost scrise este epoca de la 43-100, adică a doua jumătate a secolului I. Limba evangheliilor a fost aramaica, pentru cea de la Matei și greaca elenistică pentru celelalte.

8. EVANGHELIA DUPĂ MATEI

Prima scriere din Noul Testament este Evanghelia după Matei. Este cea dintâi Evanghelie în ordinea cronologică, după cum ne arată tradiția bisericească.

Autorul ei este Sfântul Matei, apostol al Domnului Hristos. Era originar din Capernaum, unde exercita profesiunea de vameș, ocupație urâtă de evrei, din cauza incorectitudinii vameșilor și pentru că aceștia erau în slujba ocupanților romani. El era fiul lui Alfeu și se numea Levi (Marcu II, 14) înainte de a deveni apostol al Mântuitorului, după care fapt, ia numele de Matei. Fie că avea două nume: Levi și Matei, dintru început ca și Sfântul Apostol Pavel - Saul și Paul (Pavel) - sau poate și-a schimbat numele după convertire ca Simon al lui Iona în Chifa (Petrus) (Ioan I, 11). Deși într-o profesiune nesimpatizată de concetățenii săi, avea o profundă nădejde în venirea lui Mesia, cel prezis de profeți. De aceea, Domnul Hristos, cunoscând sufletul lui, trecând într-o zi pe la vama din Capernaum, îi face invitația: "Vino după Mine" (Matei IX, 9; Marcu II, 4; Luca V, 27). Vameșul îl urmează bucurându-se oferă un prânz Mântuitorului și ucenicilor Săi, la care mai iau parte încă și mulți prieteni de ai vameșului. Cu această ocazie fariseii muștră pe ucenicii Domnului Hristos că învățătorul lor mănâncă cu vameșii și păcătoșii. Domnul Hristos le răspunde că "nu au nevoie de doctor cei sănătoși, ci cei bolnăvi și El n-a venit să cheme la pocăință pe cei drepți, ci pe cei păcătoși" (Matei IX, 12-13). Aceste cuvinte au răscolot adânc ființa morală a acestui om urât de concetățenii săi, s-a convertit și a devenit pentru toată viața apostol al Domnului Hristos.

În lista Apostolilor la Marcu (III, 18) și Luca VI, 15) el este trecut pe locul al șaptelea, iar în evanghelia sa, din modestie, se situează pe locul opt (Matei X, 3). În Evanghelia nu se mai spune nimic despre activitatea sa, ci doar în Faptele Apostolilor este amintit, în rândul celorlalți Apostoli, cu ocazia alegerii lui Matia (Fapte I, 13). Desigur, el a împărtășit situația tuturor celorlalți Apostoli. A primit înputernicirea de a predica Evanghelia (Matei XXVIII, 19-20; Marcu XVI, 15), s-a împărtășit de harul Duhului Sfânt la Cincizecime și a răspândit învățătura creștină în Ierusalim. Pe timpul persecuției lui Irod Agripa (44 fd. Hr.), când Apostolul Iacov, fratele lui Ioan, este omorât, ceilalți Apostoli părăsesc Palestina. Și evanghelistul Matei părăsește Ierusalimul și pleacă în Etiopia unde propovăduiește Evanghelia. Tradiția

adaugă că ar fi răspândit învățătura Mântuitorului și în Arabia. Se crede că el a murit martir. Biserica noastră îl pomenește ca martir, în ziua de 16 noiembrie.

Prima mărturie în sprijinul apartenenței Evangheliei întâia Sfântului Matei, este aceea a lui Papia, episcop de Ierapole din Frigia († 155). Acesta consemnează tradiția orală despre viața și Activitatea Mântuitorului într-o scriere păstrată fragmentar de Eusebiu al Cezarei († 240). Papia spune: "Matei a scris de Eusebiu al Cezarei (evanghelia sa) în limba ebraică, pe care cuvintele Domnului (evanghelia sa) în limba ebraică, pe care le traducea fiecare cum putea". Sfântul Irineu, episcopul Lionului, din Galia († 202), ucenic al Sfântului Policarp din Smirna († 156), mărturisește că "Matei petrecând între evrei a scris o Evanghelie în limba sa proprie" (*Adv. Haeres.* III, 1). Eusebiu de Cezareea, la rândul său, afirmă: "Matei, care a predicat mai întâi evreilor, le-a înmănat acestora când era să plece și la alții, în scris, în limba lor maternă. Evanghelia care-i poartă numele". (*Hist. eccles.* III, 24 și 31).

Ea se află înscrisă în lista canonului Muratori și amintită de Sfinții Părinți: Atanasie cel Mare, Chiril al Ierusalimului și Grigore de Nazianz. Fericitul Ieronim († 420) rezumând ce s-a scris până la el, despre prima Evanghelie, spune: "Matei, care se numea Levi și devenind din vameș Apostol, a compus pe timpul când petrecea în Iudeea, cel dintâi, evanghelia lui Hristos, cu litere ebraice, pentru cei care crezuseră, cei din circumciziune" (*Hieronym. De vit. illustr.*).

Ea este recunoscută ca autentică și de sinoadele particulare din Laodiceea (360), canonul 60 Hipo (393) și confirmată de sinodul ecumenic Trulan (692) și sinodul al VII-lea (787).

Cuprinsul Evangheliei, adică argumentele interne, atestă autenticitatea ei. În adevăr, din cuprins rezultă că autorul este iudeu, care cunoaște foarte bine Vechiul Testament, istoria, datinile și mentalitățile evreilor din Palestina. În Evanghelia întâi sunt multe amănunte pe care nu le putea cunoaște decât un Apostol al lui Iisus.

Limba originală a Evangheliei după Matei este limba aramaică, limbă vorbită de evrei, după întoarcerea lor din robia babilonică. Mai târziu de anul 70 d.Hr. Evanghelia s-a tradus în limba greacă. Autorul traducerii pare să fie însuși

Sfântul Apostol și Evanghelist Matei.

Locul. Scrisă în Ierusalim, pe la anul 43-44, înainte de a părăsi țara sfântă, - ea a fost adresată în primul rând iudeo-creștinilor din Palestina.

Scopul evanghelistului a fost să dovedească primilor cititori că Domnul Hristos este Mesia cel prezis de profeți și că în persoana Sa s-au îndeplinit toate vechile profeții. El a reinnoit Legea Veche. Așteptarea unui Mesia politic este zadarnică. Din această cauză autorul motivează multe din faptele vieții și activității Mântuitorului prin cuvintele: "Acestea s-au făcut ca să se împlinească Scriptura" (Matei I, 22; II, 15; II, 23; XXI, 4; XXVII, 9).

Evanghelia după Matei are deci ca scop: dovedirea mesianității și divinității Domnului Hristos. În ea se istorisește viața și învățătura Mântuitorului așa cum s-a petrecut, cum s-a desfășurat și după cum a fost înregistrată de un martor ocular.

Planul evangheliei. Ea cuprinde 28 de capitole și se împarte în trei părți mari: *Partea I-a (cap. I-IV, 11)*, descrie evenimentele dinaintea activității publice a Domnului Hristos, adică spița neamului lui Iisus, nașterea Sa, unele fapte în legătură cu ea, Botezul și ispitirea în pustie.

Partea a II-a (cap. IV 12-XXVIII). Aici se vorbește despre activitatea publică a Mântuitorului în Galileea.

Partea a III-a (cap. XIX - XXVIII) expune activitatea Domnului în drum spre Ierusalim, intrarea solemnă în cetatea sfântă, patimile morții și învierea Sa.

Evanghelistul Matei nu expune viața și faptele Mântuitorului în mod cronologic, ci le grupează în pericope compacte după analogiile dintre ele.

CUPRINSUL EVANGHELIEI

Partea I introductivă (cap I-IV, 11) Nașterea Domnului Iisus, închinarea magilor, fuga în Egipt și uciderea pruncilor

Evangelistul Matei își începe scrierea printr-o listă genealogică a strămoșilor Domnului Hristos, începând de la Avraam și trecând din generație în generație, în mod descendent prin David și urmărind pe linie bărbătească până la Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare Maria, care a născut pe Domnul Hristos.

Listele la evrei se urmăreau numai pe linie bărbătească. Amintirea femeilor: Tamara, Rahav, Rut, Batseba arată că Mântuitorul avea printre strămoșii Săi și neamuri străine de poporul iudeu, trăgându-se astfel, ca om din toate popoarele.

Lista genealogică este împărțită în trei serii de câte paisprezece neamuri: de la Avraam la David, *epoca formării poporului evreu*; de la David la captivitatea babilonică, *epoca mării și decăderii lui Israel*; de la reîntoarcerea din captivitatea babilonică până la Iosif, *epoca așteptării lui Mesia*. Mai există o asemenea listă genealogică la Evangelistul Luca (cap. III, 23-38). Acesta urmează o linie ascendentă prin strămoșii Prea Sfintei Fecioare Maria, mergând până la Adam. Această exegeză a listelor genealogice ale Mântuitorului este acceptată de majoritatea interpreților Noului Testament. Mai sunt, însă, și alte interpretări¹.

Mântuitorul s-a născut, arată autorul (I, 18-25), fiind conceput în mod supranatural, prin umbrirea Sfintei Fecioare Maria de către Duhul Sfânt, conform profețiilor (Isaia VII, 14). Faptul este anunțat și lui Iosif, logodnicul Sfintei Fecioare, precizându-se că pruncul pe care trebuia să-l nască

se va numi Iisus, adică Mântuitorul, căci va mântui pe poporul său de păcatele sale, va fi deci adevăratul Mesia. În acest mod îndepărtează din sufletul lui Iosif intenția sa de a părăsi pe Sfânta Fecioară, aflând că avea să nască. - Istorisirea mai amănunțită a Nașterii Domnului o expunere Evangelistul Luca (cap. I-II).

După acest fapt, Evangelistul Matei istorisește închinarea Magilor (II, 10-12), care, după tradiție, erau niște înțelepți de la curțile regilor persi, chaldeeni sau arabi - din răsărit. Văzând steaua minunată pe cer, ei au înțeles că s-a născut în Palestina Mesia cel așteptat de iudei, căci cunoșteau Vechiul Testament în traducerea Septuagintei. Au ajuns la Ierusalim, conduși de stea. De aici, au mers la Betleem, - după ce Mântuitorul fusese tăiat împrejur și prezentat la templu (Luca, cap. I-II). Magii i-au adus daruri, aur, tămâie și smirnă. După închinarea lor, la îndemn ceresc, familia sfântă se refugiază în Egipt, unde viețuiau în siguranță destui evrei. Irod, înșelat de magi - care nu-l anunță că au găsit pe Domnul - hotărăște uciderea pruncilor din Betleem și împrejurimi. Numărul pruncilor uciși nu se știe. Tradiția spune că ar fi în jur de o sută. Jalea mare a mamelor rămase fără prunci este, după Evangelistul Matei, un antitip al distrugerii Ierusalimului și deportării tinerilor din acea vreme în robia babilonică. Durerea mamelor rămase fără fii de atunci prefigura nenorocirea mamelor ai căror fii îi omorâse Irod, căutând să omoare pe Iisus.

Familia sfântă rămâne în Egipt un an și câteva luni, până moare Irod Idumenul, apoi se reîntoarce în Palestina, dar nu în Betleem, cum intenționa, căci peste Iudea domnea Arhelau, fiul crud al lui Irod, ci în Nazaret, unde domnea ca tetrarh Irod Antipa, mai puțin crud decât fratele său.

În continuare cap. III-IV, 11: *Predica Sfântului Ioan Botezătorul, Botezul Mântuitorului și ispitirea Sa în pustie*. După scurte informații despre nașterea Mântuitorului și unele fapte în legătură cu ea Sfântul Evangelist Matei scrie despre înaintemergătorul Domnului și despre îndemnarea la pocăință din pustiul Iordanului (III, 1-2). Ioan ducea o viață de ascet și propovăduia cu înflăcărare apropierea împărăției mesianice, pregătindu-i pe cei care-l asculta prin pocăință și botezare,

¹ Cf. dr. Vasile Gheorghiu, *Sfânta Evanghelie după Matei, comentariu*, Cernăuți, 1925, p. 78 ș.u.

unite cu fapte de pocăință. Botezul său era deosebit de al lui Mesia, care avea să boteze cu Duh Sfânt și "cu foc" curățitor.

Sfântul Ioan botează pe Mântuitorul (III, 13-17), după ce la început refuzase această înaltă misiune, căci se socotea nevrednic. La insistențele Domnului Hristos, spre a se "împlini toată dreptatea" (economia mântuirii) Sfântul Ioan primește și botează pe Domnul Hristos. Mântuitorul se botează, nu pentru că personal avea nevoie de botez ci pentru că era reprezentantul întregii omeniri ale cărei păcate și le asumase. Botezul Domnului prilejuiește o arătare a Sfintei Treimi; Fiul se botează, Părintele cerește (Tatăl) și mărturisește ca Mesia, iar Sfântul Duh, în chip de porumbel, îl confirmă, pogorându-se peste El.

După acest fapt important *Domnul Hristos este ispitit de diavol* (IV, 1-12). Pentru a se pregăti ca om în marea Sa misiune și pentru a birui pe acel împotriva căruia nu putuse rezista vechiul Adam, Domnul Hristos "a fost dus de duhul în pustie" spre a fi ispitit de diavol (IV, 1). După tradiție pustiuul pare a fi la vest de Ierihon, în ținuturile muntelui Carantania. Aici postește 40 de zile și 40 de nopți fără a mânca ceva. La sfârșitul acestei perioade diavolul se prezintă în mod real - nu numai interior - ispitindu-l sub trei forme ce reprezintă chintesența tuturor tentațiilor: lăcomia, mândria și pofta de stăpânire și îmbogățire. Prin prima îl invită să prefacă pietrele în pâini, spre a se hrăni după postul îndelungat; prin a doua îl invită să se arate mulțimii că este Mesia aruncându-se de pe aripa templului din Ierusalim; prin a treia îi oferă bogățiile și stăpânirea lumii, dacă i se va închina.

Mântuitorul le respinge pe toate cu cuvinte scripturistice, iar diavolul se convinge în mod faptic că Iisus este mai puternic decât el, și pleacă biruit.

Partea a II-a (cap. IV, 12 - XVIII)

Activitatea Domnului Hristos în Galileea, Cap. IV. Începutul propovăduirii și chemarea primilor Apostoli

După ispitirea și întemnițarea Sfântului Ioan Botezătorul de către Irod-Antipa (IV, 12), Mântuitorul revine în Galileea și își începe activitatea Sa publică (IV, 12-7), propovăduind despre "împărăția cerurilor" care se dobândește prin pocăință. De altfel, "*Împărăția cerurilor*" este tema centrală a Evangheliei după Matei. Manifestarea ei pământească el o descrie dintru început (Nașterea Domnului), până la slăvita ei realizare (prin Învierea Domnului Hristos). La lacul Ghenizaret Domnul Hristos cheamă, dintre pescarii aceluia lac, pe patru dintre ucenicii Săi: Simon-Petru și Andrei fiii lui Iona, pe Iacov și pe Ioan, fiii lui Zevedeu (IV, 18-25), care alege, după majoritatea exegeților, pare a fi fost definitivă. Aici săvârșește o serie de minuni care-i măresc faima de taumaturg (IV, 23-25).

Cap. V-VII. Predica de pe munte. Partea cea mai importantă a Evangheliei după Matei referitoare la învățătura Domnului Hristos se cuprinde în Predica de pe Munte (cap. V-VII). Pericopele pe care le conține n-au fost rostite în același timp, ci în diferite ocazii. Evanghelistul le-a grupat în această cuvântare, după legăturile lor de conținut, potrivit metodei sale de lucru. Predica de pe Munte cuprinde o *introducere* (V, 1-12), care indică nouă căi sau mijloace de desăvârșire religioasă-morală, numite "fericiri". Fiecare din ele începe cu o virtute care dacă este realizată în viața noastră, vremelnică, aduce răsplătire veșnică. Primele trei fericiri se referă la viața noastră individuală, la preocuparea de noi înșine, iar celelalte șase la raporturile noastre cu semenii. În fericirile recomandate de Mântuitorul se pune accent pe o serie de dispoziții interioare, ca: mila, curăția inimii, înfrânarea, dreptatea, iubirea și jertfelnicia. Prin ele se poate

dobândi, se poate moșteni Împărăția cerurilor.

În continuare (V, 13-16), Mântuitorul seamănă pe ucenicii Săi cu sarea pământului și lumina lumii, îndemnându-i să fie de exemplu prin viața lor virtuoasă și să răspândească învățătura Sa.

Conținutul cuvântării este format din trei părți: în partea întâi (V, 17-48), se face o comparație între învățăturile esențiale ale Vechiului Testament și cele împărtășite de Mântuitorul: El a desăvârșit Legea veche, făcând din ea o lege superioară și universală, punând accentul pe iubirea de Dumnezeu și de aproapele nostru. Astfel, în legătură cu porunca a VI-a din decalog, Mântuitorul osândește nu numai omorul, ci și ofensa, calomnia, jignirea. Referitor la porunca a VII-a se oprește nu numai actul desfrânării, ci și intenția de a desfrâna. Se condamnă divorțul pentru motive ușoare "afară de cuvânt de desfrânare", adică de adulter și se oprește orice fel de jurământ. Adică orice fel de jurământ într-o societate ideală creștină, dar până atunci, abuzul de jurământ. În legătură cu "legea talionului" (Exod XXI, 24-25; Deut, XIX, 21) se cere o depășire a ei prin legea dragostei, după exemplul Tatălui ceresc, care răspândește binefacerile sale peste toți oamenii.

În partea a II-a (VI, 1-34), Mântuitorul recomandă ascultătorilor săvârșirea unei serii de fapte care trebuie să se deosebească de ale fariseilor prin motivarea lor internă. Astfel, ei trebuie să facă rugăciuni și milostenii și să postească spre a slăvi pe Dumnezeu, nu spre a fi lăudați de oameni. Să lucreze pentru dobândirea de bunuri nepieritoare și să se ferească de avariție, căci Dumnezeu are grijă de oameni mai mult decât de celelalte viețuitoare.

În partea a III-a, cap. VII, 1-27 se dau o serie de sfaturi pentru noua viață morală creștină. Dragostea față de aproapele, de semen, să se vădească (VII, 106) printr-o înțelegere mai largă a faptelor acestora și printr-o critică mai severă a noastră înșine. Învățăturile sfinte să fie răspândite cu prudență. Rugăciunea să fie stăruitoare, căci numai aceasta se îndeplinește (VII, 7-11). Să se comporte față de semenii, după cum ar dori să se comporte și semenii lor cu ei (VII, 12). Să

primească și să păstreze învățăturile Mântuitorului cu toate greutatea ce le-ar avea de suferit, căci numai astfel vor dobândi "Împărăția lui Dumnezeu" (VII, 13-14). Să se ferească de învățătorii mincinoși, pe care să-i judece și să-i deosebească după fapte (VII, 15-21), să nu se mândrească cu minunile pe care eventual le-ar săvârși, ci să îndeplinească voia lui Dumnezeu și să săvârșască fapte bune.

În încheiere, prin două pilde îi îndeamnă a pune în practică învățăturile primite, arătându-se prin aceasta adevărați ucenici. Pe drept cuvânt, Predica de pe Munte este cea mai înaltă carte a regulilor de conduită și de desăvârșire morală a omenirii.

În cap. VIII și IX se istorisesc o serie de minuni săvârșite de Domnul Hristos, în părțile Galileii. Ele nu sunt relatate în ordinea săvârșirii, cronologic, ci după procedeul Predicii de pe Munte. Mântuitorul săvârșeste nenumărate minuni din dorința de a ajuta pe cei nenorociți, pe cei bolnavi, minunile servesc, însă, și ca dovezi ale divinității Sale. Astfel, El a făcut minuni față de natură, față de oameni și față de Sine. Minunile înfăptuite în capitoarele amintite sunt: *vindecarea unui lepros* (VIII, 1-4), boală grea și aproape incurabilă, pe care Domnul Hristos o săvârșeste din milă pentru bolnav; *vindecarea slugii sutașului* (VIII, 5-10), a unui prozelit, care avea o puternică credință; *vindecarea soacrei lui Petru* (VIII, 14-15), care viețuia în Capernaum, precum și alte minuni (VIII, 16) care confirmă profeția lui Isaia, despre misiunea lui Mesia, (cf. Isaia LIII, 4). În continuare, Domnul Hristos refuză să primească printre ucenici pe un cărturar care dorea să-l urmeze, socotindu-l un Mesia politic și nu permite unui ucenic de-al Său să se ducă să înmormânteze pe tatăl său, arătându-i prin aceasta că chemarea apostolică necesită un spirit de jertfelnicie și de abnegație, apostolul fiind dator să lase la o parte în îndeplinirea misiunii sale obligațiile de ordin familial, lumesc.

Liniștirea furtunii de pe Marea Galileii (VII, 23-27) este o minune săvârșită asupra naturii, minune ce impresionează adânc pe ucenici. Domnul Hristos vindecă doi demonizați în latura gadarenilor (VIII, 28-34), la est de Marea Galileii unde

chiar demonii recunosc divinitatea Sa.

În vindecarea paralizicului din Capernaum (IX, 107) Mântuitorul își arată dumnezeirea Sa, afirmând că El are puterea de-a ierta păcatele. În continuare Domnul Hristos cheamă la apostolat pe vameșul Matei (IX, 9-17), în casa căruia, la un prânz, El explică cum că postul creștin nu va fi asemănător cu cel iudaic - va fi în alte zile și izvorât din alte motive - după cum și religia creștină va fi deosebită de cea iudaică a Vechiului Testament, ca fond și formă. Ele nu pot sta împreună, cum nu pot să stea vinul nou în burduri vechi sau petice noi, la haine vechi.

Tot în acest capitol se istorisește vindecarea unei femei, care suferea de doisprezece ani de scurgere de sânge (IX, 20-22) pentru credința ei puternică; Domnul Hristos învie pe fiica lui Iair mai marele sinagogii (IX, 18-19; 23-26) aceasta fiind prima dintre cele trei învieri săvârșite de Domnul Hristos; tămăduiește doi orbi și un mut îndrăcit (IX, 27-34), cu care ocazie fariseii îl acuză că vindecă demonizații cu ajutorul lui **"Bezebul căpetenia demonilor"**.

Cap. X se istorisește despre alegerea definitivă a celor doisprezece Apostoli și trimiterea lor într-o misiune de probă, cuprinzând și o importantă cuvântare pastorală, a Mântuitorului.

După ce Domnul Hristos își alege definitiv 12 apostoli din mai mulți ucenici care-L urmaseră - asemănători cu cei 12 patriarhi ai poporului evreu - îi trimite într-o misiune de probă limitată. În cuvântarea rostită în fața lor le dă o serie de sfaturi asupra misiunii lor, asupra vocației lor pastoral - duhovnicești și practice, cum spun unii exegeți.

În partea I-a a cuvântării (X, 5-15), sfaturile se referă la misiunea lor limitată la ținuturile iudeilor. Ei vor învăța la fel învățătura Domnului, uniform, cu delicatețe, ocolind pe cei vădit ostili învățaturii lor, care însă vor fi pedepsiți de Dumnezeu. Nu se vor îngriji de hrană și îmbrăcăminte, căci misiune lor fiind de scurtă durată și dezinteresată nu vor duce lipsă de acestea.

Partea a II-a (X, 16-23) se referă la misiunea de după Cincizecime, când se vor îndrepta către "neamuri". Atunci vor

avea greutate și necazuri de la stăpânitori de state și conducători de sinagogi, vor fi urâți și persecutați și vor trebui să fugă dintr-o cetate în alta. Să nu se îngrijească ce și cum vor vorbi, căci îi va ajuta Duhul Sfânt. Vor trebui să rabde toate spre a fi mântuiți. În sfârșit, în partea a III-a (ultima) (X, 24-42), se dau sfaturi apostolilor valabile pururea pentru misiunea apostolică și preoțească: de a urma întru toate pe Mântuitorul și a-L lua de exemplu, a vorbi deschis și fără frică. Domnul Hristos și învățătura Sa vor provoca neînțelegeri, totuși trebuie să-L predicăm fără șovăire, să renunțăm la noi înșine spre a-L predica; cei care îi vor sprijini pe Apostoli vor fi răsplătiți. Din toată cuvântarea rezultă că apostolii vor fi ajutați în misiunea lor de Duhul Sfânt, având datorită de a predica dezinteresată. În cap. XI se istorisește: Lauda adusă de Mântuitorul Sfântului Ioan Botezătorul, cu prilejul vizitei ce-i fac ucenicii acestuia, trimiși de el, spre a se convinge dacă Domnul Hristos este Mesia cel așteptat. Mântuitorul le dovedește mesianitatea Sa prin minunile pe care le săvârșește, așa precum prezisese profetul Isaia (XXXV, 5; LXI, 1). Cu această ocazie el aduce laude Sfântului Ioan Botezătorul mărturisind că a fost înaintemergătorul Său și că este cel mai mare dintre fiii oamenilor, născuți din femei, deși face parte din rândul profeților Legii vechi. Sfântul Ioan Botezătorul a postit și a dus o viață austeră, totuși evreii n-au crezut în el, nu au primit predica lui și felul său de viață, spunând că "are demoni (este ajutat de demon în austeritatea sa)". Ei nu cred acum nici în Mântuitorul, acuzându-L că predică mai mult vameșilor și păcătoșilor.

Adresându-se cetăților din jurul lacului Ghenizaret (XI, 20-24), care nu i-au primit învățătura deși a făcut multe minuni acolo, le prezice pedepse aspre. Învățătura Sa este bine primită de vameși și de copii (XI, 25-26). Încheie cu un apel adresat celor împovărați și bântuiți de necazuri, de a primi învățătura Sa mântuitoare (XI, 28-30), că la El vor afla odihnă.

În cap. XII, Mântuitorul este acuzat de farisei că nu păzește sâmbătă (XII, 1-7), deoarece ucenicii săi flămânzi au smuls spice într-o asemenea zi și s-au hrănit din boabele lor.

Domnul le răspunde că ei pun prea mult accentul pe formalismul Legii, căci aceasta permite anumite acțiuni strict necesare, dând exemplu pe David, care odinioară a călcat Legea luând din pogoămintele pe care și le iau totdeauna preoții. De altfel, adaugă el, Mesia este mai mare decât templul. Cu ocazie *vindecării unui om cu mâna uscată* (XII, 9-14) și a unui demonizat mut și surd (XII, 22) într-o zi de sâmbătă, a fost din nou acuzat că face minuni cu ajutorul lui Belzebut. Domnul Hristos explică imposibilitatea acestui fapt și-i anunță că răstălmăcirea minunilor Sale constituie un păcat grav, - păcat împotriva Duhului Sfânt, care nu va fi iertat niciodată.

La cererea unor farisei de a face un «semn» spre a crede în El, Mântuitorul le spune că nu le va da alt semn decât moartea Sa și petrecerea în sânul pământului "trei zile și trei nopți" prefigurată prin semnul lui Iona (XII, 38-42). Capitolul se încheie cu *vizita mamei sale și așa-zisilor frați ai săi* (XII, 36-50), în realitate "rude" sau veri secundari. La apariția lor, Domnul afirmă că oricine împlinește voia lui Dumnezeu, îi este rudă. Creștinismul stabilește o legătură spirituală între oameni care depășește înrudirea de sânge. De altfel, "frații" Domnului nu-i erau frați naturali, ei rude apropiate. Căci prin cuvântul de "frate" se înțelege la evrei toate gradele de rudenie: unchi, nepot frate vitreg, veri, cumnați etc. Maica Domnului n-a avut alți copii decât pe Mântuitorul Hristos.

Cap. XII cuprinde cuvântarea Mântuitorului în pilde.

Această cuvântare conține un număr de șapte pilde, rostite de Domnul Hristos în diferite ocazii. Căci Mântuitorul vorbește adeseori mulțimilor și apostolilor Săi prin pilde. Acestea erau mai apropiate de puterea de înțelegere a oamenilor, de preocupările și viața lor obișnuită și erau oarecum mai voalate față de farisei, expuneau anumite învățături mai indirect.

Cuvântul "**parabolă**" înseamnă comparație. În adevăr, în structura fiecărei parabole există o comparație evidentă sau subînțeleasă.

Parabola este o mică istorisire fictivă, dar verosimilă, luată din viața zilnică, prin care cu ajutorul unei comparații sau

asemănări se împărtășesc anumite învățături de credință și de morală. Prin parabole Domnul Hristos pune în lumină diferite aspecte ale "Împărăției Cerurilor" sau ale învățaturii Sale. Pildele se împart în: dogmatice, morale și profetice (sau eshatologice) după felul învățaturii, care se desprinde din ele. Dacă expun o temă doctrinală sunt dogmatice; dacă se referă la un precept normativ sunt morale; dacă înfățișează o învățătură care privește sfârșitul timpurilor sau viața veșnică, ele sunt eshatologice (sau profetice).

Dintre cele șapte pilde (din cap. XIII) două sunt mai extinse, fiind explicate - la cererea Apostolilor - de însuși Mântuitorul și anume: pilda semănătorului (XIII, 4-9; și 18-23) și pilda neghinei (XIII, 24-30 și 36-43). Celelalte cinci ne împărtășesc învățături despre "Împărăția cerurilor", precum și diferite aspecte și înțelesuri ale învățaturii Mântuitorului. Astfel, în *pilda semănătorului* se pune accent pe atitudinea de receptare a sufletului omenesc față de învățătura Domnului Hristos, de modul diferit în care omul își însușește această învățătură. Unii se arată indiferenți față de ea, alții o primesc cu entuziasm, dar o părăsesc tot așa de ușor; la alții grijile exagerate ale acestei vieți și poftele lumesti îi înnăbușă și înlătură un oarecare număr o primesc cu bucurie și la aceștia aduce roade bogate. În *pilda neghinei* se arată că "Împărăția lui Dumnezeu" pe pământ va cuprinde și oameni buni și oameni răi. Alegerea lor se va face abia la sfârșitul timpurilor, la judecata generală. Mântuitorul arată ucenicilor Săi că de-abia la judecata din urmă se vor alege adevărații credincioși de cei necredincioși. În *pilda grăuntelui de muștar* (XIII, 31-32) Domnul Hristos învață că Împărăția lui Dumnezeu va avea începuturi modeste, dar răspândirea ei în lume va fi foarte repede. Ea va cuprinde toată lumea. Este vorba deci de universalitatea Bisericii creștine. *Pilda aluutului* (XIII, 33) evidențiază faptul că deși mică în aparență "Împărăția lui Dumnezeu" va avea o mare putere de pătrundere, de transformare spirituală și de acțiune practică. Ea va schimba omul individual și societatea. Deși asemănătoare cu pilda grăuntelui de muștar, ele nu sunt întru totul identice. Grăuntele de muștar se referă la răspândirea

spațială, în timp ce cealaltă subliniază puterea de transformare spirituală a sufletelor, pe care o are învățătura creștină. *Pilda comorii ascunse* (XIII, 44) îi învață pe ucenici și pe urmași Săi că "Împărăția Cerurilor" are o valoare deosebită și merită osteneala de a fi dobândită de om, mai presus de toate celelalte bunuri pământești. În *parabola mărghitarului* (XIII, 45) învățătura este aceeași ca și în pilda comoarei, numai că, una se descoperă din întâmplare, iar cealaltă prin cercetări îndelungate. *Parabola năvodului* (XIII, 47-50) este și ea asemănătoare cu învățătura cu cea a neghinei. În pilda neghinei, însă, se pune accent pe existența membrilor buni și răi în "Biserica lui Dumnezeu" pe pământ, iar în pilda năvodului se subliniază despărțirea celor buni de cei răi, la sfârșitul veacurilor. Mântuitorul încheie cu un sfat dat ucenicilor Săi, care reiese dintr-o pildă (XIII, 51-52) de a pune de acord învățătura morală a lui Moise cu învățătura Sa.

Pildele acestea arată caracterul social și moral al învățaturii creștine, începuturile modeste ale Bisericii creștine și răspândirea ei rapidă peste tot pământul. Toate pildele au un caracter dogmatic, deși din unele se desprind și învățături morale sau eshatologice. În final cap. XIII, se istorisește că Mântuitorul reîntorcându-se în patria Sa, refuză să facă vreo minune din cauza necredinței compatrioților Săi.

Cap. XIV începe cu relatarea morții Sfântului Ioan Botezătorul (XIV, 3-12), fapt ce i se aduce la cunoștință Mântuitorului, pe când se afla în Nazaret și învăța poporul, care era profund uimit de înălțimea învățaturii Sale. Sfântul Ioan a fost omorât cu prilejul unei serbări de la curtea regală, când Salomeia, fiica Irodiadei, pentru un dans destrăbălat care l-a entuziasmat pe tetrarhul Irod Antipa, i-a cerut ca răsplată capul neînfriecatului prooroc, ce le biciuia fără cruțare păcatele. Domnul Hristos, aflând că și el este urmărit de Irod Antipa și îndurerat de moartea înaintemergătorului Său, părăsește Galileea și trece în Transiordania, în preajma orașului Bethsaida (Iulia), aflat sub dominația lui Irod-Filip. Mulțimile îl descoperă și îi ascultă bucuroase învățăturile. Se făcuse târziu și locurile erau pustii. Hristos observă lipsa de mâncare a poporului și din milă pentru mulțime săvârșește

minunea înmulțirii pâinilor (XIV, 13-21), când cu cinci pâini și doi pești satură 5000 de bărbați, fără a se mai socoti femeile și copiii.

Se retrage apoi în munte din cauza entuziasmului mulțimii, care voia să-l facă rege. În timpul nopții trece în mod minunat peste apele lacului Ghenizaret ca pe uscat (XIV, 22-33), invitând și pe Apostolul Petru să vină la el. Aceasta însă, după ce merge, câțiva timp, pe apă, ca și Mântuitorul începe să se scufunde, căci pentru câteva momente se îndoiește. Domnul Hristos îl salvează și-l mustră pentru slaba lui credință. În ținuturile Ghenizaretului săvârșește apoi o serie de vindecări (XIV, 34-36), care întăresc mai mult în credință pe ucenici, căci ele vădeau divinitatea lui Iisus.

Cap. XV (1-39) cuprinde o discuție a Domnului Hristos cu fariseii asupra formalismului legii iudaice și săvârșirea a două minuni. Fariseii veniți din Ierusalim spre a iscodi mersul activității Domnului Hristos, îl acuză public, într-o discuție, că prin ucenicii Săi, care nu-și spălau mâinile înainte de masă, calcă tradiția. Domnul Hristos le răspunde că prin exagerarea tradiției, ei desființează Legea lui Moise. De exemplu, ajutorarea părinților de către fii, ei l-au desființat prin instituirea darului către templu numit "corban". Dacă cineva declară un bun oarecare "corban", adică închinat lui Dumnezeu, el nu mai putea fi dat spre ajutorul părinților, căci aparținea templului. Astfel, se călca legea lui Moise, printr-o dăină omenească. În ce privește mâncărurile, acestea nu "sporcă" pe nimeni pentru că trec în organism după legile firii. Gândurile rele, intențiile de desfrânare, care se plămădesc în suflet, acesten "sporcă" într-adevăr.

Apoi, Domnul Hristos părăsește Galileea, îndreptându-se spre nord, în apropierea orașelor siro-feniciene, Tir și Sidon, unde vindecă pe fiica femeii cananeence (XV, 21-28), pentru credința puternică a mamei sale. Revenind în apropierea lacului Ghenizaret, după o altă serie de minuni, Domnul Hristos săvârșește o a doua înmulțire minunată a pâinilor (XV, 32-38), saturând 4000 de oameni cu șapte pâini și câțiva peștișori.

Cap. XVI istorisește despre aluatul fariseilor, importanta

mărturisire a lui Petru și prima vestire a patimilor (XVI, 1-28). În urma unei discuții cu fariseii, care-i cer un "semn" spre a crede în El, Domnul Hristos le răspunde că nu le va da alt semn decât semnul prefigurativ al lui Iona, care a petrecut trei zile și trei nopți în pântecul chitului, precum va sta și El în mormânt, trei zile și trei nopți (Matei XII, 40), după care timp va învia. Apoi, Domnul Hristos îi mustră că nu vor să înțeleagă mesianitatea Sa, din faptele minunate pe care le săvârșește, deși semnele timpului, fenomenele cerești le interpretau cu destulă iscusință. După aceste discuții, trecând dincolo de hotarele Galileii îi învață pe ucenicii Săi să se ferească de "aluatul fariseilor", adică de învățătura acestora (XVI, 5-12). În apropierea de Cezareea lui Filip, Domnul Hristos are o importantă convorbire cu Apostolii Săi, despre persoana și misiunea Sa. Aceștia îi mărturisesc prin graiul lui Petru (XVI, 13-20) că El este Hristos, Fiul lui Dumnezeu celui viu, care S-a întrupat pentru mântuirea neamului omenesc. Mântuitorul confirmă acest adevăr, prezicând că această credință nu i-a survenit lui Petru numai printr-o simplă judecată a minții sale, ci dintr-o descoperire divină, fiind ajutat de Duhul Sfânt. Astfel, *Domnul Hristos așează credința Apostolilor în dumnezeirea Sa* (XV, 18) *la temelie Bisericii creștine*. Conducerea Bisericii a fost încredințată acum tuturor apostolilor pentru că toți au mărturisit - prin Petru - credința în divinitatea lui Iisus.

Orice altă interpretare de natură primațială petrină este falsă. În continuare, Domnul Hristos prevestește ucenicilor Săi pentru prima dată patimile, moartea și învierea Sa, dojenind pe Petru, care vrea să-L abată de la acest plan divin (XVI, 22-23). De asemenea, El anunță că toți aceia care vor primi învățătura Sa trebuie să se pregătească pentru suferință, căci numai astfel vor dobândi mântuirea (XVI, 24-27). Inceputul "Împărăției lui Dumnezeu" îl vor vedea chiar unii dintre ei (XVI, 28), afirmă Mântuitorul, referindu-se la distrugerea Ierusalimului, întâmplată la anul 70 d. Hr. care preînchipuie și sfârșitul lumii. Durerile și nenorocirile, întâmplăte în mic la sfârșitul Ierusalimului, se vor întâmpla în mare la sfârșitul veacurilor. Astfel interpretează acest verset

cei mai mulți exegeți, deși mai sunt și alte explicații în legătură cu acest text, cum ar fi: Schimbarea la față a Domnului, Învierea Sa din morți, Pogorârea Duhului Sfânt.

În capitolul XVII se istorisește marea minune a Schimbării la față a Domnului Hristos pe muntele Taborului (XVII, 1-13), ca o încurajare a Apostolilor Săi, în urma vestirii patimilor Sale. Astfel, în prezența a trei dintre ucenicii Săi: Petru, Iacov și Ioan, urcați pe muntele Taborului, Domnul Hristos ia o înfățișare luminoasă ca soarele, iar îmbrăcămintea Lui devine albă ca zăpada, este înconjurat de proorocii Ilie și Moise, iar glasul Părintelui cerește îl mărturisește încă o dată, ca fiind Fiul Său cel iubit. La coborârea de pe munte, ucenicii îl întreabă despre profetul Ilie, care după învățătura profetului Maleahi (III, 1) trebuia să apară în timpurile mesianice și acum apăruse în preajma lui Iisus, dar dispăruse imediat. Domnul Hristos le răspunde că profetul Ilie va apărea la Parusia Sa, la sfârșitul timpurilor (Maleahi III, 23) dar profetul vestitor al timpurilor viitoare a apărut și acum în persoana lui Ioan Botezătorul ca o prefigurare a profetului Ilie. Mai mult, Domnul Hristos adaugă că El va suferi moartea Sa ca și Sf. Ioan Botezătorul. Schimbarea la față a Mântuitorului atestă divinitatea Sa, iar arătarea lui Moise și Ilie arată că Domnul Hristos împlinește și desăvârșește Legea veche.

După Schimbarea la față pe muntele Tabor Mântuitorul tămăduiește un copil demonizat (XVII, 14-21) pe care ucenicii nu l-au putut vindeca din cauza credinței lor șovăielnice, Iisus vestește apoi a doua oară patimile și moartea Sa (XVII, 22-23). În sfârșit, Domnul Hristos plătește dajdie către templu (XVII, 24-27) prin Apostolul Petru, deși el, ca Fiul al lui Dumnezeu, mai mare peste templu, nu era dator s-o facă.

Cap. XVIII cuprinde: datoriile creștinilor unii față de alții (XVIII, 1-35). Sunt aici o serie de sfaturi date de Mântuitorul Apostolilor și urmașilor lor, - tuturor creștinilor - cum să se

2. Cf. L. Cl. Filion, *Evangile selon St. Matthieu, Introduction critique et commentaires*, Paris, 1890, p. 332-333.

recomandarea stăruie nevovăște pentru toți cei care i vor urma Lui Domnul Hristos are o înțelesă legătură cu ceea ce dorea să dobândească viața veșnică (XX, 26-28) și care în lepădarea sa stăruie să se potrivească Domnului Hristos prezicându-i să se desăvârșă, trebuie să se dedă de bună voie să si vanda averile sale împartă săracilor și să-și arunce Lui Tatăl pe care iuristat că avea multe avut. Cu acest prilej Domnul Hristos arată că de greu pot să dobândească mântuirea cei bogăți, bunurile materiale împiedicându-i să intre în împărăția lui Dumnezeu. Dar adăugă El și bogății se pot mântui. Căci ceea ce este de mare este că împărăția lui Dumnezeu toate sunt cu putință. (XX, 26) După învățătura Sfințitului Pătrilor prin credință puternică și fapte de milostenie și bogății se pot mântui.

Domnul Hristos promite ucenicilor Săi care i au urmat (XX, 27-30) și au părăsit orice bunuri materiale, un loc deosebit în împărăția lui Dumnezeu. În Biserica noastră sârbărită de bună oră este condiție pentru mântuire și tot un mijloc de desăvârșire religioasă (morală și materială).

Spre exemplu patimile și virtutele spuse de către Sfinții mulți dintre cei dinți vor fi pe urmă și din cer de pe tronul viitorului (XX, 31). Domnul Hristos este pilda creatorilor lucrurilor la viață îndelungite ore de zi noapte (XX, 32-33). Aceștia uita că durata de timp dăruit totuși primesc la sfârșit aceeași plată. Este o pildă esatologică care arată că la judeca a generația Dumnezeu va rasplăti celor buni aceeași răsplătită aceeași slava evident și îndurându-se în vedere și răvna căpătând într-o altă creștină. De aceea am putea spune că pilda are și un caracter moral.

Domnul cu patimile Pereții Domnului Hristos vestește ucenicilor Săi pe care o treia oară patimile mării și învierea Sa (XX, 34-39). Toți Apostolii au înțeles sensul real și complet al patimilor Sale dovadă faptul că în drum spre Ierusalim toți Zevedeu împreună cu mama lui cer să li se asigure primele locuri în împărăția mistică (XX, 20-25). Domnul Hristos prezicându-i împărăția mistică și iar li dă o înțelesă înțelesă suferință. Dumnezeu Tatăl e oțără celor care vor. Prin comparație cu stăpânirile

umane, tranșăși împărăție mistică trebuie să i pleasesc li serve la slăvea lui și nu a oțără comodă. Trebuie să aibă în vedere exemplul învățătorului lor, care sârbărită tatăl și iștereste viața pentru el. În trecerea prin Ierusalim, Domnul Hristos vinea doi oțără din naștere (XX, 29-34) care-i cer ajutor, numindu-l "Fiul lui David" și recunoscându-l ca Mesia.

Cap. XXI-XXIII Mantuitorul Hristos în Ierusalim. Intrarea solemnă în Ierusalim a Domnului Hristos (XXI, 1-11) are loc cu câteva zile înainte de patimile Domnului Hristos vine din Betania unde învățase pe Lazăr și intră în Ierusalim cu mare pe așezământ de asină alături de un șar de asin (XXI, 1-11). Zaharia IX, 9 învață că un împărat poartă războiul și că un domn al păcii mersese. Căci el nu intră pe un cal alb ca împăratul obșnușit ci pe un mazăre de asină semna smereniei și păcii. Mulțimile îl aclamă ca pe un împărat, prin cântăre "Osana Fiul lui David" ("Osana" înseamnă "ajută-ne") i se așeză în cale covoare și haine și este întâmpinat cu ramuri de palmier.

Alungarea vânzătorilor din templu (XXI, 12-17). Mântuitorul se îndreaptă spre templu și a angă în curtea lui pe vânzătorii de pasări și pe schimbătorii de bani care pretăcuseră locul de cult într-o casă de negoț. Această curățire a templului - după majoritatea exegetilor (cf. Gheorghiu op. cit. p. 60) - este atât decaz cea istorică de Evanghelistul Ioan cap. II. Smochinul uscat (XXI, 18-22). Mantuitorul se întoarce seara în Betania, com de așteptare face în toate zilele până la patimile de teama să nu fie prins de farisei înainte de ziua hotărâtă. A doua zi, revenind găsesse pe cale un smochin cu frunze dar fără rădăcină. Biestemându-l, acesta se usucă. Domnul Hristos le arată că vor savăși fapte mari, dacă vor avea creștinism tare. Prin biestemarea smochinului și uscarea lui Mantuitorul vrea să arate soarta celor așteptați pe oameni lipsiți de fapte bune.

Iudei cer Domnului Hristos să și justifice actul de autoritate al alungării vânzătorilor din templu (XXI, 23). deoarece așa ceva făcând numai mare și preot și vechii profeți. Drept răspuns Domnul Hristos i arăta că rădăcina lui sau despică

hotărâri lui Iah (XXI 24-27) dacă era de la Dumnezeu sau de la om. Neapăsându-l se nădăruie că va răspunde în conformitate. Multă vreme spunea: "nu pot să potestestez" (XXI 28-32) și nu știa să treacă dincolo de "nu pot" și să caute să înțeleagă dar până la urmă, gândindu-se că odată va cel de la Dumnezeu va putea să spună că nu s-a putut să câștige întru încredere. Măsurător lui căte din această dorință a tăcut și vorbii lui și răspundea cel ce a la el și se făcuse în cel ce numea a primus. Pilda are un caracter profetic. Prin ea reprezintă poporul evreu, dar al doilea lui neamuri sale neamul căruia se va da în parafrază se va lua de la poporul evreu (v. 43).

Urmează *pilda lucrătorilor viei* (XXV, 33-46) cunoscută și sub numele de *parabolă a tinerilor* care, după terminarea anului agricol de care se vor ocupa preluând din nou terenurile și pe buiul stăpânului, trimis de el după ocastă timp, vor fi dați de vânzare și se dă altora.

Este vorba de o trasparade cărora s-a născut la început împărăția mesianică. Iesă e adăugat la început pe Iuda, apoi pe Iosif. Mantă-rea Domnului este motive împărăția mesianică se va da pământul Pilda are același caracter profetic.

A treia pildă rostită de Mântuitorul este parabola nupii
finii de împărțit (A VII 1-14) tot cu caracter protetic. Prin
nuptia n-au spus nici o vorbă chemat la nuntă și nu au
putut intra în nuntă și au fost excluși. Drept aceea, cetate, ieri a fost
distinsă cererea sa. În loc lor nu fost poftiți a ospățelor de
nuntă și în nuntă nu erau cetate care avea să fie dăruie
este lăsată și de lași sunt puși în chemat la buncărie
Evangheliile A et ce se prezenta na ha nă de nuntă este cel
ce nu făcă fapt bun. După pildă credinței creștine

Fașca și cărturarii simplii se înjosii prin a pierde Mântuitorul, prin care erau puși într-o încercare de a-l păgini, la de binecuvântarea mea, în această încercare să-l pună în anumite situații grele prin unele întrebări. Astfel, ei l-au întrebat dacă trebuie să plătească dădie către Cezar (Mt. 22, 15-22). Dacă spunea că nu trebuie, avea să fie socotit de către romani un trădător, în caz contrar, pierdeva simpatia poporului, care

[illegible]

Cap. XXIII. Mustrarea fariseilor (XXIII, 1-39). Mustrătorul nu străduiește să arate că fariseii sunt răi, ci să arate că ei sunt păcătoși. El arată că fariseii se bucură de

autoritate în popor ca învățători ai Legii. Supraea lor trebuia respectată, iar nu și exemplele pe care le dau. Ei obliga poporul la sănădii grele, dar nu se asociază la mântuirea lor. Caută primele locuri în sinagogă și în mesele publice să fie învățători. Detaliul Hristos cere Apostolilor să fie smeriți și să-și aducă aminte că El este singurul lor învățător. În partea a doua (XXIII, 13-33) Domnul Hristos adresează fanșenilor o serie de mesaje directe: ei opresc poporul, de a primi învățătura Sa, asupresc văduvele, pretinzându-le plată mare pentru serviciile pe care le fac, aleargă după prozeșiși corupându-l, apoi prin exemple urâte, greșesc în anumite învățături. Cum este aceea de a face anumite distincții: plăcăminte sunt scrupuloși în lucruri, nițănate (de exemplu) zece urale de izmă și mărari, dar uită și nu se preocupă de dreptatea și mila față de semenii. Respectă spațiatul exterior, are corpuri și cele rituale, dar înăuntrul sufletelor lor sunt necurați. Îngreșmormintele profetilor omerati de părinți lor pe care i condamnă pentru că i-au ucis, dar prin moduri lor de comportare prin exemplele veștii lor sunt mai răi decât aceia. În partea a treia (XXIII, 33-39) Mântuitorul le prevestește că vor fi aspru pedepsiți, dacă nu se vor pocăi pentru toate crimele din trecut ale strămoșilor lor, precum și de crimele pe care se vor savârși ei înșiși, când vor veni între ei o serie de înțelepți și profeti, după Mântuitorul (XXIII, 34). E exemplificarea crimele savârșite de strămoșii lor prin uciderea lui Abi, de către fratele său Cain, prin uciderea și odihna crimă a uciderii lui Zaharia, nepotul preotului Iehonada. II Petru (XXV, 20-22) și conștientă prevestind uciderea lui Iacov (I Petru XII, 2) a arhidiaconului Ștefan (I Petru cap. VII) și persecutarea Sănului Petru și a Sănului Pavel. Încheie cu mustrarea adresată Ierusalimului (XXIII, 37-39). Mântuitorul a voit să-l scape de prete, dar reprezentanții sai au refuzat ceea ce va aduce distrugerea. Pe El nu-l vor mai vedea pînă nu se vor converti.

Cuvîntul eschatologic cap. XXIV-XXV. Despre dărîmarea Ierusalimului. Venirea Mântuitorului sfârșitul și judecata generală. Acesta cuvîntare se numește eschatologia

deoarece se referă la evenimente care privesc dărîmarea Ierusalimului, sfârșitul lumii și venirea a doua a Mântuitorului. A fost rostuită de Domnul Hristos spre a răspunde la două întrebări: cînd va veni El și cînd va veni El al doilea. În introducere (XXIV, 1-14) prevestește dărîmarea Ierusalimului, care avea să se întîmpe la anul 70 d. Hr. Apoi indică semnele premergătoare acestor catastrofe (XXIV, 14-28). El arată că, după ce mai mult exegat ceea ce va suferi lumea în proporții mai mari la a doua venire a Sa. Aceste semne sunt persecuții împotriva creștinilor, împăinarea îngrozitoare și vestea Evangheliei în toate popoarele. După ce, interpreți mai noi, pasajul vers. 23-28 se referă la o altă perioadă de timp, de la înălțarea Domnului pînă la Parusia Sa, cuprinzînd deci și dărîmarea Ierusalimului.

După acest profet, Mântuitorul le dă o serie de sfaturi pentru vremurile apropiate datam în Ierusalimului (XXIV, 29-31). Când va aparea arăcuni pustiiri în locul cel sfînt, adică finalismul zeilor, după nașterea interpretelor atunci ei trebuie să fugă în munți, de ce se află pe casă, să nu se condare cu sășii la lucrurile din casă, iar ce din pușcă să nu mai ține la acasă. Sunt arătate apoi semnele premergătoare sfîrșitului lumii (XXV, 29-31): scuturări de scuturări pentru uclănarea celor aleși, venirea de profeti și sfinți. Parusia Domnului va veni ca un fulger, cu evenimente cașmice, întunecări, căderi de stele, apariția semnelor în cer și în pămînt și închipuirea incendiilor. Momentul venirii Domnului Judecator (XXV, 32-34) nu se poate preciza, deși Parusia este inevitabilă ca și sfîrșitul lumii. Ea va veni pe neașteptate. Cei buni vor fi despartii de cei răi după cum au îndepîrnat sau nu voia divină. De aceea ucenicii trebuie să vegheze tot timpul spre a nu fi surprinși nepregătiți la venirea Domnului. El propune ca îndemn spre veghe: treziți-vă, Pilda stuporului bun (XXV, 45-51) care îngrădește cu constrîngere tîlc de ceea ce sîng, iar cînd vine stăpînul acestuia îl răsplătește în caz contrar, iar îi pedepsește și lăși aruncat în gheonă.

2) Pilda celor zece fecinare (XXV, 1-13), unde se

Tropat și Sângele Domnului și totodată o jertfă și o comemorare istorică.

Mântuitorul în grădina Ghetsmani prinderea Sa (în *Șaptezecimile Sinedrului și răstignirea în Pădure* XXVI, 30-75) După cină, Domnul Hristos pleacă împreună cu ucenicii spre Muntele Măslinilor în grădina Ghetsmani care se afla la poalele ei. Și prezice că în acea noapte tot ei vor parasi Petru însă Iasgerii ei nu va parasi Mântuitorului provestește că înainte de a cânta cocoșul de trei ori se va lepăda de El.

Într-adevăr, luând pe apostolul Petru, Iacov și Ioan, Iisus se depărtează de ceilalți la o distanță oarecare de loc, apoi așa doi și pe aceștia se retrage singur mai la o parte. Acolo, într-o rugăciune fierbinte și când cli murle patimilor pe care trebuia să le suporte cere ca om de la Tatăl să îndepărteze de la el acest pârâi al suferinței. De trei ori se înapoiază la aceluia care adormiseră și îl trezește. În sfârșit revin împreună la cerșii ucenici și peste câteva momente este înconjurat de ostașii templului și de slugile Sinedrului ca să îi ducă de la el. Acesta îl saruta spre a-l face cunoscut și celor alți. Unu dintre ucenici Mântuitorului și evanghelistul Ioan precizează că era Simon Petru, Ioan XVIII, 10, încearcă să-l apere evind pe sluga arhiereului și tăind urechea. Domnul Hristos îl oprește spunând că ar fi putut să-l loage pe Părintele cerșii și i trimite legiuni de îngeri spre a-l apăra. Dar acestea s-au întâmplat spre a se împlini Scripturile întorcându-se spre moartea îl reproșează că nu era nevoie să vină spre a-l prinde cu săbii și toage ca pe un talhar, căci era în fiecare zi în templu cu ei. Apoi Domnul Hristos este arestat și dus la Carafa, arhiereul în funcțiune. I cerșii îi parasesc. Petru îl urma să se departe și intra chiar în curtea arhiereului. Domnul Hristos este judecat de Sinedriu (XXVI, 57-68) fiind acuzat că s-a făcut pe sine Fiul lui Dumnezeu fapt care se pedepsea cu moartea. El caută să-și întemeieze acuzația pe martori. Cu multă greutate găsește doi martori care afirmă că Mântuitorul a spus: Făc să daram templul, dar Dumnezeu și în trei zile să-l clădesc (61). În adevăr Domnul Hristos spusese acestea dar s-a referit la Moartea și înălțarea Sa. Din

cauza lui Mântuitorului și răspundea în căsimintor și se pedepsea în moartea și înălțarea lui. Domnul Hristos declară că este Fiul lui Dumnezeu. Domnul răspunde afirmativ. Arhiereul i sfășie vestiminta ca semn de indignare pentru că Mântuitorul s-a făcut pe Sine Dumnezeu și cu aprobarea popului sincerului îl condamnă la moarte. După aceasta Domnul Hristos este aruncat fiind scutit și lăsat ca pînă și purtător. În acest timp Petru (XXVI, 69-75) care se afla în curtea arhiereului este întrebat dacă nu cumva face parte dintre ucenici. El nega și se lepăda de Domnul de Domnul Hristos. Auzind însă că se cântă Petru s-a aruncat de preveste că Mântuitorului și ieșind afară a plâns cu amar.

Mântuitorul înaintea lui Pilat hăjocorirea răstignirea moartea și înmormântarea Sa (XXVII, 1-66).

Luminața Sinedrului se mai adună încă odată căci așa cum se auzise hotărâse că în curtea a Mântuitorului se pedepsea pe cel care făcuse Pădure spre a confirma sentința forului lor de judecată și a-l executa.

Todată stănd la proces (XXVII, 1-10) și fiind nevinovat Mântuitorului, se căiește de fapta sa și se prezintă sinedrului restituindu-le banii și mormintele și a vărsat sânge nevinovat. Acesta se rădă în serios înaintea lui Pilat restituindu-i promisiunea vizierului templului cu ei câmpăra o furină a unui olar, unde fac un cimetir pentru străini. După acest fapt lădă căzând în disperare se spanzură. Auzind însă că Pilat, Domnul Hristos era acuzat de sinedrului că răstignește poporul și se făc pe sine a putat. Procesul capătă acum un aspect politic. Pilat îl cercetează cu atenție, întrebându-l dacă este rege și văzând că nu este vinovat încearcă să-l elibereze. El propune eliberarea Mântuitorului motivat de datoria lor prin care a Pădure se slobozează un vinovat nevinovat. Soția lui Pilat intervine și soferă pentru Mântuitorul. Dar în cauza amănunțită aerei lor Pilat cedază și totuși să fie răstignit spanzându-se pe un alt loc semn de desolidarizare de crima care se pregătea, afirmând că e nevinovat de sângele lui. După condamnarea Mântuitorului este

băut (XXVII 27-31) și a fost îmbrăcat într-o haină de răscoală și dus să fie răstignit pe dealul Golgotei în afara zidurilor Ierusalimului. În drumul său spre Golgota s-a aruncat și se dădea în treacăt. Simon din Citerie pentru că nu mai putea duce singur obștile și s-a oprit. Ajuns pe dealul Golgote este răstignit (XXVII 33-50). Toți cei tătări s-au îndreptat pe o tablă de lemn de cruce, presupunându-și că vor fi răstigniți. Arhiepiscopul și episcopii au răstignit și pe el. După ce a fost răstignit, s-a dus la bășcărie și s-a amestecat cu țărâna, spre a nu se uita din cer, dar refuză să vorbească și să se miște în jurul lui. După ce a fost răstignit, moare și fizele lui s-a dus sufletul pentru mântuirea noastră.

În acest moment pământul s-a cutremurat (XXVII 52-56). pietrele s-au despicat, cerapeleasmele templului s-au sfărâmat în două, mormintele s-au deschis și mulți drepti au înviat după învierea Domnului, arătându-se în cetatea sfântă unor cunoscuți. Maria Domnului Hristos și altele femei mironasiile erau de față, la picioarele crucii.

Răstignit după legea iudeilor, dar trebuind să rămână peste noapte pe cruce. El a murit și a fost înmormântat într-o groapă comună. La intervenția lui Iosif din Arimatea, aceluiași al Mântuitorului - Pilat permite ca Domnul să fie înmormântat (XXVII, 57-61). singur într-un mormânt nou săpat în piatră, nu departe de locul răstignirii. Înainte de înmormântare Domnul Hristos este spălat de Iosif cu miresme, înfășurat în giulgiu, conform obiceiului și așezat în mormânt, fără sicriu. Pe ușa mormântului ei prăvălesc o lespede de piatră.

A doua zi arhiepiscopul și episcopii intervin la Pilat să li se dea străjă spre a păzi mormântul (XXVII 62-66). motivând că s-ar putea ca ucenicii să i fure corpul și să spună că a înviat. Domnița le este satisfăcută, grupa este pecetluită și sunt așezați străjeri de pază.

Învierea Mântuitorului și arătările Sale de după ea (XXVIII 1-20). După înmormântarea Domnului Hristos, femeile s-au reîntors la Ierusalim, au respectat ziua de odihnă (sămbătă) și au revenit în prima zi a săptămânii (duminică) spre a îndeplini ce e îndătinate după înmormântare, purtând

miresme să ungă trupul lui Iisus.

În acele timpuri Domnul s-a coborât a răsturnat pământul pe care înmormântat fusese. Domnul Hristos înviase, esnd prin piatră pecetluită conform învățaturii Sfântului. S-a produs de asemenea atunci un mare cutremur. Străjerii îngrozii au căzut la pământ, au rămas apoi câțiva timp și au peccat în cetate prezentându-se a arbuire și au istorisat faptele petrecute. Aceștia le-au dat ban și a înviat să spună tuturor că în timp ce ei stăteau dormind, ucenicii Domnului au furtuit corpul. Arhiepiscopul și episcopii au spus că nu vor avea parte din partea lui, ci vor și să se poartă cu el.

Arătările Mântuitorului de după învierea Sa (XXVIII 5-10, 16-20). Ajungând în mormânt, el nu le poartă de nor și vede piatră răsturnată. Un înger le vestește că Mântuitorul a înviat. Spre a le convinge că arată mormântul gol. Le înmormântă să ducă ucenicii vestea cea mare, adăugând că ei vor revenea curând pe Domnul înviat în Galilea. El e preacâplin de bucurie și le teamă. Pe care le înmormântă Domnul înviat. Fie că la părăsirea Lui și El se înclină. Mântuitorul le spune să nu se teamă, ci să vestească ucenicii lor învierea Sa și să i ducă să meargă în Galilea, unde i veau să i întâlnească.

După această primă arătare Domnul Hristos - se arată celor unsprezece Apostoli în Galilea. Acesta îi împuieră și îi trimite să propovăduiască înviatului Sa a toate popoarele, botezându-le în numele Tatălui Stănei Treimi. Cu acest fapt încheie autorul descrierea activității Domnului Hristos.

Însemnătatea Evangheliei Prima Evanghelie a fost citită și propovăduită de prima creștină, cal și de Sfântii Părinți și scriitori bisericești. În aceluiași cuprinde cele mai importante fapte și învățături din viața și activitatea Mântuitorului. El se mai numește și Evangheliea căvântărilor, căci evangheliea pune accent pe învățături ale Mântuitorului care se desprind din cuvântările Sale. Aici vedem pe Domnul Hristos ca învățător într-o serie de cuvântări înalte, pline de idei, mai ales cu caracter moral.

Din faptele și cuvântările Domnului Hristos expune de

Sfântul Marcu se desprinde o serie de învățături de morală. Astfel, înscrutăm, născutrea și priniția la a Măntuitorului (I, 20-23), și pururea născutrea a Măntuitorului (I, 28), arătarea Sfintei Treimi la Botezul Domnului (I, 9-11), dăruirea Mantuitorului ca rezultat din mântuirea Sa (dar mântuirea Sa), Sărbătorirea la născut (XVII, 23) și, la sfârșit, Sa confirmată prin viața Sa (cuprinsurile) (XXVII, 9-17-8). Paros Domnului (XXIV, 30-XXV, 31), încrederea morții (XXII, 31-32; XXIV, 34), judecata obșcască (XIII, 40-43; XXX, 5-46) născutrea sufletelor (X, 28; XXII, 32); existența ingerilor (I, 29; II, 19; IV, 11; XIX, 28; XXVIII, 5).

Se vorbește despre înfrățirea Bisericii creștine bazată pe credința în divinitatea lui Hristos (XVI, 16-9). Sfânta Euharistie (XXVI, 26-28). Botezul creștin (XXVIII, 19). venerarea sfinților (XIX, 28).

În învățăturile morale sunt mai numeroase. Astfel, începând cu magna charta a fetei și omenești adică Predica de pe munte, semnalăm smerenia, blândă, creșterea păcătoșilor (I, 28-30; V, 28-30; VI, 29-30; VII, 29-30; VIII, 29-30; IX, 29-30; X, 29-30; XI, 29-30; XII, 29-30; XIII, 29-30; XIV, 29-30; XV, 29-30; XVI, 29-30; XVII, 29-30; XVIII, 29-30; XIX, 29-30; XX, 29-30; XXI, 29-30; XXII, 29-30; XXIII, 29-30; XXIV, 29-30; XXV, 29-30; XXVI, 29-30; XXVII, 29-30; XXVIII, 29-30; XXIX, 29-30; XXX, 29-30). Astfel, înscrutăm, născutrea și priniția la a Măntuitorului (I, 20-23), și pururea născutrea a Măntuitorului (I, 28), arătarea Sfintei Treimi la Botezul Domnului (I, 9-11), dăruirea Mantuitorului ca rezultat din mântuirea Sa (dar mântuirea Sa), Sărbătorirea la născut (XVII, 23) și, la sfârșit, Sa confirmată prin viața Sa (cuprinsurile) (XXVII, 9-17-8). Paros Domnului (XXIV, 30-XXV, 31), încrederea morții (XXII, 31-32; XXIV, 34), judecata obșcască (XIII, 40-43; XXX, 5-46) născutrea sufletelor (X, 28; XXII, 32); existența ingerilor (I, 29; II, 19; IV, 11; XIX, 28; XXVIII, 5).

Se recomandă o serie de metode pastorale și de teșavărire creștină: pater, de sală și de prin lapte și comportare exemplare pe care, urmând (V, 13-16), să dea dovadă de încredere și purtându-se în pastorație (X, 8), prudență (X, 6), răbdare și suferință în propovăduire (X, 22), pășorul este retribuit de la altar (X, 10).

Acasă, creștinul să săvodească totdeauna superior ideilor creștine și sufletului său, tălă de bunătate pomantescă (X, 37-39), smerită și născutrea, răbdare, răbdare (VI, 5-6), milosteniei (VI, 2), a postului (VI, 16).

Simbolul Evangheliei, Iisus, Marcu, prin care este reprezentat pe bătălia sa din biserică este ingerul, arătându-se prin această călărie începe Evanghelia cu spăcarea lui Iisus, și călăriea a fost vestită de un inger, sau precum menționează un scriitor biserică, ingerul îl dăruia Evangheliei Marcu scrierea Evangheliei, ce poartă numele.

9. EVANGHELIA DUPĂ MARCU

A doua Evanghelie canonică din Noul Testament este aceea a Sfântului Marcu. Ea este cea mai scurtă dintre Evanghelii, cea mai concisă dar și foarte expresivă.

Autorul ei este socotit Marcu, care mai poartă numele de Ioan, fiind amintit de multe ori în cartile Noului Testament, când cu numele scurtesc de Ioan, când cu cel roman de Marcu. El era din Ierusalim, unde mama sa, Maria, avea o casă în care Mântuitorul împreună cu ucenicii Săi au mâncat Cina cea de Taină și unde s-a ținut Sfânta Euharistie. Se pare că soțul mamei de Marcu se ascunde aici, tânăr care aștepta pe Petru și pe Ioan cu un urciș de apă la poartă cetății din spre Betania spre a-l conduce în casa hotărâtă pentru a se consuma Cina cea de Taină (Marcu XIV, 13-14; Luca XXII, 14).

Pe Marcu îlidentificăm în tânărul care a venit la Iisus și L-a întrebat ce să facă spre a moșteni viața veșnică. Deși observăm că Domnul Hristos îl privește cu simpatie, când unde că trebuie să se despartă de toată averea spre a-l urma, refuză netrând încă pregătul sufletesc (Marcu X, 17-22). Mai sigur este faptul că Marcu a fost acel tânăr, care a urmat pe Domnul Hristos și ucenicul din Căminul Ghetsani, înfruntat într-un gong și când au încercat să-l prindă slujitorii lor, a lăsat gongul și a fugit gol (Marcu XV, 5-8). Acest fapt este istorisit numai în Evanghelia a doua.

După o veche tradiție, Marcu ar fi aparținut unei vechi familii preoțești din tribul lui Levi, ca și Barnaba, ruda sa, ar fi urmat să se facă preot la templu, dar cu ocazia pe Măntuitorul și învățătorul Său a parast acest gând, ar după

Limba în care a fost scrisă Evanghelia a doua a fost limba greacă a dialectului comun. Aceasta limba se vorbea în tot cuprinsul Imperiului roman, deci și în Roma. Toți Părinții bisericești marturisesc acest fapt. Stilul este simplu, popular, expresiv, plin de amănunte, iar povestirile și descrierile sunt captivante.

Timpul când s-a scris Evanghelia este pe la sfârșitul primei captivități a Sfântului Pavel la Roma (61-63), când apare și Sfântul Petru la Roma și când Marcu este rugat de creștinii să le redea în scris predica Apostolului. Deci, cam pe la anul 62-63, căci se știe că Evanghelistul Luca scrie Evanghelia sa la anul 63-64 iar acesta a răndu său consultase Evanghelia după Marcu.

Scopul urmărit de autor este să convingă pe creștinii proveniți dintr-un pagon că Domnul Hristos este Fiul lui Dumnezeu. Pentru acest motiv el redă viața și faptele Mântuitorului în rezumat, însă cum le prezentase Sfântul Petru, în predica sa.

Dovada că el se adresează unor oameni străini de țara sa este faptul că explică a numeroase locuri: «Muntele Masorilor din țara timpului» (XIII, 3) anumite expresii aramaice: «Boanerges, adică fiu tunetului» (III, 17) «ettata!» ceea ce înseamnă «deschide-te» (VII, 34). Lamarește unele expresii referitoare la cultul mozaic: Spălarea mâinilor până la cot înainte de masa (VII, 33) Paști se ertte înțelesul pascal (XIV, 12). Se folosește cuvinte grecești ce sinonimează lucruri care circulau în Roma și Italia: doi bani adică un codrant (XII, 42).

Demonstrăm faptul că Marcu se adresează creștinilor proveniți dintr-un pagon ce locuiau în Roma și Italia pe care trebuia să-i convingă de dumnezeirea Mântuitorului el nu pune accentu pe Vechiul Testament sau pe învățătura Domnului Hristos, ca Matei și pe faptele Sale ca faptele mai deosebite, impresionau pe păgâni. De aceea, Evanghelistul Marcu subliniază numirea prin care se

122
123
124
125
126
127
128
129
130
131
132
133
134
135
136
137
138
139
140
141
142
143
144
145
146
147
148
149
150
151
152
153
154
155
156
157
158
159
160
161
162
163
164
165
166
167
168
169
170
171
172
173
174
175
176
177
178
179
180
181
182
183
184
185
186
187
188
189
190
191
192
193
194
195
196
197
198
199
200
201
202
203
204
205
206
207
208
209
210
211
212
213
214
215
216
217
218
219
220
221
222
223
224
225
226
227
228
229
230
231
232
233
234
235
236
237
238
239
240
241
242
243
244
245
246
247
248
249
250
251
252
253
254
255
256
257
258
259
260
261
262
263
264
265
266
267
268
269
270
271
272
273
274
275
276
277
278
279
280
281
282
283
284
285
286
287
288
289
290
291
292
293
294
295
296
297
298
299
300
301
302
303
304
305
306
307
308
309
310
311
312
313
314
315
316
317
318
319
320
321
322
323
324
325
326
327
328
329
330
331
332
333
334
335
336
337
338
339
340
341
342
343
344
345
346
347
348
349
350
351
352
353
354
355
356
357
358
359
360
361
362
363
364
365
366
367
368
369
370
371
372
373
374
375
376
377
378
379
380
381
382
383
384
385
386
387
388
389
390
391
392
393
394
395
396
397
398
399
400
401
402
403
404
405
406
407
408
409
410
411
412
413
414
415
416
417
418
419
420
421
422
423
424
425
426
427
428
429
430
431
432
433
434
435
436
437
438
439
440
441
442
443
444
445
446
447
448
449
450
451
452
453
454
455
456
457
458
459
460
461
462
463
464
465
466
467
468
469
470
471
472
473
474
475
476
477
478
479
480
481
482
483
484
485
486
487
488
489
490
491
492
493
494
495
496
497
498
499
500
501
502
503
504
505
506
507
508
509
510
511
512
513
514
515
516
517
518
519
520
521
522
523
524
525
526
527
528
529
530
531
532
533
534
535
536
537
538
539
540
541
542
543
544
545
546
547
548
549
550
551
552
553
554
555
556
557
558
559
560
561
562
563
564
565
566
567
568
569
570
571
572
573
574
575
576
577
578
579
580
581
582
583
584
585
586
587
588
589
590
591
592
593
594
595
596
597
598
599
600
601
602
603
604
605
606
607
608
609
610
611
612
613
614
615
616
617
618
619
620
621
622
623
624
625
626
627
628
629
630
631
632
633
634
635
636
637
638
639
640
641
642
643
644
645
646
647
648
649
650
651
652
653
654
655
656
657
658
659
660
661
662
663
664
665
666
667
668
669
670
671
672
673
674
675
676
677
678
679
680
681
682
683
684
685
686
687
688
689
690
691
692
693
694
695
696
697
698
699
700
701
702
703
704
705
706
707
708
709
710
711
712
713
714
715
716
717
718
719
720
721
722
723
724
725
726
727
728
729
730
731
732
733
734
735
736
737
738
739
740
741
742
743
744
745
746
747
748
749
750
751
752
753
754
755
756
757
758
759
760
761
762
763
764
765
766
767
768
769
770
771
772
773
774
775
776
777
778
779
780
781
782
783
784
785
786
787
788
789
790
791
792
793
794
795
796
797
798
799
800
801
802
803
804
805
806
807
808
809
810
811
812
813
814
815
816
817
818
819
820
821
822
823
824
825
826
827
828
829
830
831
832
833
834
835
836
837
838
839
840
841
842
843
844
845
846
847
848
849
850
851
852
853
854
855
856
857
858
859
860
861
862
863
864
865
866
867
868
869
870
871
872
873
874
875
876
877
878
879
880
881
882
883
884
885
886
887
888
889
890
891
892
893
894
895
896
897
898
899
900
901
902
903
904
905
906
907
908
909
910
911
912
913
914
915
916
917
918
919
920
921
922
923
924
925
926
927
928
929
930
931
932
933
934
935
936
937
938
939
940
941
942
943
944
945
946
947
948
949
950
951
952
953
954
955
956
957
958
959
960
961
962
963
964
965
966
967
968
969
970
971
972
973
974
975
976
977
978
979
980
981
982
983
984
985
986
987
988
989
990
991
992
993
994
995
996
997
998
999
1000

Pianul Evangheliei. Ea cuprinde 16 capitole și se împarte în două părți precedate de o introducere. **Partea I** (cap. I-IX) în Introducere (cap. I-3). Mântuitorul este prezentat ca Fiul al lui Dumnezeu. Urmează cap. I-14 (IX, 50) unde se descrie activitatea Domnului Hristos în Galileea.

Partea a II-a (cap. X - XVI) istorisește activitatea Mântuitorului în drum spre Ierusalim și în Iudeea încheindu-se cu Patimile, Moarte, Învierea și Înălțarea Sa la cer.

CUPRINSUL EVANGHELIEI

Partea I (cap. I-IX)

Activitatea Domnului Hristos în Galileea

Introducerea (cap. I-1-3). Se arată în mod precis că în scrierea ce urmează este vorba despre persoana și înălțătura lui Iisus, care a fost Mesia și Fiul lui Dumnezeu. Se prezintă activitatea Sf. Ioan Botezătorul, Înaintemergătorul Domnului (I-2-8) prezis de profeții (Isaia XI-3) descriindu-se pe scurt viața sa de pustnic, predica sa, vestirea Mântuitorului și superioritatea Acestuia.

Domnul Hristos este prezentat ca Fiul lui Dumnezeu la botezul Său de către Ioan (I-9-11) confirmat de glasul Părintelui și prin coborârea Sfântului Duh. Se amintește reîntregirea Domnului în pastă unde petrece cu frațele, poartă fiind vădit de ingerși este ispitit de diavolul (I-12-13). Introducerea este o pregătire a activității Mântuitorului.

Partea I propriu-zisă (cap. I, 14-IX, 50) istorisește

X Prin ele îi învață a fi dezinteresat – adică a învăța fără plată – să se încreadă în Dumnezeu în ceea ce privește asistența materială sau înțelepciune egitară cu sateli și orășene care vor predica, încă să găzduiească persoane care îl primesc iar pe cele care îl refuză prin urmare să îl parasească arătându-le prin anumite gesturi – că vor fi pedepsiți de Dumnezeu. Mântuitorul împartăsește Apostolilor Săi și ceva din puterea Sa spre a face minuni a vindeca bolnavi și demonizați.

Faima lor și a Domnului Hristos se aude până la Irod Antipa, tetrarhul Galileei care socotea că Mântuitorul ar fi Ioan Botezătorul (viat din morți) (VI 14-16). Că, precum stăm de la Matei (XIV 1-2) Irod omorase pe Sfântul Ioan Botezătorul. La Marcu, vederea Stăntuitorului Ioan (VI, 17-30), este mai amănunțit descrisă decât la Matei. După aceste fapte amănunțite prima înmărmire amănunțită a paupșilor (VI 31-34). Când Domnul Hristos satura cinci mii de bărbai cu cinci pai și doi pești. Minune savârșită asupra naturii. Tot în aceeași categorie de minuni se încadrează și umblarea amănunțită pe lacul Chemizatet (VI 45-52), făcută de Domnul Hristos spre a întări credința acenilor Săi.

Cap. VII continuă cu învinovățirea Mântuitorului de către farisei ca le călătrădile (VII 1-23), deoarece Apostolii Săi nu pazeau toate spărmne orânduite de cărturari și farisei. Mântuitorul le răspunde că ei prin numeroasele lor tradiții ca ca legea dovedesc acel dar prin care se ajută omul născut pe căle mult. Totuși el nu mai astatu pe pârâni conștient porunci a V-a din decalog. În stăruie adăuga el argumente externe sperând pe om că intențiile necurate se izvorăsc din sufletul omului.

Din cauza presiunii fariseilor Domnul Hristos părăsește pentru câțiva timp Galileea trecând în părțile teniciene, pagane în preajma orașelor Tîr și Sidon. Totuși mulțimile îl așteaptă vin în jurul Său și aici vindecă pe fiica unei femei cananeene (VII 24-30) de demonul ce o murea datorită credinței puternice a acestei femei. Divinitatea Mântuitorului se vădește în mod evident și aici în a cananeenei se vindecă fiica ei în momentul stăruirii temerare de Domnul Hristos care spune: „merg a teșit demonul din fiica ta” (VII 29).

Țin în pinaturile de dincolo de Galileea în Decapole. Timpul celor zece orășe. Domnul Hristos vindecă un surd-mut (VII 32-36) poruncindu-i să nu spuna nimicului faptei. Minune este stăruie numai la Matei. Se observă că Domnul Hristos nu a savârșit în minune numai prin cuvânt, ci și a pus degetele în ureci și scutpand și a alins de limba lui apoi s-a rugat al Dumnezeu și a zis lui: „deschide-te”.

În cap. VIII se istorisește o nouă înmărmire amănunțită a paupșilor – a patru pai și cinci pești (VIII, 1-9) din care se satura șapte mii de bărbai fără femei și copii. Domnul Hristos savârșește aceeași minune în apropierea de aceluși Chemizatet. Este a doua minune făcută asupra paupșilor care nu pot fi confundată cu prima. După cum marturisește Marcu Mântuitorul (Marcu VIII, 19-20).

Farisei și cărturarii s-au apropiat din nou de Mântuitorul cerându-i semne din cer (VIII 12) adică un semn din natura, deosebit spre a crede că este Mesia. Domnul Hristos răspunde că nu te va da alt semn decât ceea ce face minuni suficiente în fața lor spre a-și dovedi mesianitatea.

În trecerea cu corabia peste Marea Galileei cu acenii Săi Domnul Hristos amintindu-și de toată răutatea fariseilor – cere Apostolilor Săi să se terească de atutarii fariseilor (VIII 13-21) adică de învățătura lor.

În Betsaida, una adică dincolo de aceluși Tiberiadă în tetrarhia lui Tetrarh Domnul Hristos vindecă un orb (VIII 23-26) în același mod ca și pe surdo-mut. În Decapole sempan în stăruie ochii. Vederea a venit progresiv. Este a doua vindecare minunată istorisită numai la Marcu. Minunea este un nou prilej de întărire a credinței Apostolilor. Continuându-și călătoria spre nordul tetrarhierei în apropierea Cezarei și Filip, urmează convorbirea Mântuitorului cu Apostolii Săi și importanta marturie a lui Petru (VIII 27-30) prin care ei recunșteau în El pe Hristos. La Matei relatarea este mai extinsă (Matei XVI 13-19). Deci toate discuziile cu farisei și dusmanii acestora nu au influențat deloc pe Apostoli, ei sunt adânc convinși de mesianitatea Domnului Hristos. Totuși, în urma mărturisirii lui Petru și a chemășanului, Apostolilor Domnului Hristos se sime obligat

pe venie să se ferească de farisei mandri și nestrueri (XII 10). Cu tot le place să se roage, totuși de ochi — mișcă ochii și dreptate și mîndrie. *Ei te dau drept exemplu darul de vînturi din cartea Ieremului* (XII 41-44). Toți recunosc aruncat pe cer exemplul lui Ierem, bărbat în vîzului tuturor, văduva a dat în schimb cea mai mică sumă. Însă ceilalți dăduseră din posesu — or, iar văduva dăduse tot ce avea. Deci, nu va oarea darul în sine — prețuiește Dumnezeu și mîndriele interioare din care pleacă.

Cap. XIII cuprinde cuvîntarea eshatologică a Mantuitorului despre stăruitul Ierusalimului și Patosia Domnului. Este se năvălește cu cea de a Mai (XXIV) în introducere (XIII 1-4) se arată că Mantuitorul ieșind din templu, unul din ucenici îi face atenție asupra frumuseții acestuia la care Domnul răspunde că toate acestea vor fi distruse. Trei dintre ucenicii Domnului — Petru, Iacov și Ioan îl întreaba despre semnele și timpul distrugerii Ierusalimului care după ei însemnau și timpul Parusiei Sale.

Începînd la cuprinsul cuprinsului Domnul, Hristos le arată semnele premergătoare dinamicii Ierusalimului (XIII 5-34). Acestea vor fi venirea de Hristos și minunile războaiele cutremure persecuții din cauza credinței lor, ori și răspîndirea Evangheliei la toate neamurile precum și «uracțiunea pustirii stand unde nu se cuvine» adică profanarea templului de zeoți prin uciderea în templu a celor ce nu li se vor părea lor prea entuziaști.

La vederea «uracțiunii pustirii mai ales, li se dă iudeilor o serie de statui (XIII 14-20) să fugă la munte să coboare repede de pe case neamul năvălească să nu se înfocască din farine. Să se roage ca fuga lor să nu fie iarnă sau sambula. Cuvîntă semne care se pot referi și la stăruitul Ierusalimului Hristos și minunile și false minuni (XIII 21-23). Venirea Domnului (XIII 24-27) va fi precedată de semne cîrmice întunecarea soarelui caderea stelelor cutremure semnul crucii pe cer și trambitarea ingerilor pe toată suprafața pămîntului spre a strînge pe cei atei într-o împănare Domnului. *Timpul venirii* (XIII, 28-32) se poate înțelege din semnele prevestitoare. Însă ora precisă nu se știe deși venirea este

inevitabilă. De aceea trebuie din partea tuturor o continuă veghere. XIII 33-35). În acest scop se dă tuturor exemplul cerșetorului stăruind în preț de departe, cămora li s-a năvălit casa și li s-a împănă — ucră — ar portul și la portul și, vecheze neputință. După cum aceia sunt datorii a laora necintend și a veghea căci nu știu cînd va veni stăruind astfel și urmașii lui Hristos au aceiași datorii în vederea timpului Parusiei de a fi în permanență pregătiți. Căci Venirea a doua a lui Hristos, nimeni nu o poate calcula.

Cap. XIV-XVI expună Fătura și Învierea Domnului.

Prezenta sunt de acord cu Patimile și Învierea Mantuitorului au constituit stăruirea cea mai încheagată a vieții sale. Patimile Domnului Hristos și baza cathezei iposofice primare. În jurul acestui nucleu s-au adăugat ceea ce e fapte și învațări ale Domnului Hristos. De aceea în cele patru evanghelii expunerea Patimilor este aproape identică avînd doar mici deosebiri de amănunte.

Ca introducere a Patimilor Domnului și Învierea Sale sunt urzirea fariseilor de a omorî pe Mantuitorul (XIV, 1-2), ungerea din Betania (XIV 3-9) și trădarea lui Iuda (XIV 10-11).

În adevăr după ce fariseii și cărturarii au văzut că poporul urmează pe Mantuitorul și prin discuții nu pot să învingă se hotărăsc a-l omorî înainte de Praznicul Pașilor prinzându-l cu viclesug.

Mantuitorul se retrăgea cu ucenicii în fiecare seară din Ierusalim în Betania spre a nu fi prins de farisei. Acolo într-o seară în casa unui oarecare Simon Leprosul, fiind la masă cu ucenicii, o femeie unge pe cap pe Domnul Hristos cu mir de nard de mare preț. Acest gest de prețuire nu e în înțelesul Apostolilor spunînd unul dintre ei că mirul se putea vinde și prețul lui se putea împărți săracilor. Domnul Hristos le răspunde că ungerea cu mir s-a făcut pentru amintirea morții Sale după care Apostolii nu-l vor mai avea printre ei. Însă pe sărăci îi vor avea parurea cu ei. După acest fapt Iuda Iscariotul a plecat la farisei spre a-l vinde pe Mantuitorul. Acesta din urmă propunerea cu bucurie, făgăduindu-i ban.

Expunerea Patimilor începe prin Cina cea de Lîna (XIV

12-11). Conform obiceiului, la Paști se mănâncă omul pascal, ucenicul în creștinism unde trebuie să pășască omul pascal? Domnul Hristos a trimis pe Iuda să mănânce dar nu a avut loc vânzarea omului pascal ca un om care trebuie să mănânce și nu ca un om care trebuie să mănânce. Iuda a fost ucenicul secret al Mantuitorului pentru a nu ști Iuda și să prindă acolo. Apostolul a găsit casa lui Iuda și seara au mâncat. Mantuitorul ca ucenicul între care era și Iuda. Iuda a mănâncat dar nu era pască și nu a mănâncat. Căci era în scara zădărnici de pregătire a Paștilor iudice. La stăruința conștientă a Mantuitorului, Sfânta Euharistie prin sfârșirea de pace și viață pe care încredințăm-le că a primit-o însuși. Trupul și Sângele Său. Apoi îndreptându-se spre treburile Mașinilor pe calea adevărată în acea noapte treburile vor păsa. Iar Apostolul Petru se va lepăda de El de trei ori.

În grădina Ghetsemani (XIV, 31-32). Domnul Hristos luând la răstimp pe Petru, Iacov și Ioan nu mănâncă ceva mai departe și pășind și pe ei, născând rugămintea către Dumnezeu cerșind spre a fi scut de chinurile ce se apropie. De treburile lui Hristos și a lui Iuda și a lui Iuda după care a revenit la ceilalți ca să se apropie de celălalt. Să se înțeleagă în acea vreme. Mantuitorul este atestit (XIV, 43-52) de către farisei, în urma trădării lui Iuda. Ucenicii au pășit iar un tânăr care mergea după El înăuntru doar într-un gâlgiu pe treptele goale fiind prins a lăsat gâlgiul și a fugi (XIV, 51-52). Era Evanghelistul. Mircea care a urmas din casa mamei sale unde mănâncă Cina cea de Taina. După aceasta L-au dus pe Mantuitorul înăuntru sinedrului (XIV, 53-65) în care a chieruit a intrat și Apostolul Petru care a urmas de departe. Aici s-a dat și a dat martiri martiri încredințate împotriva lui Iesus spre a fi condamnat la moarte. Au găsit multe martiri dar marturii lor nu se potriveau. În a doua instanță, Arhiereul îl întreabă dacă El este Hristosul. El a spus Dumnezeu. Mantuitorul a confirmat acest fapt iar arhiereul socotind aceasta ca o haină și a stăruit haina și L-a condamnat la moarte. Între timp, Apostolul Petru fiind în curtea slujnicilor arhiereului a întrebat dacă nu e dintre ucenicii lui Iesus ceea

ce el a negat și a cântat cocoșul fiind întrebat dacă nu două rânduri același martir și a negat și după aceasta a negat și a negat. Alături și a amintit Apostolul Petru de spatele Mantuitorului ca multe de a cânta cocoșul de două ori, se va lepăda de El de trei ori (XIV, 30).

A doua zi de dimineață sinedrului L-au dus pe Mantuitorul la Pilat (XV, 1-20) acuzându-l că s-a făcut regele iudeilor. Pilat cerceându-l a constatat că este nevinovat și a încercat să L-elibereze înscutându-se de odată a iudeilor de a elibera pe un vinovat de acuzat. Pilat l-a cerce pentru această obicei și eliberare pe Mantuitorul dar el a refuzat și a eliberat pe Baraba care în schimb răscoală și război se urdește. Cu toate insistențele de către acea iudei pilat cedea și Pilat a eliberat pe Baraba și L-a dus pe Mantuitorul să se răstignească. După condamnarea definitivă El a fost bătut, îmbrăcat într-o haină de purpură și s-a pus pe cap cunună de spini a fost scuipat și batjocorit apoi s-au îmbrăcat în hainele Lui și L-au dus spre a fi răstignit.

În drum spre locul răstignirii (XV, 21-42) din cauză că Domnul Hristos era slăbit și s-a dat pe un om Simon Cîrneul care venea de la o țară să aibă crucea. Astfel așezându-l pe dea-al Gogotei și l-a răstignesc între doi talhari. În acest răstimp cei de față și cei ce treceau pe calea lui Hristos erau spunându-i să se mântuiască să se coboare de pe cruce spre a crede în El. Iar de la ceasul al șaptelea (ora 12) până la nouă (ora 3 pm) s-a făcut o umbră mare iar Mantuitorul a strigat «Dumnezeu meu Dumnezeu meu pentru ce M-ai părăsit?» El s-a dat să bea oțet amestecat cu fiere dintr-un hărcel. Apoi Mantuitorul strigând cu glas mare și a dat duhul. Sufletul văzând că astfel și-a dat duhul a spus «Că adevărat omul acesta este Fiul lui Dumnezeu». Erau de față mama lui Iesus, femeile mironosite care îl urmau și încă multe altele femei.

După moarte ucenicul al lui Iesus din cei neschitați a cerut trupul Mantuitorului spre a fi înmormântat (XV, 43-47). Pilat s-a interesat de rezultatul dacă a murit și în urma confirmării a dat voie să-l înmormânteze. Iusit a comparat eucligiu. La coborât de pe cruce a înmormântat în gâlgiu și L-a pus într-un

Măritoriile cele mai multe versete. Evanghelia a treia este cea care are cele mai frumoase și mai expresive descrieri ale lui Iisus Hristos. Este scrisă de un medic artist, de un om istovit și cult, de medicul Luca (Col. IV, 14).

Lucanus sau precurtor Luca era originar din Antiohia Siriei, oraș vestit ca centru politic și cultural. Antiohia și se face educația viitorul evanghelist, ca fiind de ascendență prin unele mari orașe vestite din Africa, Asia și Europa. În țările el se ocupă cu filosofie și apoi studiază medicina. Petrivit tradiției a fost și pictor. El are pietate față de Maica Domnului. În sfârșit, avea o cultură deosebită, fiind călător înaintat între evangheliști, om al de mare lepută. Scrisorile sale, Evanghelia a treia și Faptele Apostolilor, ne arată tot felul de cunoștințe și limbă greacă, în stilul acesta și în mod deosebit în colaborarea cronologică și istorică, în mijlocul său. Când a venit creștinismul. După tradiție, Evangheliștii Luca a fost unul din cei trei de ucenici ai Mântuitorului, împreună cu Petru și Pavel. El este vorbitor despre trinitatea celor Trei Persoane din Căminul A. 1. 24. Insa este mai sigur ca a fost un prozelit sau recușapostol, este nism. El devine ucenic al Sfântului Apostol Pavel pe care îl descrie făcând a doua călătorie misionară începând din orașul Antiohia, din acest moment el vorbește în Faptele Apostolilor în persoana întâia plură, ceea ce se dovedește că intrase în societatea Apostolilor. Rămân la Filipi un timp, apoi spre organizarea bisericii de acolo, întemănta de Sfântul Pavel, apoi pleacă cu Apostolul către orașul a treia ca fiind istoria în Ierusalim.

Înregistrăm urmând pe Sfântul Pavel în călătoria torțată spre Roma și în viața sa captivitate (Faptele Apostolilor XXVII - XXVIII, 16, și Col. IV, 14). De asemenea, în a doua închisoare îl întâlnim pe Luca din nou ca un mare Său învâtor. Numai Luca este cu mine, spune Pavel. II Tim. IV. 11. Deci Luca a fost un ucenic apropiat, deosebit interesat și sincer al Sfântului Pavel, călător în viața sa și a fost omul a cărui misiuni le-a redat cu o rară fidelitate.

După moartea Apostolilor se crede că Luca a fost unul din Evangheliștii din Dacia, în Garia, Italia și Macedonia și a murit

în Antiohia într-o vârstă înaintată, 73-84 de ani și a lăsat urmele activității sale în anul 67. În anul 67, el a scris în Antiohia sale au fost transportate în Constantinopol și orașul Antiohia. Constantinopol și depuse la Biserica Sfântu Apostol Pavel și Biserica amintesc de Sfântul Evanghelist Luca. Astfel, Clement Alexandrinul (Stromate I, 2) pentru a citi unele atitudini, spune că «acestea sunt scrise în Evanghelia lui Luca». În sfârșit, un document de mare valoare anume Fragmenta Muratori de la sfârșitul secolului II atribuie Evanghelia a treia lui Luca medic și colaborator al Sfântului Pavel. El se află și în Lista cunoscută a Sfântilor Părinți. Atmistic cel Mare Chiril al Ierusalimului și Grigorie de Nazanz. În mod indirect se poate dovedi autenticitatea Evangheliilor din folosirea și citirea ei de către Părinții Apostolici. Clement Romanul, Igrat al Ponticarp, Epistola lui Barnaba și Iustin Martirul.

Din însuși cuprinsul Evangheliilor putem deduce că ea aparține lui Luca. Astfel, în preloga Evangheliilor (1, 4) se spune că autorul ei nu este un martor direct, un Apostol, ci un ucenic al Apostolilor. Limba în care este scrisă este cea a unui om cult. Exponerea cronologică a faptelor, contextul lor cu unele evenimente din istoria profană, dovedește o cultură extinsă. De asemenea, denumirea multor boli vindecate de Mântuitorul, arătate cu termenii lor specifici, denotă că e vorba de un specialist în știința medicina. În sfârșit, faptul că în Evanghelia a treia există unele fraze și cuvinte asemănătoare cu aceea din scrisorile Sfântului Pavel (într-una din Sfântul Euharistia XXII, 29 și cu a fel cu I Cor. XI, 24 ș.u.) arată strânse legături și influențe pauline.

Toate acestea atestă că Evanghelia a treia are ca autor un ucenic al Sfântului Apostol Pavel, medic cu o mare cultură profană și cunoscător al scrierilor vremii sale, adică Luca medicul.

Limba Evangheliilor este greaca dialectul comen, a fel cu toate celelalte Evangheli. O limbă curată, elegantă, în care sunt niște ale creștinilor grecești. Este un artist al cuvintelor.

Locul — de ce s-a scris Evanghelia? — este Roma. Aceasta s-a dedus din faptul că ea este dedicată la Teofil, episcopul patriarhal din Roma. Deci nu putea fi scrisă. Prezentarea în prefața din Luca s-a scris în numele Faptelor Apostolilor care este o din carte în Luca și Faptele Apostolilor I și 5 care a fost scrisă în anul 63, când mulți părinți generați de exegetilor datorită faptului că evenimentele scrise acolo se petrec în anul 63. Deci Evanghelia a fost scrisă tot în anul 63, cu puțin înainte de Faptele Apostolilor.

Destinatarii și scopul Evangheliei — cartea este scrisă autorului în prefața din Luca. Deoarece nu este o carte care spune că s-a scris în scopul de a scrie despre Faptele de sine adesea întrebat, precum le au lăsat ca cele în viziul de a începe sau au fost scurta. Cuvântul „am găsit” și „cu ei” este prefața. Teofil, după ce a înarmat țara, a de amănunțit de a început să scrie pe rând ca să te încredințezi despre încredințarea și pe care le a primit din Luca I și 4. Astfel destinatarii este anume Teofil, un tânăr român la care a scris Luca. Este o scrisoare adresată la el și la alții care au primit instrucția asupra încredințării care este în Luca I și 4. Evanghelia este scrisă de Domnul Hristos și nu de o altă isorie petrecută în fața multor martori care au văzut și trăiesc și asupra cărora e a face amănunțile cercetări.

Dar scopul Evangheliei este mai larg, că prin Teofil persoana care se adresează tuturor creștinilor, provine dintr-o pagină arătând că Domnul Hristos a venit pentru a încredința întreaga lume ca religia creștină este o religie universală. De aceea evangheliile Mântuitorului oscar să scrie în Luca I și 4 cu se oprește la Antiohia și amăna să poporul care ca la Marea, un a patra la Adam de care se înțelege tot neamul omenească. Drept Simeon spune că mântuirea ce o va aduce pruncul este gătă pentru tot poporul. (II, 31)

În tot cuprinsul Evangheliei autorul se ferește să întreabie vreun eveniment ar putea primi neamurile străine, cautând să mișcare și na paganiilor la răstignirea Domnului Hristos și arată că Prințul găsește neamurile acestora (XXIII)

În arătarea care era de față a răstignirea lui Hristos și a lui Iisus Hristos a fost în drept (XXIII, 4). Din toate aceste rețete Evangheliile sunt ca un ideat al ucenicilor Sfântului Apostol Pavel scrie Evanghelia sa cu scopul de a arăta universalismul religiei creștine.

Planul Evangheliei — Ea cuprinde 24 de capitole și se împarte în patru părți precedate de un prolog (I-I) unde se arată destinatarul și scopul scrierii.

Partea I (cap. I-VI) — cuprinde cap. I-VI care este proprie născut al lui Hristos și a lui Hristos și născutului Sfântului Ioan Botezătorul și a Domnului Hristos precum și la copilăria acestuia din urmă.

Partea a II-a (cap. VII-IX, 50) — descrie activitatea Mântuitorului în Galileea.

Partea a III-a (cap. IX, 51-XX, 27) — descrie activitatea Domnului Hristos desfășurată în Perea și în drum spre Ierusalim.

Partea a IV-a (cap. XXI-XXIV) — spune activitatea Domnului Hristos în pământ în zilele viitoare și în pământ. Să așeză. Planul este asemănător în general cu cel al Evangheliilor Marcu și Matei, cu unele schimbări.

CUPRINSUL EVANGHELIEI

Partea I (cap. I-II)

Istoria nasterii, copilăriei înainte-mergătorului și a Domnului Hristos

Prologul (cap. I-I) este foarte important că ne dă născut scopul scrierii, metode de cercetare și vederea a ceea ce a fost. Scrierea este dedicată „prea paternicului Teofil” — personaj cu rang de sebit în societatea română și care prin se de curând creștină creștină. Evangheliile lui Luca scrie despre viața și învățătorile Domnului Hristos spre a înălța în credință. Scrie cartea sa așa precum s-a deslășurat evenimentele în mod creștin — pe care le a aflat de la

sfintilor Martiriilor, deci martori oculari. Au scris si au asemeneat carti. Prohibit este vorba de evangheliile stoicipe anterioare ale lui Matei si Marcu. Spre a scrie Luca a folosit amănunțite verseci proprii. În scrișt, Luca scrie toate, de la început; adică el nu scrie numai viața Domnului Hristos, de la naștere și merge mai spre origini, începe cu vestirea nașterii înaintemergătorului Sau. Aici se vede optica mai largă a Evanghelistului Luca.

Capitola propriu zis al Evangheliei începe cu vestirea nașterii Sfântului Ioan Botezătorul (I, 5-25). Ingerul Gavril se arată preotului Zaharia care era de rând la templu și care tinea în fața altarelor. Într-un ascăz în patca a dăruia templu. Sfântul Ingerul îi vesteste că Dumnezeu a ascultat rugămintele sale și ale soției sale Elisabeta și ie va dăruia un prunc pe care îl vor zăruia Iosif. Acesta va fi un preot și va lua o viață ispită și va fi înaintemergătorul lui Mesia. Zaharia se îndoiște și cere un semn doveditor săre îdoverea acestui fapt. Ingerul îi spune că va fi năut păm la nașterea pruncului, ceea ce se și întâmplă. Zaharia era un preot obișnuit și nu avea funcția de mare arhiereu, cum au socotit unii exegeși.

După șase luni de la vestirea nașterii Sfântului Ioan Botezătorul același inger Gavril se prezintă către fecioara Maria din Nazaretul Galilei înzodua cu Iosif și îi vesteste *Nașterea Domnului Hristos* (I, 26-38). Fecioara știe că ea a fost aleasa de Dumnezeu să nască pe Mesia prin ambrerea de către Dumnezeu Sfânt pentru căre moș și că nașterea ei se va numi Fiul lui Dumnezeu. Că înzodua ingerul îi dă ște și amănunțate fectia a nașterii Elisabetei, rudenei ei, că va naște ar prunc. Sfânta Fecioară primește cu smerenie și telepant despre ceea ce este vorba din cunoștințele sale privitoare la Mesia, cel prezis de profeți. Auzind că ruda sa mai în vârstă va naște. *Sfânta Fecioară îi face o vizită Elisabetei* (I, 39-45), spre a fi de ajutor. La intrarea Sfântei Fecioare pruncului din pantecele Elisabetei se născă iar aceasta pruncu descoperire directă înțelegătoare năut a petrecut cu Sfânta Fecioară în Nazaret și o știe că cuvinte de sebite ei pe Maria care așoptat la Mesia. Sfânta Maria îi răspunde prunci o vorbă

inșpirată (I, 46-56) laudând pe Dumnezeu pentru bunul revărsat isupre și pentru creștea co data pentru care i voi brăcivanta toate neamurile. Ea crește pe Dumnezeu pentru năut și botezându-l arăta că ea se poartă creștea și se năut îdoptința profeților mesianice. Este o cântare care năut ce mult pe ceea ce al Debet. Iud. V și a Anei, mama lui Samuil. I Reg. II, 1-10. Sfânta Fecioară ramine aproape trei luni la ruda sa. După pecare ei se născă *Sfântul Ioan Botezătorul* (I, 57-81). La care aște în pregăt se deschide și păm păm de în sâ Zaharia când se da numere de Ioan. Că această ocizie păm Zaharia și în păm se re (I, 67-79) mul a creștea că Dumnezeu pentru poporul său profeților mesianice creștea poporul și pe ruda nașterii în înțelegătoare Mesia. Persoană în aș năut și al acestuia creștea în a venit Mesia. Zaharia, preotul, ca și Fecioara Maria, prin cântările lor, înțelegătoare creștea în Vechiului Testament relative la Mesia. Sfântul Ioan nu a rămas preot în casa părintească creștea se retrage în pustul la danului pregătindu-se prin rugăciuni și meditați pentru marea sa misiune.

După informațiile despre Sfântul Ioan Botezătorul, Evanghelistul istorisește *Nașterea Domnului Hristos* (I, 1-20) care ea se întâmplă în Nazaret și în Betleem unde Sfânta Fecioară împreună cu Iosif plece spre ea se născă de ea, porcuva împăratului roman care botea se un recensământ. Recensământul se exăta de către președintele Senei Quintus Iulius Maximus. Mulțitru se vâștă într-o pesterice se născă creștea de ea de ing. Hecam din păm de ing. Hecam. Că această ocizie un inger se arăta unai prunci de păm vestirea e marea nașterea a nașterii lui Mesia pe care îl vor afla năut ar în văzduh apare ocizia de inger, când o frumoasă canare ce anăntă mesajul Marilor, lu adus năut un slavă în Dumnezeu și păm și bunăvoințe între canari. După plecarea ingerului pastori vin și se năut prunci în aș năut cele șase de inger. La opt zile năut fecut este înțelegătoare (I, 21) și se păm prunci. Iosus adică Măștrul creștea în vâștă și un inger. La patruze de zile ea adus la templu. (I, 22-24) de

genealogia sa semnaleză regi, lui Israel. Luca stăruiește
leninca mai obscuri. Ambele liste sunt identice, cu
atarea și cu pe care au un Măntuitorul descendent
din Avraam și în urma lui din Adam.

Cap. IV începe cu *Întrearea Măntuitorului de către
diavolul* (IV 1-11). Când Domnul Hristos murește și
începe activitatea publică este spirit de război — ca și
odinoara stramoșu nostru Adam dar desigur, cu rezultat
complet diferit. Adam învins Iisus învingător. Diavolul îl
ispiteste pe Domnul Hristos pentru a L face să păcatuiască să
se supună și să L îndepărteze de misiunea Sa. Către re-
șpuns, sau ispită, ar fi ca cele descrise de Mat. IV.

El dar descrie în ordine ca stare. Ispitirea, după de
lăfărit de pe muntele înalt și invitarea de a se înclina la
Mater era situată la sfârșit. Și în al doilea caz, ea este cea
bucurată de călătoria Măntuitorului spune „Măcar în poa-
mea situată”. Se presupune că călătoria diavolului a purtat
pe Domnul Hristos. Ordinea situată de la Mater este cea
exactă.

După ispitire și după închiderea Stăntului Ioan
Botezătorul Măntuitorul se reîntoarce în Galileea și învață în
sinagogă fiind slăvit de toți. Farma și o căpătase dar era
lăptăriea mai săvârșise nănașii și la Ierusalim Ioan cap.
II IV. *Predica Măntuitorului în Nazaret* (IV 16-31) o
prezentă în sinagoga de acolo conștientând o serie de versete
din Isaia I XI 1-2 referitor la nașterea mesianică și pe care
Iisus o aplică la Sine. Locuitorii din Nazaret prezintă
să se alea învață el venișă. Și căt origină în modurile care o
cunoște. Și determină să respingă mesianitatea. De aceea
Domnul Hristos nu face acolo nici o minune la Capernaum
(IV 31-44) unde și fixează reședința învață poporul cu
mulță măiestrie și putere vindecă un demonizat într-o
sinagogă pe soacra sa Petru și tămăduiește de friguri și in-
fernă demonizați și bolnavi.

Măntuitorul știind că opera Sa va trebui să fie mai mare și după
plecarea Sa din lume și alege o serie de Apostoli care
trebuie să-L urmeze. *Chemarea primilor patru ucenici* (V
1-11) o istorisește Evanghelistul Luca mai amănunțit decât

Mat. IV 18-22 și decât Mateu II 23-26. Căci înainte de
al țere Domnul Hristos învață lucrurile într-o cerșărie și pe
acel Cerșărie și dărește pe Petru să-L urmeze mai mult
și să-L urmeze pe care să-L urmeze pe Petru și să-L urmeze pe
petri. Într-o cerșărie minime a pescarilor — chema Petrus
Andrie, Iacov și Ioan. Totuși acest răscălp vindecă un lepro-
s. V 12-16 pe care chema să se itale preotului Apolonia
Capernaum vindecă un paralizat (V 17-26) și dă de priceput
să pe un petri și chema în casa primilor ucenici. Totuși
Capernaum. Domnul Hristos chema ca Apostol pe Leui
(Mat. V 27-28) ca să-L urmeze în casa sa. Într-o cerșărie
le prinză din de acest. Acei Măntuitorul L urmează ca să-L
urmeze. Să-L urmeze este ca să-L urmeze. Să-L urmeze
ca să-L urmeze de către reședința peșterii de la Nazaret și
acelea ale învățătoru Sale.

Întrebat s-a spus că în viața Măntuitorului, lafa
de practică se învață și în viața lui petri ca să-L urmeze un
Apostol dintr-o cerșărie. De aceea el și alții cu o cerșărie
vindecă spăcelor de către ucenici (VI 1-5) într-o zi de
sambătă pentru ca erau înclinați. Fapta se repeta când în
sinagoga Domnul Hristos vindecă un om cu mână uscată (VI
6-11) într-o zi de sambătă. Fapta atârnă cu dovezi din
Scriptură I Reg. XVI 1-5 și sinagoga pentru fi călătoria
cazuri de nebanne strict necesare și peșterii și pentru săvârșirea
lăptăriei milosivă. Faptul și călătoria văzând că nu-L pot să
împotriva, prin cuvânt, s-au hotărât să-L omoreze.

Măntuitorul știind că țara sa nu-L voi primi invitarea și
alege un grup de ucenici care să-L continue opera. De aceea
după o noapte de rugăciune și mediu pe în munte. El alege
definitiv pe cei doisprezece Apostoli (VI 12-14) dintre un
număr mai mare de ucenici după care în fața lor și a unei
mari mulțimi din Galileea și din afară rostește *Cuvântarea
terciunilor* (VI 20-24) care este aceeași ca și cea de la Mater
într-o Evanghelistul Luca a emis în ea aceste locuri care
priveau mai mult pe exreți adică comparați dintre țările
veche și cea nouă. Numărul terciunilor după Luca este de
patru însoțit cu patru blesteme pentru a-L scoase mai bine
în evidență. Se naște în expunerea cuvântului toate aceste

maxime și invitații morale valabile și pentru lumea greco-romană care se adresa Elyce, bel-stul Ţineu. Poate că de pe vremea în care este mai fragil decât dar mai curajos și nu permitea să-l de Măle este mai sistematică, ascuțită. Moare cu un cod de legi.

Cap VII începe cu vindecarea sluga satanului VII 1-10. Când Măntuitorul intră în Capernaum, un satan prizonier trimite o fiică a unui bătrân aflat în suferință să roage să vină spre el. Vindecă o slugă care zăcea. Apropoziția se lăsa de căsătorie în această trimite amintirea și aprofundarea și vindecarea. El posedă această putere. Măntuitorul vindecă sluga și mădă credința satanului care întrece pe a năvălind și Măntuitorul scrie această minune VIII 8-3) dar o altă dată ca cel care L-a negat a fost însuși satanul. Căptul istorisit de Luca pare mai scosim. După această vindecare Măntuitorul, când din Capernaum și apropiindu-se de o cetate Nazareth este anconvo-mentat care lăsa să ingrosș pe el, unca-mă vindecă Măntuitorul și lăsa să de chinea minna preste or voim și poroceste lăsa să se scoar. Aste-mvaz pe tatăl vindecă în Nazareth (VII 11-17) spre năvarea și chiar năvă poporului. Căcând că Dumnezeu le a trimis pe profetul promis. Minunea este proprie lui Luca.

Auzind de minunile săvârşite de Mântuitorul Ioan Botezătorul fiind în închisoare întrebă pe unii din ucenicii săi la Măntuitorul să-l întrebe dacă El este Mesia VII 18-35). Domnul Iisus săvârşeşte în faţa trimişilor câteva vindecări de boala şi apoi se spune ucenicilor lui Ioan să stătească ce au văzut adică orbi văd şi orbi au auzit şi orbi au vădit (XXIX 18). Apoi aduce un etichiu stăntului Ioan Înaintemergătorului Sau, în care fariseii nu au crezut nici în el nici în botezul lui precum nu cred nici în activitatea Sa mesianică. Acest fapt este istoric şi de Matei (XI 1-19).

În con-naure, Evanghelistul Luca istoriseste urmeaza: *un* *fiu* *cu* *un* *de* *catre* *un* *le* *me* *re* *pa* *ca* *to* *as* *a* *VII* *36* *30*) *in* *ca* *sa* *un* *ui* *tar* *seu* *unde* *tu* *sa* *se* *in* *va* *ta* *la* *un* *pr* *an* *z* *E* *ri* *se* *al* *no* *ad* *in* *le* *fi* *ap* *tu* *in* *cu* *ge* *ta* *l* *sa* *si* *so* *ci* *a* *te* *ste* *sa* *Ma* *ri* *ta* *nu* *sa*

și că femeia este păcătoasă. Pentru a răspunde pînă la capăt
fără sculor, Domnul Iisus Hristos poartă cu el doi diamante
ca să se afle năma! Iată că Acela se mîna că de oameni și că
și dintr-un lor din sume de bani date de el — o sumă foarte
mare — iar ce altă o sumă mai mică — Stăpînul — arătă pe
amîndoi. Desigur că acel caruta s-a tertat suma mai mare va
rubi mai mult pe stăpîn. De aceea și femeia — care — unse ca
mă — care probabil era mai păcătoasă ca alți — și a arătat
stăruința și paide. De mai profund. Drep concluzie.
Mă cătorul — face cum se arată pînă la femeia — și nu se u
toate păcatele. Urzător — dar — și — și este spec — lui
Luca. Că din prezenta lăstărie relatată de Matei XXVI
6:13 și Ioan (XII) 3:8 este a doua ungere precum afirma
majoritatea exegeților.

Cap. VIII istorisește chiar de la început un fapt care se află numai la Luca, anume: *Mântuitorul Hristos în activitatea Sa era urmat de un grup de femei (VIII 1-3)* care le luau din bunurile lor și le slăbeau, usucându-le materialele ale Sale și ale Apostolilor. Și unele din ele fuseseră vindecate de anumite boli ca *Maria Magdalena* - auză din comunitatea Magdala de lângă Tacaș, *Suzana* etc. Pe ea le vom întâlni mai târziu la patimile morții și învierea Domnului. Urmează *pilda semănătorului* (VIII 4-15), referitoare la împărăția lui Dumnezeu, unde se arată poziția sa atitudinea sufletului omenesc față de primirea învățării. Mântuitorul arată pilda istorisită și de *Evangelistul Matei* (cap. XIII) în grupul celor șapte pildă. Luca reține dintre acestea numai trei: cea a *semănătorului*, cea a *graunțelului de naștar* și a *aluatului* (ultimele două istorisite mai târziu, XIII, 18-21).

Pasa 1) ca mama și rudele lui Iisus (VIII 19-21), care armeană nimic deosebit de Matei (XIII 46-50) și Marcu (III 31-35); la fel și cu munaș-potolul, furtunul de pe mare (VIII 22-25), storisita de Matei (VIII 23-27). Vădecarea demonizatorului din *inșutul Gherghescilor* (VIII 26-27) este asemănătoare cu cea de la Marcu (V 1-19) adică vorbește despre un singur demonizat și nu despre doi ca la Matei (VII

⁴ Cf. L. Cl. Fillion, *Évangile selon Saint Luc*, Paris, 1889, p. 160.

prefigurativ al lui Iona (XI, 29-37), adică a morții Sale. Nu videntul, ci crezul în Iona și în pocăința cetățenilor și nu vor crede în El și vor fi pedepsiți. De aceea, iată ocazia să și curățe sufletele de toate păcatele pentru a putea fi cenzurați de cerșitorii călători și a nu căsa astfel pe calea celor drepte. Așa învătă îndrăgimasa de un fariseu și nespălându-și mâinile înainte de masă. El și ucenicii Săi prodace surpriza fariseului. Din aceste motive Domnul Hristos rostește o *cuvântare contra făgărniciei și formalismul fariseilor* (XI, 39-54), asemănătoare cu cea de la Matei (XXII).

În cap. XII se scriesese o serie de statuti date de Domnul Hristos ucenicilor Săi și a unei mari mulțimi după ieșirea de la Ierusalim. Statutiile se referă la *făgărnicie și călătoria încrederea în Dumnezeu* (Iacovici XII, 1-15). El se adresează ucenicilor și Săi spunându-le să se ferească de a da un fariseu un edict de moarte lor de a lăsa carei partide lăpărmice să aibă încredere în Dumnezeu, care va spune în masă ucenicilor prin isleptul Dăviat. Stănt. Contro. Iacovici. le spune *profa bogătiului călătoria ca rodul farisei* (XII, 16-21), care înlocuiește din prinosul bogăției să ajute pe săraci, se gândește să și mărească hambarele. Din nenorocire în acea timp avea să se așușelească. De aceea, arată Mântuitorul, *omul trebuie să se încreadă în puterea divină*. XII, 22-34, în treburile sale materiale și să nu depună toate eforturile sale numai spre a și agita și bea și embriacantii și să aibă grijă de suflet și să facă toate acestea spre a și agita și comuna în cetate. Matei VI, 19-32).

În legătura cu vegherea XII, 35-34, le spune pilda cu slugile ce sunt vestite gata în așteptarea stăpânului și cu iconomul care conduce bine slugile într-o aceeași așteptare, adăugând că proporția pedepsei sau răsplătii judecată va fi în funcție de darurile încredințate. Iacovici de Dumnezeu și modalul valorificării lor. În sfârșit El aseamănă învătura Sa cu înfocarea răz. păcatele oamenilor din cauza căreia se vor ivi și mulți dezbateri (XII, 49-53). El mustră pe farisei pentru că din minune și semnele Sale nu pot să descopere vremurile mesianice pe care le trăiesc (XII, 54-57).

Cap. XIII începe cu vorbirea Mântuitorului despre

necesitatea pocăinței. XIII, 1-9). Domnul Hristos este arătat că a unui gațenii au fost uciși de Pont. fac na. când adică erile. Spre a îndrepta pre-adeptarea că va totdeauna nenorocire individ. da adică pe le lipsa. vina. farisei că acești gațenii nu erau mai vinovați decât mulți dintre ei. Aceeași concluzie se desprinde și întâmplarea cu optsprezece mși peste care se dărmase un turn - în Siloam. Ceea ce trebuie că să învețe este pocăința neamțrziată. Pentru iluștrarea acestui fapt Domnul Hristos rostește *pilda smochinului neroditor* pe care stăpânul vota să-l taie dar vierul și mai cere o amănare socotind că prin o îngrijire deosebită va rodi. De aceea învătăm și necesitatea faptelor bune dar și îngăduința lui Dumnezeu. Pilda are un caracter moral. În urma *vindecării unei femei garbove* XIII, 10-17) n. zi de sâmbătă, când fariseii îl acuză de violarea legii. El răspunde că sunt unele cerințe ale vieții mai nă. decât sâmbăta. *Pilda grațietei de moștar și a aluatului* (XIII, 18-21) se află și la Matei XIII, 31-33) și la Marcu (IV, 31).

În continuare Mântuitorul învătă că pentru dobândirea împărăției lui Dumnezeu este nevoie de o pregătire continuă, săvârșirea de fapte bune, desăvârșirea pe calea virtuții. A intra pe poarta cea strâmtă - căci numai în viața de aici se pot săvârși fapte bune, în viața de dincolo nu se poate face nimic pentru mântuire.

La anunțul unor farisei că Irod Antipa caută să îl omoreze și deci trebuie să fugă Domnul Hristos se răspunde că știe intențiile lui Irod dar că acesta nu îl poate omori. El trebuind să moară în Ierusalim. XIII, 31-35. Capitulul se termină cu o mustrare adresată cerșitorului care omorâ pe profeți și pe care Domnul Hristos a încercat să îl mântuiască dar nu și-au voit. Pentru aceasta, el va fi distrus. Aceste versete se află și la Matei înainte cuvântării eshatologice și sunt na. hite. situate acolo (Mat. XII, 37-39), în contextul folosit de Evanghelistul Matei.

Și începutul cap. XIV istorisește încă o dată valoarea milosteniei și a dragăstiei pe care o arată Mântuitorul față de porunca sâmbetei. Cu ocazia *vindecării unui bornav ce suferea de atrophia* XIV, 1-6) Iov. tat. a. v. pranz de către un fariseu

într-o zi de sâmbătă. Lăvîndu-l acolo un bolnav ce suferea de idropic, năvălind că dădă un bon-vade într-o tîmna simbură cerebrie scos cu altă mîrîlaltă trebuie salvat în viață, că este tot mîlalt decît un omîl. Cu această năvălă *unde amu pe lăvise la smetene și mîltoșene* (XIV, 14). arătăm că el prînzur să nu se năvălizeze în prînele lucrărilor mesei trebuie făcute pentru arăta spre a se arăta prin ele în lăvina pe care Dumnezeu va respice. Cu acest prilej Domnul Hristos rostește *pilda despre Cîna cea mare* (XV, 16-24). Astfel El istorisește despre un om bogat care a făcut o cîna mare, tot năvălăși săi nevederînd căi anul din diferite motive străinul parîncește să se învîle neputîndu-și ombră și schiopii răsîpîndu-și pe ulițe.

Pilda are un caracter profetic, ce se referă la judecata nu va prînză, cîna sa nu va năvăli și vor umbrăși să cîntăre. Aceasta pildă după ce nu în lăvaregești nu este identică cu cea de la Matei (XXII, 2-14).

În cîntărele calatoriei Mantăitorii învîlă mîltoșe cerîndu-le *lepidarea de sim* (XIV, 28-33) pentru a nu se lăvă urma renunțarea la plăcerile vieții și chinul a răbură propriei familii spre a căutînd împărăția cerurilor. De asemenea trebuie o răscăltă rădăcîlă și cîmpărire a lucrurilor înainte de a se hotărî a răscăltă al Hristos. Așa prînză cineva care vrea să răscăltă an pînă și vede că nu are mîltoșă năvălă e renunța la pînă și după cum an rege care răscăltă un război și vede că nu poate birui pe dușman și cere răscăltă a răscăltă sclav, tot astfel omîne vrea să răscăltă Sîn trebuie să primească omîne renunțare. Acesta trebuie să fie exemplul în toate pentru semeni lor (XIV, 34-35).

Cap. XV. Bunătatea lui Dumnezeu pentru cei păcătoși

Pentru a arăta și mîl va simpatia și grăja Sa față de vameși și păcătoși, Domnul Hristos rostește cu ocazia calatoriei Sale trei pilde de o rădă frumoșe. În ele se arată bucuria lui Dumnezeu față de păcătoși care se pocăiesc. Toate trei pilde

se aseamănă în concluziile lor: bucuria revenirii și primirii celui ce se căiește.

În *pilda despre cîna pierdută* (XV, 4-7) se arată că bucuria pe care o răscăltă pînă a răscăltă o suta leu năvălă pierzînd un pînă se răscăltă pe cîle răscăltă și năvălă o suta leu năvălă cîle răscăltă. Alînd o pînă pe cîle și o răscăltă năvălă veselîndu-se apoi cu prietenii săi. Tot astfel, continuă Mantăitorul se bucură și Dumnezeu de revenirea unui păcătoș pe calea cea rădărală. Pînă este istorisă și la Matei (XVIII, 12-14). Așa este mîltoșă un pînă descăltă de lăv. În strînsa cîntărele pînă răscăltă și răscăltă răscăltă răscăltă este *pilda cu drachma pierdută* (XV, 8-10). Așa bucuria răscăltă drachma pierdută este asemănătoare cu bucuria ce o răscăltă răscăltă răscăltă cîle se răscăltă cîntărele. Cîntărele (XVII, 10) pentru revenirii pe calea cea rădărală anul răscăltă. În sfîrșit a treia pildă care are aceeași învîlă răscăltă este *pilda fiului risipitor* (XV, 11-32).

Această pildă este una dintre cele mai frumoase, mai impresionante pilde răscăltă de Mantăitorul. Este pînă și coroana pîlilor Sîn Scripturii. Ea cuprinde tre persoane: un pînă și cîle fiu. Fiu mîltoșă și cere dreptul de mîltoșă și după ce se răscăltă este toată avuția în pînă răscăltă și destrălată. A răscăltă răscăltă de toane pînă de cîntăre se răscăltă la răscăltă care pînă se răscăltă bucuria și face un pînă și se răscăltă cîle pînă pînă răscăltă răscăltă și răscăltă răscăltă care răscăltă răscăltă cîntărele se răscăltă veselă în cîntărele se răscăltă motivele ce se răscăltă pentru cîntărele se răscăltă răscăltă mîltoșă pe fiu răscăltă și răscăltă decît pînă care răscăltă răscăltă și fusesse corect și drept.

Pilda fiului risipitor este un model de pocăință și întoarcere. În ea se arată treptele de rușine și decădere pe care le parcurge un păcătoș pînă la ruina completă și treptele renăscerii care Dumnezeu îi răscăltă în trei pînă. 1. vers. 1-6 arată pe fiul cel răscăltă care luîndu-și pînă de avere merge din decădere în decădere pînă la ruina sufletească completă. 2. vers. 7-24 descrie cîntărele și întoarcerea fiului risipitor, pînă de cîntărele și bucuria

1. Cf. I. C. I. în Evangile selon S. Luc., p. 269 și. Luceau et Cohort. Manuel d'études bibliques, p. 668, notă.

cap. I, vers. 25-32 arată ipoteza înțelegere a fratelui mai mare și apăsătoare credinței ambilor fiu de către parinte. Din pildă se desprinde bucuria parintelui, adică a lui Dumnezeu pentru cinșă și reînnoțire (muri) pacăos.

Asupra acestui fapt sunt de acord toți exegeții. Interpretarea părții a treia, adică a stăruinței fratelui mai mare, este mai greu de explicat. De aici nu trebuie să înțelegem că Dumnezeu privește cu o dragoste mai mică pe credincioșii rămași drept oală viața, or fratele mai mare din pildă fiind un are o concepție mai îngustă despre bunătate decât Dumnezeu. De aceea socotește că este tratată mai bine pocăința decât credințioșia. În mod indirect pilda condamnă atitudinea fariseilor care priveau cu ochi răi pe Mântuitorul ce primește cu atîta bucurie pe păcatos, care se pocăiește și se întorc.

Cap. XVI sta în strînsă legătură cu cei precedenți, tratând despre ecătura strînsă dintre bogăție și sărăcie pe de o parte și mîntuire pe de altă parte. Istoria se dovedește 1. *Pilda iconomului nedrept* (XVI, 1-8) și 2. *Pilda bogatului nemulțumit și a săracului Lazăr* (XVI, 19-31). În prima se stăruiește cum un oarecare om are auzind că iconomul său este necredincios și înțelege că va destitui și cere socoteală. Acesta până la lichidarea administrării sale, se înțelege cu datornicii stăpînului său să napovățească mai puțin, iar restul să-l împartă, pentru a avea cu ce trăi după pierderea serviciului. Stăpînul aude și-l laudă iscusința. După terminarea pildei, Mântuitorul adresându-se aceluia care nu îndeamnă să procedeze cu aceeași iscusință în cele bune, precum a procedat iconomul în cele rele. Să fie tot așa de înțelept și sarguitos în dobîndirea împărăției cerești, cum a fost iconomul în administrarea vieții sale, după îndepărtarea din serviciu. Pentru că respectiv este mai mult un exemplu decît o pildă. Stăpînul este un om oarecare și nu Dumnezeu, iar iconomul tot un om care poate fi și credincios. Aici se recomandă iscusința ce trebuie folosită în lucrări bune spirituale. Bogăția este condamnată în cuvintele rostite de

Mântuitorul, care urmează (XVI, 9-18).

În pilda urîtoare a bogatului nemulțumit și a săracului Lazăr (XVI, 19-31) Mântuitorul arată cum un om bogat poate în această viață în destătinare fiind complet insensibil la suferințele unui om sărac și boimav, care zacea la poarta sa. După moarte bogatul sătera nădărar săracu de la poarta sa. Lazăr se bucură în cerul lui Avraam. Încercarea bogatului de a-și schimba soarta rămâne zadarnică. Săracul se întorc este de rău și sînu lui Avraam. Din pildă se desprinde propastia care există între răi și răd, care totuși omul. Biserica noastră se poate îmbunătăți prin apăsare de către viața bisericii luptătoare. Se mai desprinde înțelegerea că bogăția trebuie folosită nu în pețeceri în desfrățare și în scurp de binefacere. În acest mod numai bogatul ar putea scăpa de influența banilor materiei și ar deveni moștenitor al împărăției lui Dumnezeu.

În cap. XVII se istorisesc o serie de îndemnuri și scurte învățăminte ale Domnului Hristos despre sărăcie, iertare, credință și slujire cu smerenie. *Vindecarei celui zec leproș și despre Parusis Sa.* Astfel, Domnul Hristos arată că e un păcat lăsa gîndul a distruge anul ocaz este pasărea (XVII, 1-16) prin exemplul său mîntuitor. Pe apăsare pe la nostru trebuie să-l iertăm or de câte ori se cîntec și-l dăpus să se întorcă. În privința credinței ea poate savârși lucruri foarte mari dacă este puternică.

În împănirea datornicilor noștri către Dumnezeu, contrar învățămîntelor fariseilor care se auzau că faptele lor socotind că Dumnezeu le este dator, că trebuie să le răspundă, este necesar ca noi să avem conștiința insuficienței faptelor noastre a numărului redus de fapte bune ce savârșim și să încercăm veșnic a le înmulți, a ne desăvârși.

În continuare se istorisesc *vindecarea a zece leproși* (XVII, 17-19) de către Mântuitorul în apropierea unui sat vindecare savârșita numai prin cuvînt. Dar după ce s-au arătat preoților conform legii numai unul dintre leproși se întorcă. Domnul spre al mulțimii și aceluia care s-a vindecat. În minunea respectivă observăm credința puternică a leproșiilor, căc tot au precat să se arate preoților.

în împărăția cerurilor, drept recompensă (XXII, 28-30). *Amint* pe Petru ca se va lepăda de El (XXII, 31-34). Este un mod de scriere decât cel al altor sinoptici. Căci în primul rând, Mântuitorul Apostolic se va înocina și va fi reprimit de apostol. Le amintește timpurile creștine ce vor urma după răstignirea Sa (XXII, 35-38) din care pricină fiecare trebuie să-și a pângă și răsta și chiar să-și pângă pentru a viată. Cât despre cei două săbi la care Apostolul se referă, ele erau probabil, două cuțite sau chiar săbi adese de Apostol din Galileea pentru orice pericol. Referitor la discuția de precesse două săbi (vers. 38) Domnul Hristos nu e îndreptat ca arme de apărare, stăruind că va fi arestat și îndreptat că Apostolii nu se pot apăra fiind pușini. În a doua rând El nu admite violența, cum se va vedea din mustrarea Mântuitorului Apostol Petru, care a tăiat urechea slugii arhierelui Cavaleriei Sale «sunt de ajuns». Înseamnă că El vrea să curme discuția cu această chestiune.

În grădina Ghetsani (XXII, 39-45) Luca istorisește întâmplarea că la rugămintea Domnului Hristos, apare un înger care-l întărește precum îngerii ne asistă și pe noi în rugămintă cf. I Cor. XI, 10, iar piepturile Sale de transpirat se prefăceau în sânge. Urmează apoi arestarea Mântuitorului (XXII, 47-53), lepădarea lui Petru (XXII, 54-62), judecarea de către Sinedriu și conlămurarea Domnului în ședința de a doua zi a Sinedriului (XXII, 66-71).

După judecarea de totu religioasă a iudeilor, Sinedriu Domnului Hristos este dus în fața lui Pilat spre a fi judecat (XXII, 72). Evanghelistul Luca completează pe ceilalți sinoptici arătând că fariseii învinovătau pe Mântuitorul că răzvrătește poporul, dorind să se facă rege - vîm politică. Se mai arată că Pilat a trimis pe Domnul Hristos la Irod Antipater, rege al Galileii spre a fi judecat, dar acesta nu găsește nici o vină (XXII, 7-17). În drum spre Golgota, Luca mai adaugă că femeile care-l însoțeau plangeau pe Mântuitorul iar El drept răspuns le arată nenorocirea prin care vor trece locuitorii Ierusalimului la sedinta acestora de către romani. (vers. 27-31).

La răstignirea Mântuitorului unul dintre tâlharii

batjocorește ca și cei în jurul crucii lui, iar celălalt se reconștie vina sa, marturisesc nevinovăția lui Isus și îl roagă să-i pomenească în împărăția Sa. Mântuitorul îi tagaduește mîntuirea în via (vers. 43). La sfîrșit îl poartă la Domnul și din cînd, strigănd că și El mîntuiește în mîinile Părintelui ceresc (vers. 46).

După răstignire și înmormîntare, femeile s-au retras în cetate și «sambata sau odihnă după lege» (vers. 56). Este ultimul sabbat sabbatant de creștini după legea iudeică. După aceasta se va sărbători ziua învierii Domnului.

Evangheliul al III-a se termină cu cap. XXIV unde se expune *Învierea Domnului Hristos arătînd* Sale de după *învierea Apostolilor și înălțarea Sa la cer*. Marea minune a *Învierii Domnului* este scrisă în fel de cîrți patru (Evangelii) și El sunt de acord în a fi cîrți mari ale evenimentului totuși diferă în amănunte și se completează reciproc.

Astfel, Evanghelistul Luca istorisește că femeile mironosite venind duminică la înmormîntare spre a unge trupul Domnului Hristos cu miron, au găsit piatra răsturnată de pe așă înmormîntului și intrînd n-au găsit trupul Domnului (XXIV, 1-3). Pe cînd ele se mirau au apărut doi îngeri vestindu-le că Mântuitorul a înviat (XXIV, 4-8), precum însuși a prezis. Femeile se duc la Apostoli și anunță despre acest fapt dar ei nu-l cred (XXIV, 9-11). Iosus Apostolul Petru aleargă la înmormîntare la ora 60 (XXIV, 12).

Evanghelistul Luca amintește o *batută a Mântuitorului înviat* proprie numai lui, către doi din cei șaptezeci de ucenici în drum spre Emaus (XXIV, 13-35). Cleopa și după tradiție însuși autorul Evangheliei a treia. Pe cale Mântuitorul se arată, fără a-l cunoaște și le demonstrează cu citate scripturistice din Moise și profeți (Deut. XXI, 23; Isaia LIII, Ps. XV, 10 etc.) că patimile și învierea trebuia să se întâmple dîndu-se pe fața a masă, prin frînzarea patimii. Ucenicii se reîntorc la Ierusalim și istorisesc faptele Apostolilor. Descrierea amănunțită a înălțării la cer numai Luca, Marcu o amintește numai (Marc. XVI, 19).

Domnul Hristos, se arată ucenicilor (XXIV, 36-46) în

Jerusalim în timp ce ei dăduseră cu tot dinforță din Emaus și căzuseră la spăcături, dându-le să mănânce. Dar Domnul Hristos asigură că este El adevărat și nu o dovadă oarecare, iar spre încredințare cere să-L pipăie și mănânce cu ei, nu din necesități fiziologice, căci avea corp spiritualizat spre a le dovedi existența Sa reală. Le arată înțeles și o serie de texte scripturiste de privitoare la păcătoșii și nișterea Sa. Le dă *instructiuni* (XXIV, 4-49) spunându-le că trebuie să poartec învățătura Sa în toate porțile spre a fi nișterite. Săle. Pina la printru. De hălu. Săle. Să răsădă a lăruș bun. După aceea, Domnul Hristos îi scutite pe ușa, dar să n Begană. I binecuvântea și se *înălța* la cer. (XXIV, 50-51). Acest ultim eveniment, Evanghelistul Luca îl va amplifică în Fapte Apostolori I, 3-11.

Importanța Evangheliei. Ea este mai completă decât primele două, căci cuprinde fapte noi, proprii Sfântului Luca. Este o literatură vedere mai largă asupra vieții și activității Mântuitorului. Evanghelistul Marcu descrie pe Domnul Hristos ca învârtit. Mesia. Cel ce a împătuit poporul. Vechiul Testament. Că înțeleg de Marcu este Fig. Iu. Domnului. Ovece, prin mântuirea sa, înțește. Cel zugrăvit de Sfântul Luca este Fiul Omului care a pătuit și n are pentru mântuirea tuturor oamenilor indiferent de naționalitate sau observarea legilor mozaice. Căci *tema Evangheliei* este *universalitatea religiei creștine* (XXIV, 46-47) accentuată mai mult decât a primii evanghelii (cf. Matei XXVIII, 9; Marcu XVI, 15). De unde, și deosebita înclinare a Mântuitorului către cele sărăci, cei dezmoșzii, vădușii și pacatoșii și lumina favorabilă pe care sunt desăvârșite temele de aventuri și așteptare așa de înositate și parabolice chemarea neamurilor.

Învățăturile dogmatice desprinse din Evanghelia a treia și care diferă de cele din primele două Evanghelii, sunt puțin. Astfel, avem bunăvestirea Nașterii Domnului făcută de arhanghelul Gabriel Sfintei Fecioare, deci nașterea supranaturală (I, 28-38), nașterea *virginală* a Domnului Hristos confirmată de ingeri (II, 10-15) și tăierea împrejur a Mântuitorului (II, 21) și prezentarea la templu a patruzeci de

zile (II, 22-38), nișterea Domnului confirmată prin *atarea* la doi ucenici, în drum spre Emaus (XXIV, 13-33) și *înălțarea* Mântuitorului prin *înălțarea* Sa la cer (XXIV, 51-52).

Învățăturile Sfintei Eucharistii descrisă mai complet (XXII, 15-20) suprascrierea *Marci* Domnului (I, 28, I, 42, I, 48) existența ingerilor buni (I, 3, 28, II, 9-13) și a ingerilor răi și *brunța* asupra lor (X, 17-18) *înălțarea* Sfântului (XVI, 22-24) *înălțarea* puterilor (XVI, 22-31).

Învățăturile morale și cele pentru o adevărată viață creștină a o mântuire de seculi la Sfântul Luca. Astfel, semnalăm condamnarea *baginilor* și a celor *bagini* și *neîncredințarea* (VI, 24; XIV, 13-21; XVI, 13-14; XVI, 19-31) *condamnarea* mandriei (III, 8; XVIII, 14) *dreptatea* socială (III, 12-14) *terreia* de *ăcomie* (XVIII, 25) *recomandarea* mîntuirii (VI, 34) *valoarea* pocăinței (XV, 7-8; XV, 9; XV, 15-32; XIX, 8; XXIII, 42) *străduința* în rugăciune (XI, 8-9; XVIII, 1-8) *recomandarea* recunoștinței (XVII, 6-8) *rugăciune* *neîncredințată* după exemplu, Mântuitorului (III, 21; V, 16; VI, 12; IX, 28).

Evanghelistul Luca ne-a redat în Evanghelia sa Figura Domnului Hristos și *înălțătura* Sa bine conturate și *personajele* din jurul Său *zugrăvite* expresiv.

Evanghelia sa este o carte care atrage și *înălță* sufletește spre cer.

Simbolul Evangheliei este un taur, pentru că Evanghelia a treia începe cu vestirea Nașterii Sfântului Ioan Botezătorul la Zaharia, care era preot la templu și iahana și unde se *înălță* jertfe de animale.

11. PROBLEMA SINOPTICĂ

Toate Evangheliile istorisesc viața și activitatea Domnului Hristos. Ele expun faptele și învățăturile acestor persoane și pentru aceste motive se aseamănă între ele foarte mult. Totuși se observă un fapt neobișnuit: primele trei Evanghelii sunt asemănătoare între ele ca plan, le lucruri, ca *monstru* în care se potrivea viața și activitatea Domnului Hristos, iar ambele

naționali, fapte și evenimente din viața Sa, sunt identice în cuvintele și expresiile prin care sunt exprimate.

Asemănările dintre Evangheliști au făcut ca unii scriitori din veacul al II-lea să descrie anumite momente evanghelice, după o anumită schemă. Astfel, care în sec. II, compun o anumită evanghelie ca «Dioscoronul» iar Diacoma, Eutichia sau Alexandria, sec. V, a pus în parafrază textele din cele patru Evanghelii, apoi în treia din două se textele proprii, fiecare evanghelist.

Însă, asemănările primelor trei Evanghelii, care constituie, în cele mai multe cazuri, totalitatea marelui naștere a vieții discipulilor Sfinților Părinți și scriitori bisericești, care și-au exprimat această proveniență datorită inspirației Duhului Sfânt. Să vedem în ce măsură Augustin (430) și alții, care scriu pentru a înălța la înălțimi de primărie, Evangheliști și cel puțin prima la Marcu, compun pentru ei înșiși în Evanghelia după Matei.

Mai târziu, după ivirea protestantismului, problema rădăcinilor de fapte a Evangheliei a fost tratată și discutată mai pe viu, mai ales că, unii dintre urmașii lui Luther au contestat inspirația divină a Sfinței Scripturi.

Îndeosebi Johannes Griesbach (1745-1812) arată că asemănările dintre primii trei Evangheliști sunt așa de mari, încât unii pot spune că se pot scrie dintr-un singur text, sau că fiecare din ei a scris și exprimat ceea ce pot primi ca un singur text. Într-un număr de simpozioane de cercetare, care au avut loc în Evropa, s-a discutat dacă se poate spune că unii scriitori au scris împreună și = οἱ τρις = vedere).

Într-o lucrare de început a cărei compoziție depășește limitele restrânse ale unei probleme strict literare. Prin ea se viza sistematizarea bazelor religiei creștine, ca o lucrare supranaturală pentru că se socoteau cărțile Noului Testament ca niște produse ale unei forțe sacre, în mod special. Pentru a căuta în spusurile scriitorilor, în mod special, în apăsările depășind de departe limitele creștinismului, și astfel, în sfârșit, religia noastră are o origine pur umană.

Problema sinoptică este o problemă grea, cu multe

împotriviri, dar nu este obiectul nostru, pentru că nu este o rezoluție atât de grave.

Mai întâi, în legătură cu chestiunea sinoptică, a asemănărilor, observăm că, în cele trei evanghelii, există o mare deosebire. Fiecare Evanghelist are o anumită problemă de rezolvare. Astfel, Evanghelistul Matei, care poartă titlul de Domn, în Hristos, după semnificarea lui, nu în mod egal, în general, ca Mântuitorul prin acțiunile Sale. Și în primul proiect de Vecerole, Tesaron, și s-a manifestat ca adevarat. Mesia, Sfinții Marcu, care în vedere mai mult faptele Mântuitorului, în care Sfinții se descurcă, dau pe o memorie vizuală. Evanghelistul Luca, încadrează evenimentele în istoria mai largă, în viața oamenilor, descrie în ordine cronologică și în timp, în mod deosebit, înaintea noastră, repetându-se, ca și Matei, că înaintea este un mare lucru, rezoluția faptele, este mai sintetică.

Deși în Evangheliști se poate observa o anumită similitudine, care depinde de una de altă, sau de o serie de similitudini, dar și deosebiri, care nu se referă la una de altă, ci și la întreg cuprinsul lor.

În una din lucrările referitoare la problema sinoptică, exegeții occidentali au propus multe soluții, dar, în zilele noastre, nici una nu este satisfăcătoare. Nu trebuie să ne pierdem timp în aceste discuții teoretice, ci să urnam căuta vestea, în credința creștină a Sfinților Părinți și scriitori bisericești.

Asemănările dintre Evangheliști sunt puține, se datorează în primul rând, faptului că, în Evangheliști, descrierile sunt de natură personală. Domnul nostru, Iisus Hristos, și o serie de fapte sub inspirația Duhului Sfânt. Acesta este cazul și pe Apostolul Demetrie, în predică orală, în apăsările credinței, ca și în scris (Matei X, 1-10; Ioan XIV, 16-17; XIV, 26; XV, 26). Apostolul însuși mărturisesc, a Evangheliștilor, vestea de ei, că în Mântuitorul, adică de Domnul Hristos, o dețin prin revelație (Gal. I, 11-12; Efeseni II, 5). Chiar Clement Romanul, spre sfârșitul secolului II-lea, și începutul secolului III-lea, afirmă: «Scripturile sunt adevărate, acestea ale Duhului Sfânt» (I Cor. 4:5). Tevostler spune și Sfântul Irineu: «Scripturile sunt

în loc să fie pus la cap. XXI înaintea vers. 24 și 25, care par a fi o repetiție a cap. XX. Așadar, în loc să fie pus la cap. XX și XXI, se pune la cap. XX și XXI, ceea ce este o repetiție a cap. XX și XXI, ceea ce este o repetiție a cap. XX și XXI.

Lamba este o repetiție a cap. XX și XXI, ceea ce este o repetiție a cap. XX și XXI, ceea ce este o repetiție a cap. XX și XXI, ceea ce este o repetiție a cap. XX și XXI, ceea ce este o repetiție a cap. XX și XXI.

Locul unde a fost scrisă Evanghelia este Efesul, unde a fost scrisă Evanghelia, unde a fost scrisă Evanghelia, unde a fost scrisă Evanghelia, unde a fost scrisă Evanghelia, unde a fost scrisă Evanghelia.

Scopul scrierii este exprimat clar: «iar aceștia s-au scris ca să vă arate că dacă credeți în Domnul Iisus Hristos, veți avea viață în numele lui» (Ioan XX, 31). Cu alte cuvinte, scopul scrierii este să vă arate că dacă credeți în Domnul Iisus Hristos, veți avea viață în numele lui. Scopul scrierii este să vă arate că dacă credeți în Domnul Iisus Hristos, veți avea viață în numele lui.

Planul Evangheliei cuprinde 13 capitole și se împarte în două părți, precedate de un prolog.

Prologul (cap. I, 1-18), este o prefață și un rezumat al Evangheliei, unde se arată divinitatea Mântuitorului și de ce este important, temele care se vor dezvolta în cursul scrierii. Prologul este o prefață și un rezumat al Evangheliei, unde se arată divinitatea Mântuitorului și de ce este important, temele care se vor dezvolta în cursul scrierii.

Partea II a (cap. XIII-XXI) expune activitatea Domnului Hristos în Ierusalim, patimile, moartea și învierea Sa sau cu alte cuvinte preaslăvirea Sa.

CU PRINSUL EVANGHELIEI

Prologul (cap. I, 1-18) de o mare înălțime de cugetare și foarte important din punct de vedere teologic, învață despre «Cuvântul» (Logosul) sau Domnul Hristos ca Fiul al lui Dumnezeu, eternitatea Sa, rolul Său creator și sfântor, precum și acela de Mesia întrupat și Mântuitor al lumii.

Despre persoana Cuvântului (I, 1-6). Cuvântul, spune Evanghelistul, era din veac, înainte de a fi lumea, adică era totdeauna strâns unit cu Tatăl, deși despărțit ca persoană de Tatăl, era totuși în sinul Tatălui, era de aceeași natură cu Tatăl, adică era Dumnezeu (v. 2). Cuvântul s-a manifestat în afară (3) ca creator al lumii, toate s-au făcut prin El, întregul universal, implicit materia. Era viața însăși (4) și de aceea a dat viață tuturor celor care cred în El și viața spre viață. Chiar înainte de întrupare, Cuvântul lumina cu lumina, căci el era lumina pe care oamenii, din cauza păcatului și trândăriei în întuneric și păcat (5).

Înainte de venirea în lume a Cuvântului, Dumnezeu a trimis pe Sfântul Duh și pe Iisus Hristos, care au venit în lume să aducă viață și pace tuturor oamenilor.

În sfârșit, Cuvântul venit în lume (I, 9-18) într-un timp precis, la poporul ales, le-a dat posibilitatea ca prin credință și naștere spirituală să devină fiilor adoptivi ai lui Dumnezeu (12). Renașterea spirituală nu are nimic asemănător cu nașterea trupească.

În sfârșit, Cuvântul, care era Dumnezeu, s-a smerit și a luat trup omenesc (14). Venirea Sa în lume a fost însoțită cu multe semne și minuni, iar Sfântul Ioan Botezătorul spunea că deși Mântuitorul vine după el, este mai mare decât el și exista mai înainte sa (15). Prin Mântuitorul omenească a primit nemăsurate daruri, căci era superior și lui Ioan Botezătorul, și lui Moise. Darurile aduse de Domnul Hristos depășesc darurile exterioare ale legii mozaice (17). Pe Dumnezeu și

anale Sale nu puteau descoperi și face cunoscut pe cine este. Vechiul Testament decât pătrul Cel care l-a descoperit în aspectele Sale adevărate a fost Domnul Hristos (18).

Partea I (cap. I, 19 - XII)

Activitatea Mântuitorului în Iudeea și Ierusalim, adică manifestarea Fiului lui Dumnezeu întrupat și dovedirea mesianității Sale

Aici, în primele patru capitole (cap. I-IV) se expune începutul activității publice a Mântuitorului care aduce o nouă învățătură ce va înlocui pe cea iudaică.

Marturia Sfântului Ioan Botezătorul despre Iisus (cap. I, 9-34). Prin predică și viața sa din pustiul iudeicului în Betavira Ioan Botezătorul își mărește fama în prețul și levit. Trăind în izolație spre a mărebi fața nu cumva este Mesia. Fie sau vreunul din profeți. El răspunde că nu este nici unul dintre aceștia, ci doar un smerit servitor al Mesia prezis de Isai (XL 31, In I 23). Mesia este un împărat, el este mai mare decât el și va boteza cu un botez spiritual, curțor de păcate, el va boteza cu Duh Sfânt (v. 33). Pe Mesia îl a cunoscut printr-o descoperire din vînt (v. 33). Și cînd l-a văzut pe Iisus Ioan Botezătorul inspirat a exultat: Iată Mîntuitorul, Dumnezeu Cel ce ridică pacatul omului (I 29).

Prima pomenire (I 35-51). Într-o zi cînd Mîntuitorul după ispășirea Sa trece din nou pe la Ioan el îl arată ascultător, că fiind adevăratul Mesia, doi dintre ei, Andrei și Ioan, intra în vorbă cu Domnul Hristos și îl urmează (37). Andrei îl aduce pe fratele său Petru, cîrîia Domnul Hristos îi schimbă numele din Simon în Petru, adică Petru (pătrul) (42). La plecarea din Galileea mai cheamă și pe Filip, din aceeași locuință cu Petru și Andrei. Filip îl arată pe Natanael și spune că a aflat pe Mesia prezis de profeți în persoana lui Iisus din Nazaret (45).

Natanael se îndărește că cel anunțat de contratele sau ar fi

Mesia căci născut din Nazaret trebuia să vină. Mesia s-a născut se dădea să-l cunoască. La vedere, în Nazaret Iisus se dădea ca un căpîște, ca un simț și desigur (4). Întrebându-l de unde îl cunoștea Domnul Hristos el amintește că se împlinea din vîntul din Natanael care stătea de sub un smochin, desigur în legătură cu Mesia și cu timpurile mesianice. La amintirea ei, Natanael este convins că Iisus, datorită științei Sale nu poate fi decât Mesia, Fiul lui Dumnezeu (49). Domnul Hristos lănuță că va vedea lapte și miere în cer, cu activitatea Sa mesianică (51). Deci pericopa arată trecerea de la activitatea Sfîntului Ioan Botezătorul la Mîntuitorul.

Nunta din Cana Galileei (cap. II, 1-12). Cu primul Sînt al lui Petru și Andrei, Iacov și Iosif, Filip și Natanai Domnul Hristos pleacă în Cana Galileei într-o sărbătoare, nu departe de Nazaret. Cana și-a pînă la o nuntă (2). Aici se termină viața și viața Sa, atrage atenția asupra acestui fapt Domnul Hristos îi răspunde și în albul poporilor numind-o «tempele» ca înca n-a sosit timpul potrivit, dar va veni și are Filip grîi de aceasta (4). Sfînta Fecioară înțelege și vorbește la sîrgi să facă tot ce va spune Mîntuitorul. Aceștia la spăsele Domnului Hristos umplu vasele care se aflau pentru spălarea mîinilor cu apă pe care în chip în nuntă Domnul Hristos o prelăce în vin (7-9). Prin aceasta Domnul Hristos își arată divinitatea sa (11).

Alungarea vânzătorilor din templu (II 13-25). După cîteva zile pe cîntele din Capernaum Domnul Hristos pleacă în Ierusalim, împreună cu ucenicii pentru a sărbătorii Paștele. Ajunși la templu, El izgonește din curtea acestuia pe vânzătorii de păsări și pe schimbătorii de bani (14-16). La întrebarea iudeilor despre puterea și îndreptățirea Sa de a face asemenea lapte, El le răspunde simbolic că dacă radea ar dărîma templul, El îl va ridica în trei zile referîndu-se la moartea și învierea Sa (19). Ascultătorii nu înțeleg și cred că Domnul Hristos se referă la templul material din Ierusalim (20).

Aici Mîntuitorul mai face și alte minuni, mulți cred în El, dar credința lor era slabă trecătoare (23-24). Alungarea

le spune că pentru că veșnică este însoțit trupul și sângele Său, ceea ce vor fi tot și se numește că: «Ești pășorât din cer pentru trupul și sângerile El este întru nu este numai în viața Sa și adevarul asupra persoanei Sale că El dăruie chiar trupul său totu pentru viața lumii. Ba întru mult chiar pe un hrana lumii spre viața veșnică. Căci Hristos își și sângerile despre aceasta poate că se cer de mâncarea trupul Meu și bea sângerile Mea întru Sine. Importanțelor are viața veșnică și Eu îl voi învia în ziua cea de apoi» (VI, 54). La auzul acestor cuvinte, unii din ucenicii Lui au început a mărima spunând că acest cuvânt este greu de înțeles și L-au părăsit pe Iisus (VI, 66).

Cei doisprezece încă rămân, crezând în El și mângâiați de El, este El stăpânul Domniei celui viu (Mt 69). Tot și El e descoperit ca stăpân al creștinilor, așa cum El face, versă Lăudă (Mt 70-71) și El clar că în cuvântarea euharistică Mântuitorul vorbește ucenicilor despre Iaina Sfintei Euharistii.

În cap. VII-VIII stăruim mai mult pe ce se stăruiește despre
faptul că sârbițoarea cetăților s'ar descoperi astăzi din nou în
Sale, femeia adulteră și Hristos, lumina lumii

După cântarea euharistiei din Galiata în prezența
sacerdotilor egipteni — care au rămas pe deplin nede-
clarați — după aceea, în pastora Saia după răsăritul
Soarelui, Sfântul Mărturisitor Iosif se scula pe picioare
spre a se îndrepta către Muntele Sinai, gândindu-se că să
vadă ucenicul Tăi lucrurile pe care Tu le faci» (VII, 3).
Demetriu Hristos le răspunde că nu se va duce în mod pobi-
ci pe ascuns, căci nu va veni vremea să se mărturie că Mă-
rețioș. În adevăr mai târziu, pe data 17 sabbatoare unde în
timpul lui o serie de discuții cu iudeii asupra originii lui
Hristos (VII, 1-36).

Într-o zi, așteptându-l cu gânduri creionale, iar măturând, popoarele erau răsunătoare în privirea Sa. Unu-l săvârșeau bine, alții ca în viața măturare, 21. Douăzeci de Hestos începând să se veie cu totul deosebiți. Târziu se învârtă de știința Sa.

decare nu învârstise în vreo școală rabinică. S. Dami-
chus se afirmă că ține învârsturi de la Dumnezeu și că
dăca ar face voința lui Dumnezeu ar putea să stea în mij-
muri, cu cât El nu se oprește, ci mîia să se stea pe țăr-
lăduri. În acest caz nu trebuie să ținem cont de vreo căsă în
slăbănog. El le răspunde că nu este vorba de voința de
circumciziune (22).

Într-un județ știind că fusese vorba că Mântuitorul să fie prins și cămășul nu se producea se întrebaa dacă nu camășă și conducătorii or să se convingă că El este Mesia. Desigur, după o tradiție poporului Mesia nu se știa de unde este. Dornicul Hristos le arată pe față că este cine este întru dăruie și întru cănășă originii și dăruieze ască. El a venit de la Dumnezeu și se va reîntoarce la Dumnezeu (28).

În ultima zi a scriburii, Domnul Iisus dovedește că este viu chemând-ni din nou la El spre „beșugul vieții”, adică la viața adevărată (37-39). Iadea dinaintea așaperea or din slava Mântuitoru le spune că El este slava cea adevărată, care avea să le dea adevăr, dreptate și nouă viață. Evanghelistul explică că scrierile lui raportează o promitea Mântuitoru, erau narurile ce aveau să se reverse asupra credincioșilor prin Duhul Sfânt asupra Apostolilor la Cuvăntare asupra credincioșilor la botez (39).

După avantajele 40-45% mulți se ntrebau dacă nu este El Mesia, deși știau că Mesia trebuie să se trăgă din neamul lui David, ar fi avut o coroană de aur și să se stea pe un
 munte în Betleem. Nu căpătaseră înțeles și să L prindă și au
 îndrăznit să pună mână pe El.

Intervenția lui Neștin (50.53) care ne amintește că legea cere întotdeauna să fie ascultată și apoi condamnat este responsa-

În una din zile de sărbătoriri cortane, când Moartea se afla în timp ce se aduc de tarise, o femeie pălărieșă (cap. VIII, 1-11), care fusese prinsă în adulter, cerându-i-se părerea asupra ei. Legea iudaică cerea pedeapsa cu moartea (Lev. XX, 10; Deut. XXII, 23). Dacă Moartea nu i-a spus că trebuie recuzată ar fi călcat Legea și aprobat păcatul, motiv de a fi acuzat public. Dacă, conștientă ar fi pierdut prețuirea poporului, care l-aștia iubitor a celor nevoiași, vameși, s

pe căsu. De aceea I^{isus} spune: „Cine n^u nevinovat sa mure
pentru ca piatra asupra c^{ar}ei?” Se referea la martorii care o
acuzau si care trebuiau prin jurământ sa poarta in cer ne
omertate a leilor si pietre. Totuși, iudeii auuziti peacă si
femeia este iertată, cu condiția de a nu mai păcătui.

Petru, cu demnitate pacatoasă amuză este conștientă de cei
mai mari exegeti. Se crede că ar fi fost introdusa mai târziu
în unele manuscrise.

În continuare, Domnul Hristos roteste o căminare despre
persoana Sa în cuvântarea precedentă, inspirându-se din apa
care se află în lac. Și cum spunea că El este apă viată
și că de la această se inspira de a lăsa în g^{ra} și se din
cuvântul lui, căci aminte de aceluia lumii care
cazută se mântuiește și alina că El este lumina lumii
(8). El, lumina lumii. Și va călăuzi pe omul care va
adevărată, și-i va elibera de păcat.

În continuare, Domnul Hristos spune: „Sine, pentru că întru
Mantuirea ta, Eva și El vine de la Dumnezeu, care este
curat, ar despre Sine marturisesc și farisei care se lăudă
Său. De la El a venit și către El se întoarce (14-21). Iudeii
banuiau că El s^{ar}ea să se sacrificie. Mantuirea adăuga că El
va călăuzi mulțime de oameni. Și (28). Mantuirea Sa
când se vor întâmpla mai multe minuni.

Pe aceia care vor crede în El îi va elibera de păcat. La
răspunsul iudeilor că ei nu pot să fie robii păcatului deoarece
sunt liberi, Avraam (3). Domnul Hristos afirma că desi
trupește sunt urmașii lui Avraam, sufletește sunt fiii
lui Dumnezeu. Căci, ca și El omul are s^{ar}ea și El gl^{ori}ie. El
care este liber și singur. Mantuirea este liberă de păcat (46).
este omul și de Dumnezeu și cine crede în El are viața veșnică
(51).

În sfârșit, iudeii răspund că Avraam și protejii lui murit
cum se poate spune că cine păzește căminul Său, nu moare?
Domnul Hristos necheie, afirmând că Avraam a voit să vadă
z^{ile} Sa (56) și înainte de a fi fost Avraam, El a preexistat
Dei. El este etern (58). Prin cuvântarea Sa, Domnul Hristos
a arătat poporului transcendenta persoanei și misiunii Sale
pentru că alături de iudei El vor omorâ sa nu spună că n^u
știu acest fapt.

**Cap. IX-X - strâns unite - istorisesc: Vindecarea orbului,
discușiere și Domnul Hristos, păstorul cel bun.**

În zilele de sărbătoare coranilor, iudeii se plimbau
în zi de sâmbătă. Domnul Hristos vindecă un orb din naștere
(IX, 1-14). În născutarea Apostolilor, care au fost
provincie din cauza pacatelor prinților, sau din cauza
pacatelor proprii. Mantuirea le răsare de cămin păcat, din
această orbire s^{ar}ea întâmplat spre a arăta prin el s^{ar}ea lui
Dumnezeu (3). După aceste cuvinte, Iudeii, pe lângă că lăna
la r^u și i trimite să se spele la lacul Siloamului, după care
orbul capătă vedere.

Minunea săvârșită în zi de sâmbătă provoacă scandal
în r^unea fariseilor. Iudeii secretează pe omul care s^{ar}ea de
a ține vederea pe pământ, lui și r^uiește pe orb care
marturisesc la Iisus că omul iisus este Cel care lăsa omul
și secretează să fie un mare profet de venire. El s^{ar}ea de
(2, 35). Pentru acest om, el este exclus din sinagoga.

La reînălțarea cu Mantuirea, Iisus orb arată o mare
credință în binetăcitorul său și înclinându-se înăuntru în
forul său interior, că acesta este Mesia (38).

Fără de credința în Iisus, Domnul Hristos acuză pe
farisei, din pricina necredinței lor în minune și a vrăjmășiei
lăuate de El de către spiritele (41).

În legătură cu pretențiile fariseilor de conducători ai
poporului, Mantuirea este Pădăp^{or} sau omul cel bun (X,
1-21).

Pentru că s^{ar}ea de Domnul Hristos se isca, nu se crede
a stăruie pe care s^{ar}ea de a lăsa omul spre lăsa omul de
care na m^ure pe căsărie (3). Ce s^{ar}ea de a m^ure. Să adică
fără încredințarea s^{ar}ea în loc de lui Dumnezeu, profet
măcinat și ceea ce pretenții mesianice sunt fiii Mantuirei
este pășorul care hănuiește și păzește sufletul pentru om care
cunoaște țărna și călăuzeste și precum cănoaște pe Tatăl și
Tatăl cănoaște pe El. Iurina sa se va mări (6). adică omul
când vor intra în creștinism și păgânii.

Iisus Fiul lui Dumnezeu identitatea și consubstanțialitatea
Sa cu Tatăl (X, 29). După un rest ap^{or} de activitate în
Galileea, Mantuirea revine în Ierusalim, la o nouă sărbătoare

Daltele necre t... și prezintă Isus și VI 9-11
Unii dintre iudei cred, dar de frică nu mărturisesc (42)

Ca o concluzie a întregii părți din Evanghelie, le spune că cine crede în El, crede în Tatăl care L-a trimis, căci El a venit să aducă în lume lumină și viață veșnică (46). Activitatea p... Mântuitorului se termină: moartea este... urmează punerea ei în aplicare

Partea a doua (cap. XIII-XXI)

Patimile, răstignirea, moartea și preamărirea Mântuitorului prin Învierea Sa

Cap. XIII-XVII, strâns legate între ele, relatează o serie de evenimente date de Mântuitorul Apostolilor Săi, pentru a-i întări în credință.

Cap. XIII începe prin Spălarea picioarelor Apostolilor de către Domnul Hristos (XIII, 1-11), înaintea Cinei celei de... care El este cel stăpânitor al... din... Hristos, înainte de Cină, dezbrăcându-se de haină și încingându-se cu un ștergar, spală de praf picioarele ucenicilor. El și se șterge cu ștergarul cu care era înveșmântat. Lucrarea pe care îl face în seara sa insistă cu care vorat să mână... Mântuitorul își sfârșește ca în semn de smerenie ca un servitor de preparare și dragoste pentru Apostoli, dar mai ales de p... pentru ei. El adăugă ca cu o... dragoste, pentru că știu că de ei totuși una dintre ei, va trăde indicându-l prin oferirea unei buci de pâine (26).

Încheierea după... XIII 32-34) Este... de despărțire a Mântuitorului de Apostoli. El și are o... din punct de vedere doctrinar. El este pentru Evanghelia a par... ceea ce este. Predica de pe Munte din Evanghelia după Matei.

Mântuitorul începe cuvântarea prin a recomanda marea poruncă a iubirii (XIII 34-35) iubirea către cine, între oameni să aibă drept p... pe cea a Domnului Hristos. Pe lângă deea de lumină și viață din primele 12 capitole, grăsimă... ideea de

iubire (34-35). El arată apoi (36-38) că Simon Petru el... cer... se va... la... Hristos... de a cânta coeșul

După ideea de iubire, urmează ideea de mângâiere (cap. XIV, 1-31). Spre a împășua atmosfera descurajatoare a prevestiri răstignirii, le amintește Apostolilor că nu-i va... pentru... Tatăl Său... El este Calea, Adevărul și Viața (6), prin care se ajunge la Tatăl... El este... crede în El, va face lucruri mai mari decât El (12) și orice vor cere în numele Lui, li se vor îndeplini (13).

Domnul Hristos le face o promisiune foarte importantă, de vor păzi poruncile le va trimite pe Duhul Sfânt (XIV, 15-17), care va continua opera Sa, va rămânea cu ei totdeauna, le va... și pe... XIV 26... dăruiește... cu ei, va locui în sufletele lor, dacă Îl vor iubi și-l vor păzi poruncile... oferă lumina, o pace interioară, ce se arată prin veninătatea... binelui, adevărului și a vieții.

O altă idee care se desprinde din cuvântare este unirea Apostolilor cu Mântuitorul (XV, 1-17). După exemplul Vechiului Testament, unde poporul lui Dumnezeu este asemnat cu viața... XV 4... Duhul Hristos... Biserica creștină și pe... lucrătorul viei (XV, 1), iar pe ucenici cu mlădițele, îndemnându-i să rămână într-o strânsă comuniune cu El... cererile. Comuniunea se va păstra prin paza poruncilor și iubire, între ei, după... Mântuitorului (XV 17).

Ucenicii vor avea necazuri și vor fi urâți de lume (XV, 18-XVI, 4), precum a fost și El urât din cauza învățăturii Sale... Le promite din nou pe Duhul Sfânt (XV,

răspunde că a vorbit în public și toată lumea știe despre ea, deci pot fi înțeleși și scutitorii. Pentru acest răspuns Domnul Hristos este foarte slab. Arhiepiscopul 22) De aceea este în la Calafia unde era adunat și sinodul care l-a judecat și condamnă la moarte. În acest răstimp Apostolul Petru se leapadă de Mântuitorul, după care cântă cocoșul.

Mântuitorul în fața lui Pilat (XVIII, 28-XIX, 16)
Domineat. Domnul Hristos este dus la Pilat. Iudeii nu voiesc să-l treacă în pectorul spre a nu se nănași a putea să mănânce Paștele. Pilat vrea să se scutire de a judeca Mântuitorul, dar e silit de iudei să-l judece. El întreabă pe Domnul Hristos ce a făcut și dacă este împărat. Mântuitorul răspunde că împăratul său este Dumnezeu și că ațel să-l treacă în pectorul să-l lasat să fie prins. El a venit în lume spre a învăța adevărul (37).

Pilat îl scutește un visator, conducătorul venetian, și regele care avea drept scop propriu adevărul. De aceea întreabă ce este adevărat? 38) După acestea spune iudeilor că nu găsește nimic vinovat și propune să-l lătureze ceea ce iudeii resping, cerând să-l se embezeze conform obiceiului pentru Paști pe Baraba.

Pilat mai încearcă să liniștească poporul să-l trezească mila pentru conștientizarea lor poruncind ca Domnul să fie batut. Ostașii îl bat și așează o canună de spini și o manta roșie arătându-le poporului și zicând lăsa omul! (XIX, 5). Dar în loc de mila poporul strigă să fie răstignit. Orice dată încercare a lui Pilat de a-l elibera este intrarea ca amantă rea că va fi recunoscut la Cezar. În acest mod Pilat cedază și lă condamnă la răstignire cam pe la orele șase, din zădăra ora douăsprezece după orele noastre.

Răstignirea Mântuitorului (XIX, 17-30) Iudeii îl duc să fie răstignit stând pe Domnul Hristos să și ducă singur crucea. Este răstignit între doi tâlhari iar la împărăția hainelor răstignit după obicei asupra camăși. Mântuitorul care era necusută - se trage la sorți (24). Lângă crucea Mântuitorului se aflau femeile venite din Galilea cu care ocazie Domnul Hristos încredințează pe mama Sa ucenicului. Sau dubit Ioan spre îngrijire singurul prezent la răstignire

(20-27). Strigând că este sete și s-a dat în vârful unei țesturi un vas care mai era oțet și după ce l-a luat oțetul a spus săvârșitu-s-a, apoi și-a dat duhul (30).

Moartea și înmormântarea Domnului Hristos (XIX, 31-42) Iudeii nu voiesc ca trupul celor răstigniți să fie pus pe cruce spre rușinea lor. În loc de aceasta pentru că ei nu înțeleg în acea simțală. De aceea au rugat pe Faraon să zdrobească fluierle pe cinstirea celor răstigniți spre a mări marea repede. Mântuitorului nu s-au zdrobit fluierle pentru că murise. Numai Luca îl prezintă cu sutașii în coastă din care a curs sânge și apă, semn că murise (33-34).

Iosif din Arimateea, un ucenic înțeles al Mântuitorului, a luat trupul Domnului Hristos spre a-l înmormânta. Iosif și Nicodemus au înmormântat trupul Domnului în mormântul ei gol, și l-au înmormântat în mormântul nou al lui Iosif care se afla într-o grădina din apropiere (39).

Învierea Domnului Hristos și arătarea Sale de după înviere adică preamărirea Sa.
Relatarea învierii Mântuitorului și arătarea Sale au un caracter apologetic. Mormântul gol (XX, 1-10). Faptul învierii nu istorisește Evangheliștii Ioan, el ne spune doar că Maria Magdalena, venind în ziua întâia a săptămânii (Duminică) la mormânt spre a unge cu mir trupul Domnului Hristos, află mormântul gol și măta data a o parte (1). Din aceste motive înspanzimentata se duce la Apostoli care stăteau închisi de frica iudeilor și le spune întâmplarea. Apostoli, Petru și Ioan au alergat la mormânt și intrând înăuntru văd giucăturile și mihrama deoparte se conving că nu a fost răpit iar Ioan se convinge că Mântuitorul a înviat (XX, 8).

Arătarea Mântuitorului Mariei Magdalena (XX, 11-18)
După plecarea Apostolilor Maria Magdalena revine la mormânt. În timp ce plângea ea vede doi îngeri care o întreabă pentru ce plânge. Ea le răspunde că nu știe cine a luat trupul Mântuitorului și unde au pus-l. Apoi se întoarce și vede pe Domnul Hristos dar nu recunoscându-l și crezând că este grădinarul îl roagă să-i spună dacă el l-a luat și unde l-a pus. La chemarea Mântuitorului, pe numele ei de Maria, ea îl

importanti ucenici ai Mântuitorului întru răspândirea creștinismului

Mărturi externe destul de vechi confirmă apartenența scrierii lui Luca. Sfântul Ireneu (+ 202) a atribuit primul loc în lista scriitorilor lui Luca. Apoi, în secolul al II-lea, Clement al Romei, Iustin Martirul și Justin, apoi în secolul al III-lea, Simeon din Emesa și Pavel din Acreopolis. În secolul al IV-lea, Eusebiu de Caesarea și Hieronim de Stridon au inclus în lista scriitorilor pe Luca. În secolul al V-lea, Teofil de Luqa a scris o listă de scriitori care au scris Evangheliile. La fel mărturisește Clement Alexandrinul, Tertulian și Origen și se află în Lista canonică a Sinodului Părinți. Atanasie cel Mare, Chiril al Ierusalimului și Sfântul Grigorie de Nazianz. Părinții din secolul al VI-lea, Iosif de Caesarea și Teodoret al Mopsvoniei au inclus în lista scriitorilor pe Luca. În secolul al VII-lea, Isidor din Sevilla și în secolul al VIII-lea, Alcuin de York au inclus în lista scriitorilor pe Luca. În secolul al IX-lea, Hincmar de Reims și în secolul al X-lea, Gerbert de Aurillac au inclus în lista scriitorilor pe Luca. În secolul al XI-lea, Anselm de Laon și în secolul al XII-lea, Bernard de Clairvaux au inclus în lista scriitorilor pe Luca. În secolul al XIII-lea, Thomas de Aquino și în secolul al XIV-lea, Jean Gerson au inclus în lista scriitorilor pe Luca. În secolul al XV-lea, Erasmus de Rotterdam și în secolul al XVI-lea, Martin Luther au inclus în lista scriitorilor pe Luca. În secolul al XVII-lea, Blaise Pascal și în secolul al XVIII-lea, Voltaire au inclus în lista scriitorilor pe Luca. În secolul al XIX-lea, Victor Schlegel și în secolul al XX-lea, Rudolf Bultmann au inclus în lista scriitorilor pe Luca. În secolul al XXI-lea, Hans Frei și în prezent, Hans Frei Jr. au inclus în lista scriitorilor pe Luca.

[illegible]

Autorul a fost unul dintre însoțitorii de călătorie ai S. Pavel în Epistola II, unde se vorbește despre o plimbare XVI, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133, 134, 135, 136, 137, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177, 178, 179, 180, 181, 182, 183, 184, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 193, 194, 195, 196, 197, 198, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833

[illegible]

Tei sau a lui sunt chemați la mântuire (I, 7), cei care
primesc încredințarea. Dar, în afară de aceasta, ei
sunt chemați la mântuire. Prin credință în Hristos
a adus o religie spirituală (IV, 24), actualizând-o prin
Botez (III, 5), Euharistie (VI, 51); Paștile
Testament este înlocuit prin cel creștin (I, 29).

Ideile morale si de viață creștină s-au cules din

impresionează și satisface cele mai înalte ex-
spiritului uman de totdeauna. Este cel mai înalt ex-
creștină, de profundă spiritualitate, izvor nesecat al
mistic și sfînt creștin.

Simbolul Evangheliei a patra este vulturul, care simbolizează înălțimea și gândirea ce o caracterizează este înalt și sublim asemenea zborului vulturului care se ridică la mari înălțimi.

13. FAPTELE APOSTOLILOR

Faptele Apostolorilor este ultimul carticel din Noul Testament, în care se descrie viața și lucrările apostolilor după înălțarea lui Iisus Hristos la cer. Acesta este primul carticel dintr-o colecție de douăzeci și două cărți care alcătuiesc Noul Testament, care sunt în total 27 de cărți. În această carte, apostolii sunt prezentați ca fiind cei care au primit misiunea de a propăganda Evanghelia în toate țările.

— 3 — și precum mărturisește tradiția bisericască. Titlul cărții nu este dat de autor, ci de Părinții vechi bisericești și găsește în cel mai vechi codici cu acest titlu

De la autor, ca este a doua carte adresată către Teofil, se poate deduce că este vorba de un teofil, nu de un teofil. Ea cuprinde, precum am amintit, activitatea celor

(II, 42-47). Din acest moment numărul celor botezați se mărește, diferite case servesc drept locașuri de adunare.

Cap. III expune *predicarea lui Petru* și *predicarea lui Pavel*. Petru a început să predice în Ierusalim, iar Pavel în Antiohia. În ambele locuri, ei au fost primiți cu bucurie de către cei care au crezut în Dumnezeu. În Antiohia, Pavel și Barnaba au fost trimiși să predice în Iconium, Licaonia și Derbe.

Pe Iesus ei l-au răstignit, eliberând pe Baraba, deși Pilat a încercat să-L elibereze, însă Dumnezeu L-a preaslăvit. După învierea Sa, El a apărut discipolilor și le-a poruncit să se boteze în Numele Domnului. El prezis de profeți (Deut. XVIII, 15, 18) și în această cuvântare se pune accentul pe învierea Mântuitorului și împlinirea profețiilor mesianice. După cuvântare, numărul celor care se botează crește la 5000 (IV, 4).

Cap. IV descrie *predicarea lui Petru și Ioan* și *predicarea lui Pavel și Barnaba*. Ei sunt cercetați de Sinedriu, dar sunt eliberați după ce au prezentat mărturiile lor. Sinedriștii eliberează pe Pavel și Barnaba, dar îi poruncesc să nu predice în Ierusalim.

Cap. V descrie *predicarea lui Petru și Ioan* și *predicarea lui Pavel și Barnaba*. Ei sunt cercetați de Sinedriu, dar sunt eliberați după ce au prezentat mărturiile lor.

Cap. VI descrie *predicarea lui Petru și Ioan* și *predicarea lui Pavel și Barnaba*. Ei sunt cercetați de Sinedriu, dar sunt eliberați după ce au prezentat mărturiile lor.

numărul celor botezați crește, diferite case servesc drept locașuri de adunare. Cap. III expune predicarea lui Petru și predicarea lui Pavel. Petru a început să predice în Ierusalim, iar Pavel în Antiohia. În ambele locuri, ei au fost primiți cu bucurie de către cei care au crezut în Dumnezeu. În Antiohia, Pavel și Barnaba au fost trimiși să predice în Iconium, Licaonia și Derbe.

Din cauza propovăduirii învățăturii și a faptelor lui Dumnezeu, Hristos, Apostolii sunt în pericol de a fi răstigniți. Îngerul Domnului îi eliberează și îi îndrumă. În Antiohia, Pavel și Barnaba sunt hotărâți să continue să predice, deși sunt în pericol de a fi răstigniți. Gamaliel îi sfătuiește să nu se oprească, deoarece dacă Dumnezeu este cu ei, nimic nu îi poate împiedica. După această cuvântare, numărul celor botezați crește la 5000. După aceasta, Pavel și Barnaba sunt trimiși să predice în Iconium, Licaonia și Derbe.

Cap. VI descrie predicarea lui Petru și Ioan și predicarea lui Pavel și Barnaba. Ei sunt cercetați de Sinedriu, dar sunt eliberați după ce au prezentat mărturiile lor. Sinedriștii eliberează pe Pavel și Barnaba, dar îi poruncesc să nu predice în Ierusalim.

Din cauza propovăduirii învățăturii și a faptelor lui Dumnezeu, Hristos, Apostolii sunt în pericol de a fi răstigniți. Îngerul Domnului îi eliberează și îi îndrumă. În Antiohia, Pavel și Barnaba sunt hotărâți să continue să predice, deși sunt în pericol de a fi răstigniți. Gamaliel îi sfătuiește să nu se oprească, deoarece dacă Dumnezeu este cu ei, nimic nu îi poate împiedica. După această cuvântare, numărul celor botezați crește la 5000. După aceasta, Pavel și Barnaba sunt trimiși să predice în Iconium, Licaonia și Derbe.

Cap. VII expune *Cuvântarea lui Ștefan și martirul său*. Arhidiaconul Ștefan a început să predice în Ierusalim și a fost răstignit pentru că a vorbit împotriva lui Moise și a templului. După învierea sa, el a predice în Antiohia, Licaonia și Derbe.

Ștefan și Pavel au fost învinși de Diavol și au fost răstigniți.

incepăse în mod respectabil în Ierusalim și Barea
însoțite și în altă direcție, neșterea în flux și va
erectă, și de la un în Marea Mărilor (Carni) în
ce pe tot parcursul a turilor pe la Astarita
de Sântu. Lovel n'aprovecează și închisura din Cezare
Pafos, dar 58-60 și n'primăcipitate din Roma. Fi p l
C... în acest din urmă n'aprobabil că l'ost și c'echi
(Evrei XIII, 23).

După eliberarea din prima captivitate de la Roma, Apostolul îl prinde pe cel care îl arestase din nou pe calea sa spre Efes, îl eliberează și îl trimite înapoi la Roma. După aceea, el revine în răsărit vizitând Corintul (II Tim. IV, 20); Creta (II Tis. I, 18); Efes (I Tim. I, 3); Mice (II Tim. I, 17). În aceeași vizită din Efes, Sf. Pavel hotărăște ca episcopul să aibă o grijă pe Timotei. Acesta pastorește aici cu putere, curaj și pentru credința sa este cuibășit de țânțari, care îl ucide. După înmormântarea sa, Sf. Pavel este înălțat la ceruri. După înălțarea sa la ceruri, Sf. Pavel este vădit de către Dumnezeu în ziua de 25 ianuarie.

Autenticitatea este atestată atât de martorii
externe, ca și de cele interne, deduse din însuși cuprinsul
scrierii. Fără asemănătoare cu ord și forma ca se e alte două
epistole pastorale, autenticitatea ei s-a sacade imprimă.
Apostolul și conținutul ei studiază din punct de vedere
aportiv, o înțelegerea a lui Dumnezeu și Sfânta Triunitate.

[illegible]

It is the specific number of days that the child is ill, that is, the child's

Le point de vue des auteurs est que les auteurs
de ces lois sont des hommes de bien.

[illegible]

... și spunea de către critici că doctrina din
... pastore de către el combate gnosticismul a apărut
... și al lui Iulian. Il timp în care au fost scrise și ele însă
... epistole care erau scrise se observă că erau
... de către Iulian. Iulian a scris o scrisoare din care se vede că
... și Iulian a scris o scrisoare din care se vede că
... și Iulian a scris o scrisoare din care se vede că
... și Iulian a scris o scrisoare din care se vede că

se mai învâcă de adversarii autentici și cu o organizație
bisericească la care se adăugă episcopii și preoții care
canta și se arăta apăsătoare. Dacă (în această
bisericească descrie în epistolă e amintite este propriu epocii
apostolice. Despre hirotonirea preoților ne amintesc Eplile
XIV, 23, despre diaconi (Eplile VI, 6) despre ierarhia
bisericească stabilită mai amănunțit Cor XII, 28 Eplile XX
28, I Cor I, 1, I Petru V, 2. Deci în epoca apostolică
ierarhia bisericească se prezenta astfel: apostoli,
episcopi-prezbiteri, diaconi. Mai târziu locul apostolilor fu
lăsat de episcop, cazul lui Timotei și Tit (amintesc în biserica din
cavalerii preoți și diaconi).

Se mai spus că unele celeori trinitariile sau presupuse
ca St Pavel a n epistolele pastorale nu se gasesc amintite in
lapiele Apostolilor scrise la 63, sau in celelalte epistole
scrisse la 64, dar aceasta este o insa se stie ca St Pavel
nu si-a sfarsit viața in anul 64, cum creu unii eretici, ci
in anul 67. De aceea se presupune si se afirma, te anul Sfintii

Parinti ca ei i mari ciliatori in Spania si Orient a nu veni sa revada bisericile infiintate. Deci din toate argumentele cretine autenticitatea epistolelor pastorale

Motivele și scopul epistolei. Apostolul Pavel I. desp. (re) de preoți din Milet. in a treia calatorie mistica. e atragea atenta asupra pericolului viitor or erecici (Fapte XX. 29) și in adevar prevederile sale se imp. inesc. De aceea venind in Orient și anume la Efes, spre a curma tulburările erecicilor hirotonisește pe Timotei ca episcop. Dar precum de acolo și știind vârsta încă tânără a lui Timotei și sarcina sa erica precum și faptul ca autoritatea sa ar putea fi contestată el îi scrie o epistolă

Scopul al scrisorii este de a întări autoritatea episcopatului Timotei și a săvârși creștinismul în fața celor care l'ar refuza o de a da statul în undă. Căci turmură indica și se lăsa de erecici cum să organizeze cultul cum să alina preoții și cum să se comporte față de diferite categorii sociale și persoane din Biserică. Locul de unde se scrie epistola pare a fi undeva în Macedonia mai sigur Filipii iar data pe la anul 65

Planul. Epistola cuprinde șase capitole și se împarte în două părți. Partea I-a pastorală propriu-zisă (cap. I-III) Ea cuprinde o serie de învățături referitoare la păstrarea și păzirea adevăratei credințe la organizarea cultului și orânduirea preoților.

Partea a II-a morală (cap. IV-VI) conține sfaturi practice în legătură cu lupta împotriva erecicilor și îndemnuri privitoare la modu de comportare față de anumite categorii sociale și persoane din sânul Bisericii.

CUPRINSUL EPISTOLEI

Partea I, pastorală (cap. I-III)

Mentinerea și păzirea adevăratei credințe, grija de cultul divin și însușirile slujitorilor bisericești orânduiri

Cap. I. Păzirea adevăratei credințe. Luptă de învățături. Căci Legea și pilda apostolului. Căci de obicei acest lucru neapărat este de adevăratul său. Timotee pe care l'avea învațat să se oprească pe învățături bune și să nu se lăsa de erecici ca să răspundă la învățături false. Căci despre Lege și genealogia referitoare la patriarhi în Geneza. Acești lași și învățături nu cuprind nici Legea nici Evanghelia

Căci scopul Legii este Hristos la care se ajunge prin credință, dragoste și fapte bune. Legea a fost bună și impasă de lor pentru anume credință. Căci drept cei care se îndu de credința în Hristos și au nevie de Lege

Continuare amintesc despre chemarea și la apostolat (1. 17) de către Domnul Hristos deși el înainte prigoniște Biserica creștină însă o făcuse din neștiință pentru care și vine Mântuitorul și arată față de el toată dragostea. Căci acesta o pildă că omul crede și se pocăiește poate fi eretic

Timotei trebuie să păstreze credința cea adevărată (1. 18-20), pentru că mulți se abuseră de la ea cum erau limeneu și Alexandru care au fost exclus de Apostol din comunitate

Cap. II. Rugăciunea în Biserică și atitudinea la cult. Stăruința Pavel amintește că Domnul Hristos a venit pe lume spre a mântui pe toți oamenii. De aceea rugăciunile noastre trebuie făcute pentru toți oamenii noștri. Să ne rugăm pentru conducătorii lumii (2-3) spre a și îndepărta de bune rezultate amănunțite. Căci de ei depinde pacea și liniștea societății în care viețuim.

Continuă o scurtă expunere hristologică (5-7) unde se arată

că Mântuitorul Hristos este singurul mijlocitor între Dumnezeu și om. El este cel care ne dă viața și ne conduce spre mântuire. Apostolul

În locurile în care nu există nici un alt mijloc de mântuire, în tot locul, fără a aduce vreo vătămare semenilor, ei să fie corecți și cinstiți. Femeile să fie îmbrăcate corect și fără multe podoabe, spre a nu da loc la ispile, ci să se laude cu evlavie și fapte bune. Femeia să asculte în biserică, din motive de ordine și pentru că nu intră în ierarhia bisericească să nu învețe. Ea este urmașa Evei, prin care a venit ispită în ordinea creației vine după Adam. Totuși, femeia se mântuiește prin fapte bune și prin stăruința în credință și sfințenie

Cap III. Împotriva femeilor care se lasă de credință. Într-o vreme, în unele părți ale lumii, femeile se lasă de credință și se dăruiesc la viața lumească. Acestea sunt femeile care în acel timp erau - și erau - simoniacale. Ele se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor, și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor. Acestea sunt femeile care se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor. Acestea sunt femeile care se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor.

Acum, în zilele noastre, se vede din nou că femeile se lasă de credință și se dăruiesc la viața lumească. Acestea sunt femeile care în acel timp erau - și erau - simoniacale. Ele se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor. Acestea sunt femeile care se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor.

Totuși, trebuie să conducă biserica după regulile date de Dumnezeu, care este temelie pe care se sprijină credința dată de Dumnezeu. Prin urmare, trebuie să se respecte regulile date de Dumnezeu.

În zilele noastre, se vede din nou că femeile se lasă de credință și se dăruiesc la viața lumească. Acestea sunt femeile care în acel timp erau - și erau - simoniacale. Ele se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor. Acestea sunt femeile care se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor.

Partea a II-a, morală (cap. IV-VI)

Sfaturi și îndemnuri în comportarea cu pastoriții

Cap IV. Sfaturi în legătură cu învățătorii mincinoși. În zilele noastre, se vede din nou că femeile se lasă de credință și se dăruiesc la viața lumească. Acestea sunt femeile care în acel timp erau - și erau - simoniacale. Ele se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor. Acestea sunt femeile care se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor.

În zilele noastre, se vede din nou că femeile se lasă de credință și se dăruiesc la viața lumească. Acestea sunt femeile care în acel timp erau - și erau - simoniacale. Ele se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor. Acestea sunt femeile care se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor.

Cap V. Sfaturi asupra modelelor de comportare cu credincioșii. În zilele noastre, se vede din nou că femeile se lasă de credință și se dăruiesc la viața lumească. Acestea sunt femeile care în acel timp erau - și erau - simoniacale. Ele se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor. Acestea sunt femeile care se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor.

În zilele noastre, se vede din nou că femeile se lasă de credință și se dăruiesc la viața lumească. Acestea sunt femeile care în acel timp erau - și erau - simoniacale. Ele se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor. Acestea sunt femeile care se lasă de credință și fie fără prihană, adică de o mare de neprosab la deservirea lor.

bisericii, care are grijă de săraci.

În legătură cu preoții, acei care păstoresc cu tact și mai ales care se disting prin predică merită deosebită prețuire. Cei care trăiesc pedepsiți pentru anumite abateri nu se cuvine a li se acorda aceeași deosebită prețuire. La păstoriții lor să se aprecieze aptitudinile lor în mod obiectiv.

Apostolul continuă, îndemnându-l să se îngrijesească și de sănătatea sa personală și să nu facă exces de ascetism.

Cap. VI Învățătură în legătură cu slujitorii, muncitori muncinoși și cei bogat. Timotei trebuie să sfătuiască pe slujitorii săi și să înțeleagă că abaterile de la conduită morală cauzează în cauză pierderea tuturor lucrurilor și deprecierii credinței creștine.

Să se țină seama de învățăturii muncinoși, care sunt cei care lucrează de casă și abilități, de exemplu, cerșetori și pianisti. Să nu se lase să crească la ei încrederea în singurul necesar și să nu se lase să se lăpădănească și să se dăruieze pentru toate. În ceea ce privește slujitorii, să se țină seama de faptul că pe lângă păzirea creștinismului și a credinței, ei trebuie să aibă și o conduită morală.

Se vorbește de la Timotei pe lângă cei care sunt muncitori, creștinii muncinoși, de Domnul Iisus Hristos, în Epistola I. Timotei trebuie să se țină seama de faptul că în viața lui Pavel, Domnul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. El se cuvine totuși să stea la sfatul și îndrumarea lui să nu se lăpădănească pe bogății și să nu se lăpădănească de bogății și să se țină seama de faptul că spre a dobândi viața veșnică.

Inchidere cu sfatul. Timotei să păzească cu grijă Epistola creștină (VI 1-2) și să îndrumează de la sfatul Timotei și de discuțiile deșarte.

Importanța epistolei I. Epistola I este o notă de tact care este un alt aspect în viața lui. Să Apostolul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. În această epistolă el parafrază rațiunile abstracte de teologie referitoare la îndreptare și la sfatul și este în viața lui Pavel, accent pe aspectul practic și organizarea bisericii și al pastoratului.

Aveți seama de cererile lui Timotei, care elană de la rețineri credincioși și de la autoritate apostolică transmisă prin hirotonia (IV 14). Episcopii preoți și diaconii

sunt cei care au de purtat o viață morală și sunt cei care au de purtat o viață morală. Epistola I este o notă de tact care este un alt aspect în viața lui. Să Apostolul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. În această epistolă el parafrază rațiunile abstracte de teologie referitoare la îndreptare și la sfatul și este în viața lui Pavel, accent pe aspectul practic și organizarea bisericii și al pastoratului. Timotei trebuie să sfătuiască pe slujitorii săi și să înțeleagă că abaterile de la conduită morală cauzează în cauză pierderea tuturor lucrurilor și deprecierii credinței creștine. Să se țină seama de învățăturii muncinoși, care sunt cei care lucrează de casă și abilități, de exemplu, cerșetori și pianisti. Să nu se lase să crească la ei încrederea în singurul necesar și să nu se lase să se lăpădănească și să se dăruieze pentru toate. În ceea ce privește slujitorii, să se țină seama de faptul că pe lângă păzirea creștinismului și a credinței, ei trebuie să aibă și o conduită morală. Se vorbește de la Timotei pe lângă cei care sunt muncitori, creștinii muncinoși, de Domnul Iisus Hristos, în Epistola I. Timotei trebuie să se țină seama de faptul că în viața lui Pavel, Domnul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. El se cuvine totuși să stea la sfatul și îndrumarea lui să nu se lăpădănească pe bogății și să nu se lăpădănească de bogății și să se țină seama de faptul că spre a dobândi viața veșnică. **Inchidere cu sfatul.** Timotei să păzească cu grijă Epistola creștină (VI 1-2) și să îndrumează de la sfatul Timotei și de discuțiile deșarte. **Importanța epistolei I.** Epistola I este o notă de tact care este un alt aspect în viața lui. Să Apostolul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. În această epistolă el parafrază rațiunile abstracte de teologie referitoare la îndreptare și la sfatul și este în viața lui Pavel, accent pe aspectul practic și organizarea bisericii și al pastoratului. Aveți seama de cererile lui Timotei, care elană de la rețineri credincioși și de la autoritate apostolică transmisă prin hirotonia (IV 14). Episcopii preoți și diaconii

sunt cei care au de purtat o viață morală și sunt cei care au de purtat o viață morală. Epistola I este o notă de tact care este un alt aspect în viața lui. Să Apostolul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. În această epistolă el parafrază rațiunile abstracte de teologie referitoare la îndreptare și la sfatul și este în viața lui Pavel, accent pe aspectul practic și organizarea bisericii și al pastoratului. Timotei trebuie să sfătuiască pe slujitorii săi și să înțeleagă că abaterile de la conduită morală cauzează în cauză pierderea tuturor lucrurilor și deprecierii credinței creștine. Să se țină seama de învățăturii muncinoși, care sunt cei care lucrează de casă și abilități, de exemplu, cerșetori și pianisti. Să nu se lase să crească la ei încrederea în singurul necesar și să nu se lase să se lăpădănească și să se dăruieze pentru toate. În ceea ce privește slujitorii, să se țină seama de faptul că pe lângă păzirea creștinismului și a credinței, ei trebuie să aibă și o conduită morală. Se vorbește de la Timotei pe lângă cei care sunt muncitori, creștinii muncinoși, de Domnul Iisus Hristos, în Epistola I. Timotei trebuie să se țină seama de faptul că în viața lui Pavel, Domnul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. El se cuvine totuși să stea la sfatul și îndrumarea lui să nu se lăpădănească pe bogății și să nu se lăpădănească de bogății și să se țină seama de faptul că spre a dobândi viața veșnică. **Inchidere cu sfatul.** Timotei să păzească cu grijă Epistola creștină (VI 1-2) și să îndrumează de la sfatul Timotei și de discuțiile deșarte. **Importanța epistolei I.** Epistola I este o notă de tact care este un alt aspect în viața lui. Să Apostolul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. În această epistolă el parafrază rațiunile abstracte de teologie referitoare la îndreptare și la sfatul și este în viața lui Pavel, accent pe aspectul practic și organizarea bisericii și al pastoratului. Aveți seama de cererile lui Timotei, care elană de la rețineri credincioși și de la autoritate apostolică transmisă prin hirotonia (IV 14). Episcopii preoți și diaconii

sunt cei care au de purtat o viață morală și sunt cei care au de purtat o viață morală. Epistola I este o notă de tact care este un alt aspect în viața lui. Să Apostolul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. În această epistolă el parafrază rațiunile abstracte de teologie referitoare la îndreptare și la sfatul și este în viața lui Pavel, accent pe aspectul practic și organizarea bisericii și al pastoratului. Timotei trebuie să sfătuiască pe slujitorii săi și să înțeleagă că abaterile de la conduită morală cauzează în cauză pierderea tuturor lucrurilor și deprecierii credinței creștine. Să se țină seama de învățăturii muncinoși, care sunt cei care lucrează de casă și abilități, de exemplu, cerșetori și pianisti. Să nu se lase să crească la ei încrederea în singurul necesar și să nu se lase să se lăpădănească și să se dăruieze pentru toate. În ceea ce privește slujitorii, să se țină seama de faptul că pe lângă păzirea creștinismului și a credinței, ei trebuie să aibă și o conduită morală. Se vorbește de la Timotei pe lângă cei care sunt muncitori, creștinii muncinoși, de Domnul Iisus Hristos, în Epistola I. Timotei trebuie să se țină seama de faptul că în viața lui Pavel, Domnul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. El se cuvine totuși să stea la sfatul și îndrumarea lui să nu se lăpădănească pe bogății și să nu se lăpădănească de bogății și să se țină seama de faptul că spre a dobândi viața veșnică. **Inchidere cu sfatul.** Timotei să păzească cu grijă Epistola creștină (VI 1-2) și să îndrumează de la sfatul Timotei și de discuțiile deșarte. **Importanța epistolei I.** Epistola I este o notă de tact care este un alt aspect în viața lui. Să Apostolul Iisus Hristos a avut o conduită morală și a avut o conduită morală. În această epistolă el parafrază rațiunile abstracte de teologie referitoare la îndreptare și la sfatul și este în viața lui Pavel, accent pe aspectul practic și organizarea bisericii și al pastoratului. Aveți seama de cererile lui Timotei, care elană de la rețineri credincioși și de la autoritate apostolică transmisă prin hirotonia (IV 14). Episcopii preoți și diaconii

26. EPISTOLA A II-A CĂTRE TIMOTEI A SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL

A doua epistolă a Sf. Apostol Pavel către Timotei are tot un caracter pastoral. Ea este mai redusă decât prima, mai personală, dar cu un conținut tot atât de important pentru

adevărului: (II, 22-25)

Cap III Înviu din morți, în legătură cu viața tuturor oamenilor care vor veni. Apocalipsa prevede că vor veni în Biserică cei care vor păși în mijlocul căilor de descurtare care vor fi deschise, iar cei care nu vor crede în promisiunile credinței vor fi excluși. Toți cei care se întorc la el, căci la fel ca magii din Egipt, Iahve - Iahve nu vor reuși. Dumnezeu va vadi făcând totul (8-9)

1. Timotee se (una adevărată credință având drept pridu
saturare a Aposolului din Antiochia, conștientizând că
a fost zădărnici din pricina lui Dumnezeu. El însuși adevăratul fel de
sufere, vizitând din partea lui Dumnezeu. El însuși, Timotee, si
va îndepărta măsurile păcătoare credinței, de care el
escapă, de cămășile din pricina lui Dumnezeu. El însuși în Scripturi
Veche și Nouă, el însuși a sădit în Duhul Sfânt (111-6) și se
servește de îndreptar pentru înălțarea creștinilor. Căci, creștinii
Se pare trebuie să construiască o altă credință pentru președintele
totdeauna.

Cap. IV. *Strănută amplexiva celor răniți și testamentul Apostolului.* Pentru încheierea misiunii sale Apostolul i încredințează pe limuzii slăvițor să predice oriunde și cu orice neam este în viață, arătând și îndemnați după caz, dar cu răbdare și tact. IV. 14) Căci voi veți veni întru spate și Pavel când credincioșii vor fi crezătoare via, omorându-i moare. 15) Ei trebuie să învețe să se ghideze și să sufere și să îndeplinească misiunea.

În continuare, Apos. 11, 17 împărtăşeşte testimony-ul său: „Îndepărtându-mă de aici, m-am dus şi la ei, de-aia în răspuns la Sfârşitul vieţii sale se apropie. Împărtăşeşte ei că le-a dat ca un bănuş al lui, Hristos, a paza dreptăţii credinţa. Dumnezeu va răsplăti potrivit nevoilor sale activităţi. Adevărul să urmeze şi vor primi răsplata lui Dumnezeu. (v. 7-8)

În viața pe linie terestră vină a Românilor să i dea în mână
pe dăruirea ei și se pe perperant, ca să vorbim și pe
într-o nașpită de a fost să ar de autentică română, gura
leuare, acumbă și gâst izbăvire în luptă, pe care se dă

Scattered along Avenida Paseo de la Unificación, between

Importanța epistolei I pistola a II-a către Timotei este o
 a plină de căutarea sufletească. Din ea observăm
 că este tot prin de sensibilitate a Apostolului care a sa
 căutând pentru consolidarea operei sale și pentru mântuirea

1) a învățături dogmatice avem primirea demnității
revelate prin vorbirea lui Dumnezeu în mantuirea sa oferită oamenilor
prin viața Domnului Hristos în mod gratuit (I 3)
2) mântuirea tradusă prin oameni vrednici (II 2) inspirată
de Scriptură (III 1b).

ca învățătură pastorală remarcăm, pregătire specială, care să sune ote pentru începerea noului an sacerdotal (I, 11-16; II, 2-5; IV, 3-4) paza păstorului de poezie (I, 11-16; II, 2-5; IV, 3-4) victorie în pace și bucurie ca toți (II, 22-24; 25-26) și sfârșitul cărții de temeră a păstorului de suflete (III, 15-16) și a precuții de a predica în orice împrejurare (IV, 2-3) esențialul și Pașii pilda pentru toți profeți (IV, 6-8).

Deci epistola a II-a către Timoteu este încă o sursă de
a patra și mediată pentru orice păstor de suflet.

2TA EPISTOLA CĂTRE TIT A SFÂNTULUI PAVEL

Unul dintre epistolele posibile ale Sf. Apostol Pavel se
 numește epistola la corinteni. Acesta este epistola care
 în

Acesta era probabil din Antichia Siret, sau după obicei
 al exegeți și conform unei tradiții răsăritene, sinaxarul
 era sărbătorit din 25 august, era sărbătorit din Creta fiind fost
 fratele de unchiu, sau conducătoru, insulei de Ierusalim a
 lui Isus pe Domnul Hristos și s-a numărat printre cei 70 de
 discipoli și sărbătorit de Apostolul Petru și de alții.

Oricum ar fi, era de origine păgân și este sigur că în
lexic neicumenic al Sf. Apostol Pavel, care îl a a sinodul din
Ierusalim fără a fi lăsat neapărat arătând prin aceasta că e
poate fi bun creștin, necreștin.

Apare alături de Apostol în a treia călătorie misionară și

Motivul și scopul epistolei. Onisim, sclavul lui Filimon din Corint, a părăsit de bunăvoie situația grea a sclaviei și, însoțit de anumite lucrări de artă stăpânului său, s-a dus să servească pentru doi ani la Roma. Aici era o situație grea pentru sclav, fiindcă el era prins înținat și trimis la galere. Onisim, văzând starea cea dăscăpă, după diferite căutări găsește pe Sf. Pavel, pe care probabil îl văzuse la Filimon - și se mărturisește și rămâne alături de el. Acesta îl botează și face un om al său. Îi reține câțiva timp apoi, reținute lui Filimon. În Colose dându-i la mână o epistolă - epistola noastră către Filimon - și amărează cu Titos care dădea epistola către Efeseni și Coloseni.

Deci scopul epistolei este rugămintea către Filimon de a ierta pe Onisim și de a-l reprimi în muncă în noua sa situație adică, nu ca rob, ci ca un frate iubit. În același timp, Apostolul îl mai roaga de a-i pregăti găzduire, deoarece în curând va fi eliberat și dorește să vină în Colose.

Locul de unde o scrisoare era un oraș unde Apostolul a stat înclăș. Onisim, Cezareea, Palestina sau Efesul nu puteau fi deoarece Onisim nici într-un caz nu se putea refugia acolo. Armează că singurul loc de unde o putea scrie este Roma. În timpul scrierii este anul 63, odată cu epistola către Efeseni și Coloseni. Limba este greacă a dialectului comun.

EPISTOLA CU PRINDE UN SINGUR CAPITOL (I, 1-25)

Cap. I. Laudă pentru Filimon și rugămintea de a-l primi pe fostul său rob Onisim, ca pe un frate iubit

Pavel, întemnițatul lui Iisus Hristos, împreună cu ucenicul său Timotee, transmite har și pace de la Dumnezeu către Filimon, fiul său duhovnicesc și casa sa. Apoi soția și Arhip, fiul său.

Apostolul îi amintește că pomenește în rugămintea sa și

... voi crede înța sa și de ajutorul pe care l-a dat tuturor
... (I, 1-25)

În această introducere Sf. Pavel îi arată că destinația era
... să-l boteze și să-l dea în viața duhovnicescă. Acesta
... era un neofit care acum a devenit fructuos și
... poate fi de folos și lui Filimon.

Apostolul afirmă că pacea sa îl reprimă spre a-l ajuta în
... dar nu ca pe un rob, ci ca pe un frate iubit. Mai mult, poate Dumnezeu a
... și devenind
... un frate. Onisim, Apostolul îl roagă
... dar nu ca pe un rob, ci ca pe un frate iubit.
... și pentru tot ce l-a păgubit și ce
... Apostolul, deși el
... că l-a botezat.

În sfârșit, Apostolul este înclășat că Filimon îl va ierta
pe Onisim. Îl mai roagă să-l găzduiească, căci va fi eliberat
din închisoare. Încheie, cu salutul de la colaboratorii săi.

Importanța epistolei este deosebită. Ea se referă la
problema sclaviei care constituie o mare păcat a lumii vechi.
Sfântul Pavel a învățat că toți suntem egali (Gal. III, 28; Col.
III, 11), iar aici roagă pe Filimon în mod răspicat să-l
elibereze pe sclavul său (16). Deci, Apostolul nu predică o
revoluție socială violentă care nu ar fi avut sorți de zădărnici
înșă arată că sclavia este incompatibilă cu creștinismul, ea
a lui desființată.

De aceea această epistolă poate fi socotită ca prima lege de
desființare a sclaviei. Prin ea și celelalte epistole creștinismul
transformă concepția lumii printr-o viață la sclavie.

Prin răspândirea creștinismului în lume și prin ideile sale
care pătrund în cultura vremii în legiunile statelor, sclavajul
este abolit.

Începutul i-a făcut epistola către Filimon

29. EPISTOLA CĂTRE EVREI A SFÂNTULUI APOSTOL PAVEL

Epistola către Evrei face parte din epistolele marilor doctoare ale Sf. Apostol Pavel. Ca fond, ea urmează imediat după epistola către Roman. În tot cazul ea stă alături de cele patru mari epistole ale sale: Roman, I și II Corinteni și Galateni. Totuși, ea este situată la sfârșitul epistolelor pauline pentru că mult timp unii critici, chiar și astăzi, i-au contestat autenticitatea.

În adevăr, epistola către Evrei se deosebește de celelalte epistole pauline, pentru că nu are o introducere în care Sf. Apostolul își spune cămintele sale oficiale și numele comunității sau comunităților către care se adresează și în care salută și binecuvântează.

Epistola intră de a dreptul în tratat. Fără nici o preguire, de aceea nu trebuie să spunem că ea este mai mult un tratat doctrinar decât o epistolă. Versetele XIII (18-25) ce servesc drept încheiere și care redau scrierii oarecum caracterul de epistolă, le socotesc unii critici drept un adaos ulterior.

Epistola către Evrei se mai deosebește de celelalte epistole pauline prin limba sa, care este mai clară, mai clasică decât în celelalte epistole, prin moduri de expunere și tratarea problemelor fără repetări și prin citările din Vechiul Testament care se fac după versiunea Septuagintei, copiată o mod corect, iar nu din memorie și după versiunea iudaică.

Cu toate acestea deosebit, epistola aparține Sf. Apostol Pavel, cel puțin ca fond. Acest fapt îl mărturisește tradiția bisericească noastră prin reprezentări ei cel mai de seamă. Astfel Panteon († 200), întemeietorul școlii din Alexandria atestă în nenăvărite rânduri originea ei paulină. Urmasii săi Celenen Alexandrinul confirmă părerea naștăului său spunând că Pavel a scris-o în limba ebraică și Luca a tradus-o în limba greacă. Origen spune că fondul epistolei aparține lui Pavel, iar forma unui a dintr-un colaborator sau. O atribuie ca fond la Sf. Pavel: Clement Romanul, Iustin Martirul, Sf. Atanasie și Efreim Sirul. Este drept că în Biserica din Occident

se crede că ea este amintită printre epistole pauline în canonul (sec. III) și Tertulian. Dar după ce Ier. Ieronim și alții au afirmat atribuirea țării nic o ezitare Sf. Pavel Biserica occidentală se alina la consensu. Biserica Răsăritească confirmă autenticitatea. În adevăr, ea este un adevărat creștin și foarte bun cunoscător al Vechiului Testament (Evr. I 1-2). El cunoaște tot atât de bine obiceiurile de cult ale evreilor (IX) ca și suferințele grele și eretice ale de care trebuie să dea dovada creștinii pentru a și păstra credința. Astoria a suferit mult pentru Domnul Hristos (XIII).

Epistola roagă pe cititor să facă rugăciuni pentru el (XIII). El este cunoscut de cititori, ca și discipolul său Timotei (XII, 23) și vor vizita împreună. Face parte dintre epistolele Bisericii, pentru care motiv își permite să le dea cititorilor și să trimite salutări tuturor conducătorilor (XIII, 24).

La sfârșit, ceea ce este concludent, este fondul epistolei: ideile sale doctrinare care sunt aseănătoare cu acelea din celelalte epistole pauline. Astfel, imperfecțiunea legii mozaice față de înălțarea Domnului Hristos (Evr. VII, 18-22; VIII, 6; Ga. III, 18-24); raportul dintre Hristos și înălțarea ingerilor (Evr. II, 7; Etes. I, 20-21); Parusia Domnului și judecata din urmă (Evr. X, 25-37; I Tes. V, 4); preoția lui Hristos și caracterul de jertfă al morții Sale (Evr. X, 21; Et. V, 2).

Toate acestea ne dovedesc că epistola are ca autor pe Sf. Pavel, incontestabil ca fond, iar ca formă pe unul din ucenicii săi: Luca sau Apolo.

În privința adresanților, epistola a dat naștere la discuții pentru că numele de «evrei» este foarte larg. Ei se aflau în multe orașe ale imperiului roman. Din epistolă se poate deduce că ea se adresează acelor creștini care au auzit Evanghelia din gura Mântuitorului (Evr. I, 2); primii lor învățători au murit ca martiri (XIII, 7), unii dintre ei sunt în pericol de a cădea din credință, seduși de suferințele timpului (X, 25; XII, 28). Acești evrei nu puteau fi decât dăruie acelor creștini la creștinism și care locuiau în Ierusalim.

Epistola a fost scrisă din Roma sau de undeva din Italia

XIII 24 Este scrisă după moartea Sf. Iacov, totuși Domnul din conducătorii Bisericii din Ierusalim, ca și în timpul vieții sale, mai clar Apostolul Pavel nu s-a făcut auzit în biserică condusă de el. Deci după anul morții sale care a fost în 67 d.Hr. după eliberarea din primul captivitate a Sf. Pavel, adică în anul 64.

Limba în care a fost scrisă este limba greacă koină, limba clară și elegantă, ce presupune un bun cunoscător al ei.

Scopul epistolei se poate deduce din imple. Târm. scrisor. După moartea Sf. Iacov, cu ocazia alegerii conducătorilor din biserică de acolo, creștinii s-au împărțit în două părți, ce care au avut pe simon, ce devine conducător și o altă parte mai puțin numeroasă care l-a susținut pe Iechubus, adept al obligațiilor legii iudaice. Mai mult, slăbici de la timp, mea mai impresionat pe un creștin față de simplitatea cultului creștin și în slăbit persecuțiile pe care le sufereau creștinii din partea iudeilor erau încă un motiv de îngrijorare în acest moment de grave neînțelegeri.

Toate acestea îl determină pe Apostol să le scrie conaștrilor săi o epistolă prin care să încurajeze în suferință pentru credința lor prin exemple din trecut să lăsașă să se împacă și să conviețuiască amip arătându-le că Domnul Hristos prin înălțarea Sa și prin jertfa Sa preceată Sa este superior Legii vechi și cultului ei. Cu alte cuvinte, înviatarea creștină și jertfa Mântuitorului sunt cu mult mai importante decât cele ale Vechiului Testament și fac parte din cultul iudaic.

El nu și pune numele în fruntea epistolei pentru a nu indispuce pe nici unul din conaștrii săi care nu o priveau bine.

Planul. Epistola cuprinde 13 capitole și se împarte în două părți. Partea I-a precedată de un prolog (I, 4) doctrinară (cap. I-5-X, 18) unde se arată superioritatea preției Domnului Hristos, a cultului și învățăturii Sale față de preoția și legea Vechiului Testament. Partea a II-a morală (cap. X, 19-XIII) cuprinde o serie de sfaturi practice care decurg direct ca obligații din partea doctrinarii pentru viața credincioșilor.

CUPRINSUL EPISTOLEI

În prolog (cap. I-4) Apostolul arată că în vederea înțelesului lui Dumnezeu a comunicat cu oamenii prin descoperire (revele) în două moduri: în trecut prin valdnt oameni drepte, profeți și neclapți după înțepurări și nevoi însă imperfect. În vremea noastră s-a descoperit prin Fiul Sau, care este asemenea Tatălui și prin care s-au făcut veacurile și toată făptura și Care prin întruparea și jertfa Sa ne-a adus o descoperire perfectă și activă.

Partea I, doctrinară (cap. I, 5-X, 18)

Superioritatea învățăturii creștine față de cea a Vechiului Testament

Partea doctrinară se împarte la rândul ei în două secțiuni.

Secțiunea I-a (cap. I, 5-IV, 14) **Superioritatea descoperitorului divin. Mântuitorul Hristos.**

Cap. I, 5 Domnul Hristos mai presus decât îngerii și față de făptura. În adevăr arată Apostolul Domnul Hristos care este Fiul lui Dumnezeu și prin care s-a descoperit Părintele ceresc, este mai presus decât îngerii, (4) prin care după vechie tradiție iudaică s-a comunicat legea lui Moise pe Sinai (cf. Exod. VII, 38; Gal. III, 19).

Căci Domnul Hristos este născut din veci din Tatăl (Ps. II, 7) iarimea îngerilor este subordonată după cum s-a vădit. Să veniți îngerii lă se vor închina. Ps. XCVI, 8. I. schimb. Îngerii sunt creaturi servitori ai Domnului. Mai mult Domnul Hristos este împărat vesnic (vers. 8), peșă totdeauna pe pământului și care stăpânește în veacurile. Ps. XLIV, 8. Să cu dreptate.

Domnul Hristos este același, neschimbător (Ps. CI, 26) și de-a dreapta Tatălui (Ps. CIX, 4) și stăpân pentru oricărei creaturi, deci și peste îngerii.

ori și Dumnezeu El trebuie să meargă dăruindu-le oamenilor și prin rugăminti și iertare să intervină la Dumnezeu. Având acest război în el se roagă pentru sine și pentru alții. De asemenea trebuie să aibă cheimarea de la Dumnezeu, ca și Aaron (2-4)

Maniuturul a îndeplinit aceste condiții. Deși Fiul lui Dumnezeu (Ps. II, 7) stătea la un prețiu de la Dumnezeu, la est prețiu în veac după care Fiul Melch sedec (Ps. CIX, 46). Trăind prin care omul și păturind că el e auzesc și purtător și a pieri pentru că lăsa la taptul că a fost coră de păcat. Jertfa Sa a fost izbăvitoare (7-9).

Apăstu-l, i ntruca peior ca desu au primit creștinismul
mai de mult și ar trebui să fie învățați și să poată primi
învățături mai înalte, ca hrană mai mare, ea au rămas totuși, în
starea de a fi hrăniți cu cuvinte începătoare.

Cap. VI. Necesitatea spre desăvârşire exemplul lui Avraam în contoare. Apoi, la spune că nu mi poate să le arătasea învăţurile începutare ale credinţei despre bolez, punerea mâinilor preţea vierea şi judecată viitoare le va spune acestea a datu Irta creştine si tasi a du larcezeala lor să se desăvârşescă şi să nu revină la vechea credinţa de aceia ar însemna să răstignească pe Hristos a doua oară

Trebuie să fie asemenea lui noi care după ploile aduce
roduri bune și c binecuvântată iar na aceia care aduce
roduri rele și c blestemată (7-9). Ei trebuie să aducă rodu
bun și să aibă experiență a ceea ce a dăruit ei care prin credința și
raună lor și au asigurat dreptu la fagăduințele divine.
Dumnezeu a înmănat proroșii săi. Săc reținem că sa
înțelegem corect prin Elvistos pe cei care cred cu
adevărat (10-12)

Exemplul îl constituie Avraam, care a s-a încredințat lui Dumnezeu și a rămas credincios până la bătrânețe. El a crezut în făgăduința făcută prin arămint și ea s-a îndeplinit. 3-15. El trebuia să nădăjduiască în încredințarea lui Dumnezeu, căci drăgul chează și a speranței avem pe Dumnezeu, fiștos care încredințat de preot după rândurile lui Moise, deosebi a intrat în împărăția lui Dumnezeu. Prin jertfa Sa ne da posibilitatea să intrăm și noi.

Art. VII X, 18 constituie nuzul ep stoe. A ei se arata
 ca este preot ei Mantolatoru la fa de cea lex tu a
 VII Superioritatei car Menchis de la fa de Ayrant si

...VII. Superioritate: iar Melchisedec, lafa de Avraam și
...Hrăzod arhieru etern și desăvârșit. Aposolul începe
...preciza funcția și originea lui Melchisedec. Acesta este
...al dreptății (melec = rege, sadec = dreptate și al păcii al
...semnului (salom = pace) (2). După datele Vechiului
... Testament (facere XIV 17-20) Melchisedec era preot al
... Dumnezeuului celui Preaînalt și rege al Salemiului, ei
... locuiau pe Avraam după înfrângerea regelor Sodomei,
... acesta îi dă zeciuială
... pe Avraam și pe Melchisedec, ca și urmașii

...ceasta și dă zeciuială
originea și spila neamului lui Melchisedec, ca și urmașii
să nu se cunoșteau și Apostolul I înseamnă cu Hristos care
este etern (3). Dacă deci este etern și preoția lui este veșnică
Pe de altă parte primind zeciuială de la Avraam înseamnă că
nu și leviții, deținători de mai târziu ai preoției care se
găseau virtualmente în coapsele lui Avraam și care - la
vrerea lor - au primit zeciuială de la poporul evreu erau
tribul lui Melchisedec (9-10).

Primirea binecuvântării lui Melchisedec de către Avraam
înseamnă că acesta recunoaște în el pe deținătorul unor haruri
speciale

Ma mult din însăși istoria poporului evreu se observă
prezicatorul preoiei levitice VII 1, 28). Ea trebuia să țină
normal un timp, după care trebuia schimbată și preoia și legea

2) Trebuia să vină o preoție din neamul lui Iuda din care a
fost Domnul Hristos, o preoție eternă și perfectă. Mântuitorul
n-a avut o preoție care se trăgea din neamul lui Aaron ci El
se cobora din neamul lui David - el însuși urmaș din seminția
lui Iuda - iar preoția Mântuitorului provenea de la Dumnezeu
are a zis «Tu ești preot în veac după rândărea lui
Măchisedec» (Ps. CIX, 4).

Prin preoția Sa s-a desființat și legea veche care nu dădea prin ea posibilitatea mântuirii și era doar o pregătire pentru a a nouă. Preoția Mântuirii primită prin jertfa jertfa a Domnului » (Ps. CIX 4) este o preoție nouă nu se mai trece în generație în generație și continuă să trăiească în fiecare generație. Ea poate mântui

pe omne crede în El, căci mălăește puterea la Dumnezeu. (VII, 25)

Preșea Mântuitorului este perfectă (VII, 26-29), căci El este stăruie unu de Dumnezeu, nepătat de păcate, lumina locuiește în ceruri după măgarea Sa. El este etern a adas singura dată jertfa pentru toți și pentru totdeauna. Arhiereu Sa rămâne în veac, căci născut din oasele de cîmîc slăbăvane.

Cap VIII Superioritatea cultului adas Așezământului clădit de Domnul Hristos. Preșea Mântuitorului adăuna Apostolii se cheamă în ceruri de Jdăpăta. Iac ar într un cerul pe cel de dină ceruș. (2) El a trebuit să adăca o jertfa odată, pe preșea adăca arhiereu (Legi, El a jertfit pe cel ce odată pentru totdeauna săvârșit opera de răscăparare, răscăvîntare și punănd jertfa Sa temeră preșea și al Noului Legământ. El oțcoază în ceruri într un templu zidit de Dumnezeu, templu superior după a cărui închipuire s-a făcut și templa de pe pământ (Iesire XXV, 40) (5)

Dar templa veche era egală de un Așezământ, care era și el inferior, în preșea. Preșea Mântuitorului adăca în Legământ nou, mai bun (6). Chiar profetii Vechiului Testament au anunțat un Legământ nou (Ier XXXI, 31-32), scris nu pe table de piatră, ci în inima omului (8) și care anește pe omul de Dumnezeu, deveni un bun al tuturor și adăca izbăvire de păcate (10-12). Este testamentul, adas de Mântuitorul Hristos, desființând pe cel vechi.

Cap IX Superioritatea cultului adas de Mântuitorul Hristos și desavârșirea jertfei Sale. În acest capitol este punctul central al epistolei, căci se arată deosebirea dintre sacrificiile Vechiului Testament și cele de pe cruce a Mântuitorului.

În Legea Veche, arhiereu Apostolii se oficia în cult către Dumnezeu într un altar pământesc cu diferite obiecte de cult (2-6). Preșea într totdeauna în Stînta, iar în Stînta Stîntelor intra arhiereu numai odată pe an stropind cu votul legii pentru ispășirea păcatelor sale și ale poporului. (7) Prin aceasta ceremonie se arată că împacarea cu Dumnezeu era provizorie, iar beșonera arhiereului restrînsă (9). Daturile de mâncăruri și băuturi și spălările exterioare se refereau la corp

și nu la suflet. Ele erau cel mai simbolice și preînchipuiau valoarea superioară. (10)

Preșea în Domnul Hristos (11) este arhiereu, hanturilor și jertfa. El a intrat singura dată în Stînta Stîntelor, nelăsat de păcate și a jertfit o singură dată, jertfă valabilă pentru totdeauna. (12) Jertfa materială a evreilor purifică corpul, dar Mântuitorul, curată sufletele de păcate și împacă cu Dumnezeu (13-14). Mai mult, prin jertfa Sa El a șters păcatul și a jertfit și a înteneat un nou Legământ prin care ni se iartă păcatele, se estirge puterea lui satan și se asigură împacarea cu Dumnezeu (15).

Legământul Său este un testament care are valoare după arhiereu și testatorului. Domnul Hristos a pecetluit testamentul Său prin jertfa Sa. De arhiereu și Moise, odată primirea legii și pe poporul și tablele legii cu sange de tauri spre înțărîrea legii mantului. (19) Dar obiectele prin stropire cu sange au fost curățate și consacrate lui Dumnezeu (20-22). Toate acestea sunt preînchipuiri ale Noului Legământ, pe care se a realizat Mântuitorul pe un plan superior (23).

Arhiereu prin jertfa Sa a intrat nu în Stînta Stîntelor, ci în Stînta Stîntelor spre a ne răscăvînta și nu a adas jertfă, căci multe ori arhiereu și a jertfit pe sine. Jertfa inversă, o singură dată. După cum oamenei mor numai o dată, odată dată, odată S-a jertfit și El dar va apărea a doua dată, spre a judeca pe toți oamenii (24-28).

Cap X 1-18 Superioritatea jertfei Domnului Hristos față de jertfele levitice. Apoi, se începe expunerea doctrinară, arhiereu și zidul asemănărilor jertfei Mântuitorului și superioritatea ei față de jertfele iudeilor.

Legea Veche arhiereu cu toate lucrurile și sacrificiile era o înșă și preînchipuie a Legii Noi. Jertfele materiale nu adăca mântuirea definitivă, ci prin înșăși repetarea lor, arhiereu preșea că sunt provizorii. Jertfele de înșăși nu pot răscăvînta mântuirea definitivă (Ps XXXIX, 9-10). Mai mult, Dumnezeu arată că Lui nu I plac jertfele neînsoțite de o ascultare a voinței Sale (7).

Mântuitorul Hristos prin înșăși și jertfa Sa a realizat mântuirea definitivă (XXXIX, 9), căci s-a supus voinței lui

Dumnezeu. (9) Jertfindu-se odată pentru totdeauna (10) testînd legea cea dintâi a izbăvit din păcat pe toți oamenii din toate timpurile și a așezat de-a dreapta Tatălui. (12) Stînd pe cei care cred și fac voia Lui. Prin aceasta a statom ei Nou Legământ prezis de Ieremia. Noua învățătură a acestui Legământ se însușește și se păstrează în inimă și prin ea ne izbăvim de păcat.

Partea a II-a morală (Cap. X, 19-XIII)

Să rămânem tari în credința adusă de Mantuitorul și să ne desăvârșim în ea

Cap. X 19-19 Statormicia în credință Apostolul îndeamnă pe cîntori să ntre în împărăia lui Dumnezeu, oferită prin jertfa Mantuitorului, având o credință vie și fapte bune. Să aibă nadejde în Mantuitoru să ajute pe cei slabi și să nu parasească adunările din biserică pentru că prin ele se mărește credința.

Căci zădărnici este aproape și dacă păcătăm de pă botez, ne așteaptă o înfricoșată judecată și mîniea focului (26-27). Căci cei care calcău legea veche erau omorâți pe baza a două mărturii. Cu atât mai mult cei care descunoscera jertfa Domnului Hristos și fac de ocară (dăbul) harului, vor fi pedepsiți prin moartea veșnică și pierderea Împărăției cerești.

Dreptatea lui Dumnezeu se îndepînește și judecata lui este dreaptă. Când au intrat în creștinism au suferit au pierdut averi, vizitau pe cei din închisor și sălăreau cu ze. Încercările din trecut sînt făcătoare și acum să rabdăm ca Dumnezeu să va răscum. Creștinii să încercăm tot este prin credință. Nu trebuie să se ostenască cîtu nău au îndoit nici od mîna, ca numit astfel se vor mîntui.

Cap. XI Taria în credință a celor vechi trebuie să fie pildă de credință și rabdare Credința, spune Apostolul, înseamnă primirea cu fapte și încredere a adevăratilor supranaturale pe baza autorității divine a Domnului Hristos (1). Prin ea noi am cîntecșim la mîna vizibilă este opera lui Dumnezeu (3). Prin credința Abel a ados lui Dumnezeu mai bună jertfă

decît cu turmea sa și s-a îndreptat înaintea lui Dumnezeu, jertfa sa cerea răzbunare (Iacov IV 4). Datorită credinței Iahob a fost ridicat de via ncer. Noe și-a construit corabia și s-a salvat de potop prin credință. Avraam a parasi patria sîu natală și a intrat în Canaan, iar la bătrînețe a devenit un fiu.

La patriarhi evreilor (Avraam, Isaac, Iacov) au marit credința și realizarea dorințelor ei. Dar nădeștea lor nu s-a realizat. Pentru credința lor. Mantuitorul n-amitește și vincedu-l Dumnezeu lui Avraam, Isaac, Iacov și Matei XVIII 32. Credința dovedește și Avraam, în încercarea de a jertfi pe Isaac, Iacov, cînd binecuvîntează pe fiul lui Iosif cu numul fîcării lui Iosif, cînd cere a se mîna oasele în Canaan. Moise cînd trece Marea Roșie. Iosua cînd înconșteara le în mal Rahab. Iudecatorii David cînd a biruit împărășii pe cei care au suferit temerile care prin rugămintele lui Ihe și nșese au primit pe copiii lor moșii. Credința lui Iacov a devenit acceptare în suferință chinuri și au marit prin sabie în mîni și în război. Prin rabdarea lor erau răscumșii credința în răscumșii mai buni de care se vor bucura și împărăia cu creștinii ca la prin înălțătura lui Hristos.

Cap. XII Rabdare în suferințe Spre a înari în credință și rabdare Apostolul le dă drept exemplu suferințele Domnului Hristos care prin rabdare și cruce a dobîndit viața de a sta la dreapta Tatălui (2). Și ci trebuie să suferă, căci suferințele sînt permise de Dumnezeu spre întărire. Precum suferințele care subște pe cel sîu (1) ceartă (6) tot astfel și suferințele venite asupra creștinilor au rolul de a-i desăvîrși (3). Creștinii trebuie să le primească ca pe ele mîreș pe acei care le rabdă.

Închore să-și măreșcă suferințele și să-și obișnușească spre răscumșii din credință. Să se ferească de bunuri materiale care ar putea lipsi de împărăia cerească, avînd în lăsa lor exemplul lui Esav. De pa cam evreii au fost pedepsiți tot astfel creștinii vor fi lipsiți de bunurile mănturii aduse de Hristos, cînd acesta va judeca lumea.

Cap. XIII Statorm pentru o bună viață creștinească Apostolul îndeamnă la o iubire mai strînsă a ospitalitate

prin caracterul lor practic.

Acceste epistole sunt scrise de Iacov, ruda Domnului și Apostol Petru, și Apostol Ioan și fuda fratele lui Iacov. Ordinea lor în Nou Testament este după epistolele pauline. Insa in alte Testamente ele vin imediat după Epistola Apostolilor, naimea epistolelor și Apostol Pavel. Epistolele sabotecesti se scriuata și sunt scrise după însemnarea de la Ierusalim, or în biserica primară Iacov, Petru, Ioan și fuda. In romano-catolici, primul este Sf. Petru.

Epistola Sf. Iacov este cea mai cuprinzătoare și mai bogată în învățături morale. Intra toate epistolele scrierilor **Autorul ei este Sfântul Iacov, ruda Domnului**

Sub numele de Iacov cunoaștem trei personaje în vechea apostolică: Iacov Apostolul, fratele lui Iosif și fiul lui Zevedee (Matei IV, 21; Marco I, 19). Acesta nu poate fi autorul epistolei deoarece este omorât de Irod Agrapa la anul 44 d. Hr. în Ierusalim (Fapte XII, 2). Epistola nu poate fi scrisă înainte de anul 44 căci amintea ce se desprinde din ea presupune timpuri mult mai târziu. Al doilea personaj cu numele de Iacov este un alt Apostol al Domnului Hristos, Iacov al lui Alfeu (Matei X, 3; Marco III, 18; Luca VI, 15). Biserica romano-catolică identifică pe Iacov ruda Domnului cu Iacov al lui Alfeu. Insa, nu știm ca Apostolii Domnului sunt adevărați rudele sale. Intra Apostoli. Ei n-a avut rude «frat» sau «sora» larg nu s-au încaadrat între Apostoli ei la început ei erau ostii. Deci Iacov al lui Alfeu și Iacov ruda Domnului au fost două persoane deosebite. Biserica Ortodoxă îl sfințește pe Iacov al lui Alfeu la 9 octombrie și pe Iacov ruda Domnului la 24 octombrie.

Deci autorul epistolei este Iacov, ce înseamnă ruda Domnului. Adică unul dintre copiii care au trăit în această casă au fost logodniul Mariei Domnului care probabil era un fiu al lui Iosif din prima căsătorie. Logodna era socotită tot o căsătorie a cărei soție murise. fie unul dintre trei surori sale îl care probabil murise, și locuia tot la fratele ei, cu toți copiii ei. Deci ei legalmente erau sau vor socotiți cu Domnul Hristos, nu erau ei fiind veri soate primare. Ioan XIX, 25 «sui frate vitreg»

1. Iacov ruda Domnului. Sfântul Domnul Hristos a ieșit din casă pentru a merge la Cor. XV, 2. Iacov și Apostolii îl au în casă, scop în Ierusalim. Petru îl numește Sf. Petru când el este în casă soare (Fapte XII, 17) pe el îl vizitează Sf. Petru după convertire (I, 1, 19). El ia casă și el, de la sinodul din Ierusalim (Fapte XV, 13) de la sinod este vizitat de Sf. Pavel și în ultima sa călătorie în Ierusalim (Fapte XXI, 18). Era socotit unul din Ierusalim (I, 9). Era drept, căci cu o viață virtuțioasă și cu o viață de a lui era sfânt și de neclint.

Iacov și Iacov au vizitat martirul în anul 62 fiind în casă și au mers de sinodul și aceluiași pietre. La anul 62, Iacov a murit este Iacov de anul din casă și cu un prieten și de data aceasta toată prilejul și procuratorul Iustus Festus murise, iar succesorul său Albinus ad sosise încă la post, îl omorâ, fără aprobarea legală procuratorului.

Autenticitatea epistolei este confirmată de martiriile existente printre care se numără: Sf. Petru în epistola I, 1. Sf. Petru epistola Sf. Iacov. Părinți Apostolici. Clement, Ignatie de Antiohia, Policarp al Smirnei și alții. Sfinți. Clement Alexandrinul, Origen, Ireneu și Tertulian au folosit-o.

Din cuprinsul epistolei se desprinde faptul că autorul cunoaște legea mozaică și se bazează de o mare adevăritate în învățături. El este învățator bisericesc și cunoaște misiunea sa (III, 1); face parte din ierarhia bisericească (V, 14). În această calitate se adresează celor care asprezece se numește care sunt în «apărătoare» îndemnându-i la răbdare în suferințe. Epistola se ascăntă cu căsătoria lui Iacov de la sinodul din Ierusalim (Fapte XV, 13) și scrierea în casa de sinod după încheierea (Fapte XV, 29) și cu căsătoria sale spuse cu ocazia sosirii Sf. Pavel la Ierusalim, la sfârșitul călătoriei a treia în Ierusalim (Fapte XXI, 26-28).

Totuși autenticitatea epistolei a fost contestată mai ales de Luther și de adepții reformei pentru că le contrazicea teza lor fundamentală: mântuirea numai prin credință. Iacov insistând în deosebi asupra faptelor bune. Așa adversarii au autentificat

au motivul că limba așu de curată și corectă a epistolei nu putea să aibă de autor un iudeu, nu prea instruit. Însă în acele timpuri, prin legăturile ce se aveau Ierusalimului cu lumea română, limba greacă era răspândită și bine cunoscută. Mai mult, ea putea fi redactată de un secretar. Deci toate argumentele pledează pentru autenticitate.

Motivele și scopul epistolei. Creștinii din afara Palestine sufereau greu suferințele cauzate de dușmanii creștinismului, și ei și viața lor nu se desfășura confortabil. Învațători Domnului Hristos. Ei erau închinători de către ori aveau vreo dificultate. Cei aflați în plau pe cei sărmani erau lacrimi, zgăreți și neamțuri.

Apostolul, cunoscând toate acestea, îi scrie epistola cu scopul de a-i încuraja în suferințele lor ca mărturisitori ai Domnului Hristos și de a-i îndemna să ducă o viață la mîntuirea credinței lor, să se conformeze adică viața după credință.

Ea este adresată către or douăsprezece semănții din naprayetere, adică creștinilor din afara Palestine. Epistola este scrisă din Ierusalim, sediul Apostolului, care a fost până la sfârșitul vieții episcop al bisericii din Ierusalim. Împai nu poate fi altul decât puțin înainte de moartea sa, deci anul 6.

Planul: Epistola cuprinde cinci capitole, de sine stătătoare, fără vreo împărțire oarecare. Totuși din conținutul ei se desprind două teme principale: se lăudă cei săraci, și se mustră bogății. Se insistă asupra îndepărtării faptelor bune amintindu-se că credința fără fapte nu este suficientă pentru mîntuire.

CUPRINSUL EPISTOLEI

Cap. I. Folosul încercărilor și suferințelor adevăratei pietate. După o scurtă salutare adresată celor douăsprezece semănții din diaspora, trecute la creștinism, adică tăturalor creștinilor, Apostolul arată că suferința este folositoare pentru credință (I, 2-12). Căci aceasta oaste răbdare, iar răbdarea desăvârșește, obligă să faci voia lui Dumnezeu și aduce răsplata făgăduită de Dumnezeu adevșilor Sai.

... care trebuie să privești cu adevărată înțelegere pe
... care să creștini de la Dumnezeu și credința
... căci mîntuirea este ca valor mîntui. Cite arunca
... parte.

... suferințele celor săraci veneau de obicei de la cei bogăți
... treburile să se întâmple acest lucru, căci și unu și alți
... ei și ei, egot în fața lui Dumnezeu.

... suferințele și căderile nu vin de la Dumnezeu. Ei nu este
... uitărilor creștine vin de la spate (I, 13-16), care izvorăsc din
... A estea zărușese păcatul care să rădăni, sau
... nu se aduce moartea. Dumnezeu ne otera prin
... Sale acest rău și lumina spre a ne feri de păcate și ne
... alea spre o viață viață, ca toată lumea cea bună și tot
... să-l vădăsit vin de sus de la Părintele adevărat (I, 17)
... nascuși după voia Sai (I, 18).

... Adevărată pietate, credință (I, 19-27) este să ascultăm
... anul lui Dumnezeu și să ne udam, ei însușindu-l, să-l
... în practică prin înfrînarea limbii și a dorințelor celor

cap. II. Credința fără fapte este moartă.

... săvârșirea dreptății. Apostolul recentează asupra
... de nepărtinire și respectarea săracilor (II, 1-13). Nu
... bine să se facă deosebire între săraci și bogăți, căci toată
... Dumnezeu, toți sunt egali. Mai mult, săracii au primit mai
... creștinismul, iar bogății prin nedreptățile lor au amînit
... săraci și prin purtările lor rele au făcut ca creștinismul să
... subprețuit. Iubirea de aproapele este cea mai mare lege din
... Evanghelie (Ioan XIII, 34-35), ea ne cere să nu facem
... deosebire între om și om.

Legea creștină formează un tot (II, 10-12), care cere o
... din lege, căci toată legea, căci nu poți fi drept
... și săvârșind adăptat. Creștinii trebuie să se
... confirme acestor legi, căci la judecată vor fi pedeșiți sau
... după ea mai ales cei care nu au avut nimă țară de
... judecata singură credința lipsită de fapte bune
... valabilă, nu va putea scapa de pedeapsă (II, 14-26).
... credința fără fapte nu poate mîntui. Dacă cineva vede un
... țărne și se înduioșează de el și nu-l ajută efectiv, nu realizează

nime pentru el. La fel și cu credința fără fapte. Cei și demonii cred în prezența lui Dumnezeu și ei se manifestă. Avraam și Isacolul răpedit în țara lui Dumnezeu când a voit să-lucidă pe el și al lui Isaac. Dar Rahab a fost zăvărât de moarte și printr-o faptă bună scotând atata din cetate pe iscoditori evrei (Iosua II, 1 și u.). Deci, precum trupul lui satel este a tot tot astle și credința fără fapte este la moarte spăsele lui Iacov. (II, 26) și e pesteră către Roma. (II, 28) nu este contrărie. St. Pavel se referă la faptele care sunt la Iacov la faptele bune de muncă și muncă.

Cap. III. Infrângerea limbii și adevărata înțelepciune. Revoluția la o reconstrucție anterioară. (I, 26) Apostolul insistă asupra înfrângerii limbii. (III, 1-2) arătând mai mult că creștinii nu trebuie să se arate a fi mulți dascăli, căci aceasta este o răspundere grea. Neamul cel pregătit și randu de hserică care știe să și infrângă limba poate deveni înțelept.

Infrângerea limbii este o mare virtute. Cui se condă în frate corbule prin căminul și vinu prin limba săvârșesc acur nar. Iusa prin căs și vinu și căs păcate și este gre de din. (I, 11) Prin ea binecuv. tim și blestemă. Prin ea apunem în loca gheeneri. După cum dintr-un izvor nu poate să curgă și apă dulce și amară tot astfel și limba trebuie infrangată spre a nu produce decât fapte bune. Creștinii, care au rupt-o cu recula, trebuie să și infrângă limba.

De ascenenei trebuie să răvnească spre înțelepciunea adevărată. (III, 13-18) înțelepciunea de sus, care se manifestă prin bună purtare, afirmare încredințată, pace și na prin război neamandului și pizna care este o înțelepciune demonică, pământească.

Cap. IV. Îndepărtarea plăcerilor deșarte, a pizmei și mândriei. Ideea de pace. (III, 18) I face pe Apostol să insiste mai îndelung asupra neînțelegerii. (IV, 1-12) care aduce certurile și războaiele. Acestea provin dintr-o serie de cauze de poftă omenești ca pizma și sfida, tipirea de banuri pământești (4-6), care depărtează de Dumnezeu și clevețirea precum și judecata nedreaptă a tatetelor noastre.

Creștinii trebuie să pășească toate acestea și să se

afie în providența divină. (IV, 3-17) în căutarea în cunoștința căci este foarte puțin de la depărtare murdă și re la mână lui este bună și prin la dăruirea și reșin.

Cap. V. Statutul către cei bogăți. Despre răbdare, jurământ, pacea boțnavilor, puterea rugăciunii. În cântatul capului nostru revine asupra bogatilor pe care, mustră pentru că de săva și te oprește paupii muncitorilor, sandirea și muncă scotă dropp. Cărmă strănse pe pământ, așul și așul ca și te ne nedreptate și vor acuză la judecată. Căci saraei trebuie să fie îndelung răbdători și să aștepte. Judeca nepartit toate a lui Dumnezeu precum astle și pizna, ruda și pământul și a îndexemplu de la răbdarea lui Iacov care până la urma a fost răspădit.

În sfârșit, ca o parte finală. Apostolul le dă anumite sfaturi când ca temă centrală rugăciunea (V, 14-18). După ce înțelege că creștinii trebuie să evale jurământul din viață (12), Iacov afirmă că rugăciunea este necesară în vremuri de necaz și în timpuri bune. Dacă cineva este bolnav, prin rugăciunea preoților și prin ungerea cu ulei suferinzi cu credință stănit în taina Sfântului Maslu, aceștia se vor deca certanței și se pacele.

Rugăciunea peântu așul este tot atât de necesară ca și cea îndelungă. Exemplu profetului. Ite este pizna și în această privință.

Apostolul încheie epistola cu recomandarea către creștinii de a întoarce pe cei război. Ite ca adevărată misiune și mul de ca și prin aceasta vor fi răspădiți și vor manta sufletu și vor se vor acoperi manta de păcat. (V, 20)

Importanța epistolei. Ea are un caracter practic, autorul îndemnând pe creștinii să viețuiască în strictă conformitate cu învățăturile Domnului Hristos. De aceea s-a spus pe drept cuvânt, că ea este epistola faptei creștine. Epistola este în strictă dependență de învățatura Domnului Hristos, mai ales a Predicii de pe munte.

Învățăturile dogmatice sunt puțin. Astfel în ea se arată misticismul lui Dumnezeu (I, 17) necesitatea rugăciunii pentru mântuirea (II, 14-17, 26) și na Statutul Maslu (V, 14-15).

Vindec oșii și războiul Enea din Uda și vice pe Lavta din Iope (Fapte IX, 33-41) și scuturază pe Corneiu stăpânul din Cezareea (Fapte X), făcând început intrării păgânilor în creștinism.

Apostolul scapa în mod minunat din închisoarea din Ierusalim aruncat de Irod Agripa I în anul 44 și se retrage într-o locuință neidentificată din Palestina, dar nu se duce la Roma spre a înfrința biserica creștină cum susține romano-catolicismul. La sinodul din Ierusalim (49-50) a parte ca membru honorar. Fapte XV, 7. La Antiohia Siria este intrat de Sf. Pavel, rectorul a obligat viața creștină pe arhiere și înconsecvență. Gal II, 1-4).

Marcelina prin anul 60 se căsătorește la Roma unde Marcu scrie Evanghelia a doua, după predica sa. Predică creștinismul în provincile, Pont, Galatia, Capadocia, Asia și Bitinia. În stărsit găsim din nou la Roma, unde își sfârșește viața prin moarte martirică fiind răstignit cu capul în jos în anul 67.

Autenticitatea epistolei I-a a Sfântului Petru este confirmată de vechea tradiție creștină. Astfel o învoiesc Ponticir și Papii. Se află în traducere Scriptura din Limba Ebraică și Siriacă. Clement Alexandrinul, Origen, Tertulian și Ciprian o citază ca fiind a Sf. Petru. Și Eusebiu de Cezareea o numără printre cărțile canonice. Se află și în lista cărților canonice ale Sf. Ierarhilor: Atanasie cel Mare, Chiril al Ierusalimului și Grigore de Nazianz.

Din analiza cuprinsului se desprinde de asemenea autenticitatea ei. Astfel Apostolul se numește chiar de la început ca având a. Demetrius Hristos și martor ocular al patimilor Sale. V. 1. Face parte din cratiua literară a secolului I și se scrie cu Marcu și Silva. V. 12-13) pe care i numește ucenici și săr. ne arată ca făcând parte din ceea ce Apostolul. Există mari asemănări între deile și sermonele din epistolă și cuvintele Sf. Petru din Fapte. Apostolul II, 14-39. X, 34-43).

Un critic au formulat obiecții bazate pe faptul că limba greacă corectă în care este scrisă epistola nu ar putea să aparțină Sf. Petru, un galileean ce vorbea numai limba aramaică. Însă învenția elementară este destul de actuală. parțile Galilei. În orice caz se vede că Sf. Petru a scris.

ca secretar la scrierea epistolei.

Asemănările dintre epistola I-a a Sfântului Petru și cele patru na pot să iată ca autenticitatea căci apostolul nostru scrie epistolele Sf. Pavel, precum singur o marturisește (II Petru III, 15-16) și au avut același izvor de inspirație, tendința comună al predicii apostolice.

Deci argumentele de mai sus, confirmă apartenența epistolei respective Sf. Petru Apostol Petru.

Motivele și scopul epistolei. Apostolul era informat că fiii creștini erau puși în mari încercări prin persecuțiile care erau fiind considerate drept dușmani ai ordinei public. Ei erau de rele tradiții în țările bandelor și erau pentru că se leapădă de viața și moravurile păgâne. Din aceste motive ei se clătinau în credință, iar alții încercau să răspundă la persecuții prin acte de răzbunare.

De aceea Apostolul adresează epistola cu scopul de a-i încuraja în persecuție de a-i mângâia în suferințe, arată-le că binefaceri primum prin creștinism și răsplata ce o vor avea persistând în credință.

Adresanții epistolei. Ea este adresată către cei creștini aflați printre străini din Pont, Galatia, Capadocia, Asia și Bitinia. Deci adresează la creștini aleși dintre necredincioși străini căci nu au patrie durabilă pe pământ. 1. 4 și înprăstiați deoarece, atât iudeo-creștinii cât și păgân-creștinii viețuiau înprăstiați printre păgani. Asadar epistola se adresează către toți creștinii din provincile amintite, pe care adăugul le-a creștinat mai înainte și care erau cunoscute.

Locul este amintit de Apostol ca fiind Babilon. Totuși înțelesul este că ar fi Roma numită alegoric Babilon, ca în o mare și Apocalipsa XIV, 8. XVI, 19, XVII, 5-9). Însă Roma este numită simbolic Babilon într-o carte profetică dar nu poate fi numită astfel într-o scriere litetică. Enumerarea locațiilor către care este adresată epistola de a este a vest de la apropiat și îndepărtat de dreptățe să susținem că epistola a fost scrisă din Babilon. Babilon creștinismul său răspândit de către evreii din Mesopotamia (Fapte II, 9), aflați în ziua Cincizecime la

le, salm ar năpârza St. Petru predică, rest asmul ucenice
le organizază biserica, scriind apoi epistola către
comunitățile din Ilie

timpul se deduce din situația grea de suferințe și
persecuții a creștinilor, care nu poate fi decât începutul
persecuțiilor lui Nero, indică anul 64 după arderea Romei
când situația creștinilor se înrăutățește

Epistola are un caracter eminent practic. Ea cuprinde o
serie de îndemnuri morale care decurg din ideile doctrinale
pe care acestea se sprijină. Ideea centrală a epistolei este
realitatea testată că trebuie să dea credinței ca un
necesar suferințe și sacrificii în măsura vieții veșnice.

Planul Epistolei cuprinde două părți și se împarte în trei
partea I precedată de un prolog (cap. I, 1-2), care
cuprinde o idee a Domniei pentru mântuirea adusa
creștinilor și îndemnul ca aceștia să sufere încercările și
nefericiile

Cuprinsul propriu-zis, partea I (cap. I, 13-II, 10) conține
o serie de îndemnuri pentru o viață adevărat creștină: slăbirea
frica de Dumnezeu, iubirea între ei, strânsă comuniune
cu Hristos, ca fiind piatră și temelie, cu laudă și cântare
temelie este Mântuitorul

Partea II (cap. II, 1-IV, 6) cuprinde îndemnuri
referitoare la atitudine creștinilor față de lumea în care trăiesc,
ca o viață purtătoare față de păgânii și păcatele, față de
autorități, iubire reciprocă, suferința pentru credință în Hristos
și o viață curată.

Partea III (cap. IV, 7-17) vorbesc îndemnați pentru o viață
viață dăruitoare, reînnoirea atât barbaților cât și
femeilor o viață în care să curățească și ferința pentru credință
dezmăscare ascultare la preoți și la pătrunderea ispitelor, iar
preoților să se jertfească pentru Domnul.

CUPRINSUL EPISTOLEI

În prolog (cap. I, 1-12) Apostolul se adresează creștinilor
răspândiți printre păgânii din provincie, ordide a e Asia
Mare, îndemnându-i să mântuiască la Dumnezeu pentru
renăscerea spirituală primită prin Botez și mântuirea cea prin

încrederea în Dumnezeu și pentru speranța morșilor în ceruri. Având în
vedere aceste buni dăruite de Dumnezeu celor credincioși, ei
trebuie să suporte toate suferințele și încercările care îi dăruiesc
credința. După cum arată se curaj în tot și pentru că vor
primi răsplata la venirea Domnului.

Valoarea mântuirii adusa de Domnul Hristos este mare, pe
care o prevestește profeta (Isaia 53, 11) o cantă ingerit din ceruri
și aceea de respice se privească ec (1, 12)

Partea I (cap. I, 13-II, 10)

Îndemnuri la sfîntenie, iubire reciprocă și o strânsă comuniune cu Hristos

Apostolul îndeamnă pe credincioși să dăruie o viață purtătoare
ca o viață învățată creștină, luptându-se cu păcatul și înfrânându-și
păcatele în care cărau odinioară din neștiință. Să asculte de
poruncile divine și să devină curăț și sfîniți ca și au fost
răscumparați de Domnul Hristos prin un preț mare, na prin
aur sau argint, ci prin jertfa Sa pe cruce (18-19)

Ei trebuie să se iubească reciproc (1, 22-25) deoarece ei
sunt frați, reînnoși spre o viață nouă și să asculte de cuvintele
Evangelicilor, care este veșnic spre deosebire de lucrurile
trecurate ale lumii.

Cap. II, 1-11. **Comuniunea cu Hristos, piatra cea din capul
unghiului.** Deci pentru că creștinii au fost reînnoși, ei trebuie
să părăsească orice păzina și cleveire, devenind curăț ca
prunci și donind, «neprefăcut» faptele învățaturii creștine. De
asemenea, ei trebuie să se apropie de Domnul Hristos și să
întrînsă comuniune cu El, căci este Mântuitorul lumii.
În strânsă comuniune cu El, ei sunt reînnoși, purificați de păcat
prin viața cea vie din capul unghiului, purificați de păcat
Vechiul Testament (1, 17-22) Isaia XXVIII, 16) a
noi cădini spirituale. Biserica creștină. Și creștinii sunt
pietre vii ale acestor clădiri sunt preoți ai ei, chemați să aducă
jertfe spirituale, de rugăciune și viață curată, de laudă și
mulțumire lui Dumnezeu (15)

În adevăr pentru creștinii Domnul Hristos este o piatră de
mare preț, în care ei cred, iar pentru necredincioși o piatră de

poteneala un semn de scandal pe care na l' ascultă spre a lor pierzanie. 8) În schimb creștinii sunt asemenea preoților se aduc jertfa de rugăciune și mulțumire la Dumnezeu. Sunt ca și poporul evreu față de cele alte neamuri. Un popor ales, chemat de la mizeria în lumina credinței în Hristos (9).

Sensul cuvintelor de «preoție» din vers. II, 5, 9) se înțelege ca o preoție duhovnicească sau generați prin harul Botezului numită de Apostol «preoție» împărătească. Ate cuvinte au sens metaforic. De exemplu «casa duhovnicească» - pietre vii etc. Prin toți acești termeni se atată că creștinii sunt botezați și aduc jertfe duhovnicești rugăcuni mulțumiri viața curată și nu în sens de preoție harică (cf. I Petru V, 1-2).

Partea a II-a (cap. II, 11-IV, 6)

Viața pilduitoare a creștinilor în lume

Cap. II, 12-25. Atâtă lenea creștinilor față de lumea pagana Apostolul aplică principile amintite a viața zădărnica a creștinilor. Astfel el îi îndeamnă să se poarte bine cu paganii ca numai astfel va fi prețuită credința lor. Să se supună autorității lor statului (13-17) spre a nu li se adace acuzația că sunt răzvrătiți pentru că autoritatea aomească este pusă spre menținerea ordinii. Servitorii să se supună stăpanilor lor și să fie corecți și orice pedeapsă ar primi, să nu fie pentru încorectitudine (18). Dar dacă suferă pentru credința lor aceasta este bineplăcută lui Dumnezeu deoarece și Mantuitorul Hristos a pățit pentru noi fără a murimura (20, 2).

Cap. III. Îndemnuri către soții datorită de a trăi în dragoste și blândete. Sufărința Mantuitorului și pogorarea Sa la răd. În legătură cu membrii familiei. Apostolul îndeamnă ne femeile să se supună bărbaților ca să nu exagereze în pedoabe exterioare ci să se împodobească în viața interioară curată. Iuau exemplul în supănerie și virtute de la Sara soția lui Avraam. Bărbații să și ocrotească femeile și să li soțiească egale cu ei și «împreună moștenitoare ale harului vieții» (III, 7).

Întrebare: să se subească între ei să fie primitori de străini.

amicii, ne războnă ori și fără volesaj, să facă binele și să nu se teamă de răul pînă la de oameni.

Cap. III, 12-25. Atâtă lenea creștinilor față de lumea pagana Apostolul aplică principile amintite a viața zădărnica a creștinilor. Astfel el îi îndeamnă să se poarte bine cu paganii ca numai astfel va fi prețuită credința lor. Să se supună autorității lor statului (13-17) spre a nu li se adace acuzația că sunt răzvrătiți pentru că autoritatea aomească este pusă spre menținerea ordinii. Servitorii să se supună stăpanilor lor și să fie corecți și orice pedeapsă ar primi, să nu fie pentru încorectitudine (18). Dar dacă suferă pentru credința lor aceasta este bineplăcută lui Dumnezeu deoarece și Mantuitorul Hristos a pățit pentru noi fără a murimura (20, 2).

Mai mult. Mantuitorul mărind trupește și adăvînd cu Duhul reînnoiat la ad. III, 14) și vîntul mînat, rea drepti or din Vechiul Testament și celor din timpul lui Noe care s-au călărit vremea potopului. Și precum Noe și ei s-au tosi salvat în corabie tot astfel și creștinii se zăvesc de pace în prin botez. Apoi ca materia botezului prefigurată prin apa potopului. Tatăl cel-bun prefigurând Biserica - ceea ce înseamnă că mînat, rea se de bîndește în Biserica prin botez.

Cap. IV, 1-6. Îndemnuri de a se lăsa de păcat privind rețeaua judecării. Avînt privind la exemplul Martirilor. Apostolul i îndeamnă să parșească pe cei și cele lor obiceiuri pagane chiar dacă prin viața ei se li lipsă de pagani. Căci Dumnezeu îi va pedepsi pe acei la care să se lăsa pentru viața lor și atîtădinea față de ei.

Partea a III-a (cap. IV, 7-V)

Îndemnuri pentru o viață duhovnicească și morală înaltă

Cap. IV, 7-19. Statui pentru o viață curată. Martiri în viața prigonitorilor. Apostolul le atrage atenția ca slăbitul e și apoi ape și trebuie să ducă o viață creștină deosebită duhovnicească. Să se ohească între ei să fie primitori de străini dar harismele primite de la Dumnezeu să le întrebănteze în tolosa Bisericii și spre slava lui Dumnezeu (10-11).

Revenind asupra suferinței (12-16) el le amintește ca ei trebuie să suferă ca și Mantuitorul. Să nu suferă ca furi și

adevăr și un profund atașament pentru persoana Domnului Hristos. Toate acestea îi atestă autenticitatea.

Există și a fost cea mai discutată dintre epistole, pentru că se ascundea foarte mult, din punct de vedere al cuprinsului, în epistola Sf. Iuda. În adevăr, asemanările sunt vizibile nu numai în expresii ci și în deosebite caracterizările învățătorilor mincinoși și în citatele ce se fac din Vechiul Testament.

Din aceste motive se afirmă de majoritatea exegeților, că Sf. Iuda a scris epistola și mai târziu Sf. Petru a folosit-o, scriind o mare tiră după ea. Această părere este susținută și de exegeți români, Pr. prof. V. Cihodaru, precum și de diacon Prof. N. Nicolaescu și Pr. prof. Gr. Marcu, în scrierile lor.

În schimb, exegeți mai noi, dar printre români, Pr. Gh. I. Ghia (Epistola lui Iuda și Pr. dr. Ioan Măceș (Epistola a II-a a Sfântului Petru), afirmă că interdependența între epistolele amintite nu se datorește în osândă, ci Sf. Petru în epistola sa a epistolei Sfântului Iuda, ci faptul că amândoi au utilizat același fond comun al catehezei apostolice, referitor la acele eretici pe care i-au combătut, deoarece epistolele aveau același scop.

Deci, mai, prioritatea epistolei Sf. Iuda și interdependența Sf. Petru de ea, nu se poate susține.

Oricum, scrierea lui Iuda nu este ulterioară veacului apostolic, ci este scrisă înainte de dărămarea Ierusalimului și deci acesta este un argument favorabil autenticității epistolei respective. Diferența de limbă dintre epistola I-a și a II-a a Sfântului Petru se explică prin subiectele lor diferite.

Motivele și scopul epistolei. Din cuprinsul ei se vede că Apostolul, având prevăderea că în curând va trebui să părăsească această viață (1, 14) și știind că în mijlocul fiilor săi dubioși vor apărea învățători mincinoși, ei le scrie o epistolă arătându-le fașele lor învățături și viața lor imorală.

Deci, scopul scrierii este aratarea mincinoșilor învățători ai ereticilor care vor apărea mai ales relative la Parusia Domnului.

Destinatarii epistolei sunt aceiași din epistola I-a, căci Apostolul le spune că aceasta este a doua epistolă pe care le-o scrie (III, 1). Locul de unde le-o scrie nu mai este Babilon, ci

Roma, unde Apostolul a fost aproape de sfârșitul vieții sale, când a scris o. Deci, ea este scrisă din Roma, în v. anului 67.

Planul. Epistola cuprinde trei capitole și se împarte în trei părți. Partea I-a (cap. I) unde se vorbește despre necesitatea păstrării credinței creștine și a unei vieți virtuțioase în vederea Parusiei Domnului. Partea a II-a (cap. II) se descrie învățăturile și practici eretice și pedepsa lor de Dumnezeu. Partea a III-a (cap. III) arată reanțarea Parusiei și unele învățături în legătură cu sfârșitul lumii.

CUPRINSUL EPISTOLEI

Partea I (cap. I)

Sporirea în credința lui Hristos și în virtuțile creștine. Parusia Domnului (1-21)

Odată cu adresa și urarea de pace, Apostolul le dorește să aibă singurase pentru a cunoaște pe Dumnezeu și să viețuiască în înflăcăre, în dragoste și evlavie. Căci Părintele cerească prin Mantăitorul Hristos, le-a datut o serie de binefaceri care i pot transforma și desăvârși făcându-i prin har purtători ai slavei și dăruiește lor în viață. Datorită convingerii cu harul divin se mențin în adopțiunea Sa și moștenitorii împărăției dăruiește, dacă se vor conforma sfaturilor primite, sporind în credință, în cunoștință și în virtuțile creștine.

Apostolul le face o mărturisire (12-15) că el nu va mai vedea multă vreme, precum i-a arătat Domnul într-o viziune, de aceea se simte dator să scrie și așa aceste învățăminte. El le anunțește despre Parusia Domnului (16-21) pentru că ei sa se pregătească în vederea acestui eveniment.

Cele ce le amintește și le învață ei, nu sunt simple născociri sau basme, ci se sprijină pe faptul că Apostolul a fost martor ocular al Schimbării la față a Domnului, a văzut strălucirea Sa și a auzit mărturisirea Părintelui cerească (7-18). În legătură cu Parusia, ei se sprijină și pe mărturisirea profeților, din care

s-a realizat o parte la Schimbarea la față, iar altă parte se va îndeplini la Parusia Domnului. Profeții sunt puse oase zămuri pentru creștinii care ca au fost inspirați de Duhul Sfânt (I 20, 2) când au scris Sf. Scriptura (cf. II Tim. III, 16). Însă tăcutura lor este grea și nu o poate face oricine după socoteala sa (I 20 și III, 16).

Partea a II-a (cap. II)

Pilde și pedepse ce așteaptă pe învățătorii mincinoși

Partea a doua este o digresivă o paranteză. În ea Apostolul prezintă pe *învățătorii mincinoși* (I 22). Astfel spune el, precum printre profeți Vechiului Testament au fost profeți mincinoși așa se vor fi și în mijlocul creștinilor învățați mincinoși, tăgăduind pe Domnul Hristos ca răscumpărător, luând pentru aceasta pedeapsa divină. Ei vor înșela și ademini pe mulți.

Însă din pildele trecutului vedem că Dumnezeu a pedepsit penanță mandria lor pe îngeri răi (4) tinându-i în răd până la pedeapsa definitivă. A pedepsit pe oameni în timpul lui Noe (5), a distrus Sodoma și Gomora (6) trântindu-i numai pe Lot (7). Căutăm mult va pedepsi pe învățătorii mincinoși. Căci Dumnezeu mărturiește pe drept că Lot și Noe „iar pe necredincioși îi judecă și îi pedepsește”.

Învățătorii mincinoși sunt moral și îngâmfați, disprețuiesc autoritatea Domnului Hristos și hănesc pe îngeri buni. Căci îngeri buni nu rostesc vreo judecată asupra ereziei lor (1). Ei lasă toată judecata lui Dumnezeu, iar învățătorii mincinoși se pronunță asupra unor lucruri pe care nu le cunosc, cum sunt îngeri și ale lucruri spirituale, pentru care vor fi pedepsiți. Ei sunt iacomi, dormici de plăceri și imită pe mulți.

Apostolul îi aseamănă cu Balaam care pentru răsplătire plecă să busească pe Israel, dar pe drum de bucurie, lui grăind cu el asomerește „a oprit nebun a proorocii” (II 16) (Nan. XXII-XXIV). Sunt asemenea ca izvoarele fără apă cu nori purtați de furtună care nu aduc ploaie. Ei mimesc pe cei

care au scapat de viețuirea păgândă de altă dată și învăța un fel de eliberare de sub lege, morala creștină și înșuși fiind robiți păcatelor și stricăciunii.

Feteni, după ce au părăsit legea păgână cu viața lor morală de acasă și au primit legea creștină, acțiunile păcătoase se întorc la vechiul lor viațar. Din această cauză ei se aseamănă cu câinii care se întorc la vărsătura lor și cu porcii scâldați, care se tăvălesc iarăși în noroi.

Partea a III-a (cap. III)

Siguranța Parusiei, ceruri noi și pământ nou

Dupa paranteza prezenta învățătorilor mincinoși Apostolul intră în tema principală a epistolei: *Parusia Domnului* (1-18).

El le amintește că aceasta este a doua epistolă pe care le-o scrie arătându-le din nou și din nou I Petru 1, 7, despre Parusia Domnului, despre care au vorbit profeții și Apostolii. Ei nu trebuie să creadă pe învățătorii mincinoși care vor nega Parusia pe motiv că din Părinții noștri nimic nu s-a schimbat și deci lumea este stabilă și neschimbătoare (4).

Căci lumea de astăzi a avut cândva un început, ea s-a făcut prin cuvântul lui Dumnezeu prin strângerea apelor în cer și în pământul a luat forma ce este acum (Facere 1, 6-7). Multă vreme lumea a fost pedepsită prin apă prin potop (6).

Lumea de astăzi așa cum este ea, o lume proastă, înșelă, pentru că la zi a judecată și va fi distrusă prin foc, iar angeli judecați timpuriu în fața lui Dumnezeu nu se vor nara cu zădărniciu milenar, că „zo zămintea Domnului este ca o nouă zi” (III, 8) (Ps. LXXXIX, 4). El întârzie făgăduința Sa Parusia din îndelunga răbdare pentru a se poartă cei mulți. Dar ziua Domnului va veni pe neașteptate ca un fur (cf. I Tes. V, 2) (vers. 10).

Atunci și în lume se vor aprinde și se vor nimici, adică stelele cerești se vor prăbuși cu zgomot și se vor dăstru toate lucrurile de pe pământ. Aceasta înțelegem (III, 12-13) na va fi transformare, o purificare după care va apare un cer nou și un pământ nou.

Pentru aceste motive, Apostolul îndeamnă pe creștin să ducă o viață sfântă să vegheze și să trăiască în pace. Parusia Domnului întârzie. Parusia sa o interpretează în înțelesul unei vieți ca o rădăcină răbdare a lui Dumnezeu și o folosesc în mai multe pentru a-l doborâș mântuire (15). De multe ori acest sens vorbește și St. Pavel în toate epistolele sale în care scrie unele lucruri greu de înțeles, pe care cei neștiutori și neînțărși le răstălmăcesc spre a lor pierzare (III, 16). Deci ei să rămână tari în credința adevărată și să se păzească spre a nu fi răpiți în rădăcină. Să sporească în harul și în cunoștința Mântuitorului Hristos.

Importanța epistolei. Ea prezintă o descriere asemănătoare ca și releva unele aspecte unele în tot Nou Testament referitoare la învățarea eshatologică creștină: Parusia Domnului și sfârșitul lumii.

Că idei dogmatice avem: Dumnezeu, Mântuitorul relevată prin Schimbarea la apă (I, 7-16), inspirația Sfintei Scripturi (I, 21) care nu se interpretează individual ci de Biserică și după normele sale exegetice precum și greutatea interpretării ei de către cei neștiutori și neînțărși care o răstălmăcesc (I, 20; III, 16), existența îngerilor răi și pedepsirea lor (II, 4), contrar afirmațiilor ereticilor Parusia Domnului va veni pe neașteptate (III, 7-8), cf. 1 Tes. V, 2), odia cu Parusia va veni și sfârșitul lumii actuale transformarea ei prin foc (III, 10), după care va apărea cer nou și pământ nou (III, 8), întârzieră Parusia provine din îngăduința lui Dumnezeu ca toți oamenii să se pocăiască (III, 9, cf. 1 Tim. II, 4).

Ca sfaturi morale avem: fărâșele păcătoare ereticilor (III, 2; II, 14; II, 5) creștinii sunt îndemnați a trăi în sfințenie (III, 1, 11), neprihăniți (III, 14), dragoste față de oameni (I, 5-7), dreptate și pace (III, 14). Prin harul lui Dumnezeu și efort personal creștinii pot deveni părtași ai dumnezeiești, firi (I, 4). Creșterea în har și cunoștință (III, 18).

Deci a II-a epistola a St. Apostol Petru cuprinde o completare a învățării eshatologice creștine și oferă scurte norme de ferire de păcate și viață creștină.

33. EPISTOLA ÎNTÂIA SOBORNICEASCĂ A SFÂNTULUI APOSTOL IOAN

Printre epistolele sobornicești se numără și trei epistole scrise de Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan. Iată în Zevedeu Prima sa epistolă este cea mai mare și cea mai importantă.

Autor și autenticitate. Ea nu face mențiune în cuprinsul ei și nici nu amintește expres numele autorului însă prin carturi externe și interne se confirmă că aparține Sfântului Ioan, apostolul.

Astfel tradiția bisericăască prin reprezentanții ei cei mai vechi și mai autentici o recunoaște ca autentică. Clement Romanul, Pontic al Summe și Episcopul celos al epistolei. De asemenea St. Iustin Martirul Fragmentul Martirilor o citează printr-o carte autentică. Ea se afla în traduceri siriacă și atâta cele mai vechi ale Sfintei Scripturi. Oricare ca autentică Sf. Ineu, Clement Alexandrinul, Tertulian, Origen și, Atanasie cel Mare.

Din cuprinsul epistolei reiese în mod neîndoielnic autenticitatea ei. Autorul afirmă că face parte dintr-un martor ocular al vieții și activității Domnului Hristos (I, 1-3; IV, 4). Vorbește cu autoritatea unui Apostol al Domnului (I, 3; II, 12) și mai amintește că a mai scris și o altă scriere referitoare la probleme asemănătoare (II, 13). Este vorba despre Evangheliu II IV-a.

Însă ceea ce ne îndreptățește a afirma apartenența sa Apostolului Ioan este asemanarea ei cu Evangheliu II IV-a. Ele se aseamănă ca fond, limbă și stil și ca tendință și scop. În ambele scrieri se vorbește despre Fiul lui Dumnezeu trimis în lume spre a o mântui. Prin trimiterea Sa, Domnul Hristos și-a manifestat toată dragostea față de oameni de unde rezultă diavolul de a ne iubii, am pe alții. Pentru dragostea față de semen este o poruncă nouă. De asemenea ideile fundamentale de lumină, iubire și viață ca și înțelegerea lumii stăruie adevăr muncă viață moarte există în ambele scrieri.

„Domnul Hristos, care era Dumnezeu și viața însăși, din care viața se va împartălit și dorește să vă împărtășească și celorlor săi. O face din dator a de Apostol și pentru a se bucura și ei, căci îi iubeste pe toți”. Deci, prologul epistolei este asemănător cu prologul Evangheliei (V-a).

Partea I (cap. I, 5-II)

Dumnezeu este lumină

În cel mai mare cu tema fundamentală amintită, aici se dau o serie de învățături și norme pentru a trăi în lumină și a se numi fiii luminii.

Cap. I 5-10. Păzirea de păcat și curățirea de el, dăcl am gresit prin sângele lui Hristos. Apostolul îndepărtându-se de sine și amintindu-le că Dumnezeu este lumină (5), creștinii au dator să trăiască în lumină. Adică să mărturisească adevărul și să facă fapte bune. Iar dacă cineva greșește să se curețe de ele prin sângele lui Hristos și să aibă arăși comuniune cu Mântuitorul. Că, dacă spune cămva cineva că nu are păcat sau n-a păcatat, este mincinos, iar dacă mărturisim păcatele cu căință (9), El se iartă prin Sângele Sproscătorului și a Sfintei Euharistii în care ne împărtășim cu Trupul și Sângele lui Hristos.

Cap. II. Comuniunea cu Hristos prin păzirea poruncii iubirii, îndepărtarea de lume și îndepărtarea de antihriști. Le reamintește să nu păcătuiască, iar de la păcatul prin poezia și Mîntuitorul nostru Domnul Hristos se pot îndrepta (1-2).

Dar pentru a rămâne într-o strînsă comuniune cu Domnul Hristos trebuie să păzească poruncile divine. Îndrăgește dragostea (3-11). Dragostea față de aproapele este veche, există și în Vechiul Testament, dar avea un caracter restrâns și iubeau numai pe acei de un neam cu ei (Lev. XIX, 18). Legea Mîntuitorului este nouă, căci cere să iubim pe toți semenii noștri. Deci, ce cere araste pe frațele sau se menține în întinerie în păcat, iar cel care îl iubește viețuiește în lumină.

Urmează o parafrază (II, 1-5), spunându-le că tot bătrani și tineri au primit harul divin, au fost botezați, certifi-

ți păcate și trebuie să rămână mai departe astfel.

Urmează cu Hristos și viețuirea cu El se menține certitudinea Apostolului prin paza de lume (II, 15-17), adică de spăchii și păcatele ei. Aceste păcate patrand în sufletul omului prin trei căi: pofta trupului, adică sensualitatea, pofta ochilor, sau iubirea de avuție și răcomia, precum și prin trădăria vieții, adică mândria. Acestea vin de la lume cu poftele ei, care însă sunt trecătoare.

În sfârșit, o altă condiție de viețuire în Hristos este păzirea de antihriști (II, 18-III, 2). În apropierea Parusiei Domnului va apărea Antihrist, dar antihriștii există și acum, adică ereticii care sunt oameni lui satan și care tăgăduesc Dumnezeirea Mîntuitorului. Cei care nega Dumnezeirea Mîntuitorului sunt împotriva lui Dumnezeu Tatăl. Deci, creștinii trebuie să se mențină în credința dreaptă pe care au primit-o odată în biserica cu Sfântul Mir (II, 20, 27), căci numai astfel vor putea întâmpina cu conștiința curată Parusia Domnului.

Partea a II-a (cap. III, V, 12)

Viețuirea în conformitate cu iubirea lui Dumnezeu prin: fuga de păcat, iubirea aproapelui nostru, ferirea de învățatori mincinoși, iubirea Domnului Hristos și credința în El

Cap. III. Ferirea de păcat și iubirea de aproapele nostru. Marea binefacere dată de Dumnezeu de a fi cunoscut și a ne numi fiii Săi prin har, de a ne uni cu El, spune Apostolul, nu se poate îndeplini dacă nu suntem curăți și dacă săvârșim păcate. Deci, trebuie să fim drepi și să fugim de păcat (3-10). Că Dumnezeu este drept și noi trebuie să fim drepi. Păcatul este de a trăia cu, iar Mîntuitorul a distrus puterea diavolului și cine este fal lui Dumnezeu nu trebuie să devină fal diavolului, săvârșind păcate.

A doua condiție de viețuire creștină este îndeplinirea poruncii celei mai importante, adică iubirea aproapelui nostru.

III 11-24) așa precum și Dumnezeu ne a iubit pe noi. În contrast cu lumea este ara din care a izvorât iubirea lui Abel de către fratele său. Când Ușorșii de cârmă nă poartă moșteni împărăția lui Dumnezeu.

De aceea precum Mîntuitorul ne-a iubit și S-a jertfit pentru noi, tot astfel să iubim și noi pe semenii noștri. Dar nu numai cu vorbă, ci prin fapte, prin acte de încredințare. Atunci vom avea satisfacție, încredințare în circumstanțe și ne vom încredința ca suntem adevărați creștini. Vom primi împlinirea cererilor noastre și vom cunoaște că suntem în comuniune cu El.

Cap. IV. *Păzirea de încredințare, încredințare și iubirea lui Dumnezeu și Tatăl de frate nostru.* Așa încredințare pe cârmă să nu dea creștere oricărui Duh care nu sunt toate duhurile de la Dumnezeu. Spre a deosebi pe încredințare mincinoși care se încredinșeseră în comuniune. Apostolul indică un fel de încredințare. Astfel afirmă că oricine mărturisește de viața lui Hristos este de la Dumnezeu, dar cine negă este anti-hrist (IV 2-3).

Apoi Apostolul revine asupra unei încredințări care din epistola sa dinaintea răsturnării la a iubit pe Dumnezeu și pe aproapele său (IV 7-21). Dumnezeu este iubire și Tatăl ne-a iubit pe noi și a iubit pe Fiul Său în lume care S-a dat să ne răscumpească pe noi, spre a ne da viața veșnică. Și noi trebuie să L iubim și să stăm într-o încredințare comună cu El. În acest mod încredințăm, în adevăr nu printr-o cunoaștere rece ci iubindu-L și menținându-ne în credința adevărată, prin care mărturisim dumnezeirea Sa.

Mai mult, iubirea de Dumnezeu se arată și în iubirea semenilor noștri. Căci nu putem spune că iubim pe Dumnezeu pe care nu L vedem. Deci arăm pe fratele nostru (IV 26). De aceea iubirea lui Dumnezeu și a fratelui nostru ne întărește speranța de a aștepta Parusă Domnului.

Cap. V. *Credința în Dumnezeu și în dumnezeirea Fiului Său.*

Adevăratul creștin continuă Apostolul crede în Dumnezeu și Domnul Hristos, cel născut din Dumnezeu-Tatăl, iubeste pe Dumnezeu și-L păzește poruncile. În credință și în iubire ei sunt ajutați de harul Duhului Sfânt, deci prin har

credință și fapte bune creștinul biruiește lumea (I 5).

Credința în dumnezeirea Mîntuitorului se văd nașterea multor fapte de dumnezeire. Sa a fost cîntărit în brațele primilor credincioși glasul Tatălui a mărturisit și căre Duhul Sfânt s-a coborât sub forma de porumbel la patul lui. Și de prin sânge când s-a săvârșit în multe încredințe și la Căminul lui Dumnezeu. Dar această credință o poate experimenta și credinciosul creștin care în sufletul său i-a dat binefăcătoare speranță în viața veșnică, ceea ce apăsese credinciosul care se încredinșase pe Dumnezeu (I 9-12).

Epistola de la I 21. *Puterea rugămintei.* Apostolul le arată că prin care a avut scrierile să mențină discipul credința în dumnezeirea Domnului Hristos, spre a avea viața veșnică.

Având această credință li se vor îndeplini cererile, rugămintele. Dintre care nu trebuie să uite rugămintele pentru credincios (I 6-7) pentru a deplăte, tot. În aceste rugămintele se vor ruga pentru credinciosii care nu au săvârșit păcate de moarte, păcate împotriva Duhului Sfânt. Aceștia nu se vor afla în încredința lui Dumnezeu, ci a răpădării din credință. Adevărat creștin se ține de păcat (I 8-20) și Dumnezeu îl apără de influența lui satan.

Epistola se termină printr-o salutare.

Importanța epistolei. Asemănătoare cu Evanghelia a IV-a epistola I a a Sf. Apostolului Ioan cuprinde aceleași învățături dogmatice și precepte sub imnul de încredințare în credință.

Învățătura dogmatică centrală se referă la Căminul Tatălui Dumnezeu, preexistent care a luat parte la lucrarea mîntuirii, intrupat și a devenit persoana istorică (I 1-5). Dumnezeu este lumină, adică știință, adevăr și adevăr, căci în Domnul Hristos ne a dat adevărata încredințare (I 20) și ne a scos din întinărirea păcatului (I 5), cf. Ioan VIII 12. Dumnezeu este dragoste, pentru că din dragoste a trimis în lume pe Domnul Hristos (IV 9-10) care tot din iubire pentru noi s-a jertfit (III 16) ne a răscumplat din păcat (III 5-11-21) și ne a dat dreptul de a deveni în credință ai lui Dumnezeu (III 1-2).

Din acest adevăr dogmatic Apostolul deduce o serie de **norme morale**: a trăi în cinină, adică ferirea de păcat (II, 1), de păcat ne curătam prin pocăință și prin înțocuirea lui Iisus (I, 9; II, 1), îndeplinirea poruncilor dumnezeiești (II, 4), păzirea de influențele vătămătoare ale lumii (II, 13) și de poftele trupului, ochiului și trufiei vieții care ne țin atașați de viața pământească (II, 16-17). Păzirea de eretici străbate toată epistola (II, 18; II, 22-23; IV, 1-2). Creștinii și pot identifica cu ajutorul harului Duhului Sfânt (II, 20, 27).

Consecința iubirii lui Dumnezeu este datorita de a crede și iubi pe Dumnezeu (IV, 13-16) prin iubirea lui Hristos vom primi răsplata la Parusia Sa (IV, 7), manifestarea concretă a iubirii lui Dumnezeu este iubirea semenilor (IV, 20-21; IV, 11) prin fapte (III, 17-18).

Prin credință biruim greutățile lumii (V, 4) și înțelegem dumnezeirea Mântuitorului (V, 6) se îndeplinesc rugăciunile către Dumnezeu (V, 14-15). Dragostea pentru semen se arată și prin rugăciuni pentru ei (V, 16).

Prin atenție și repetate lecturi precum și prin meditații epistola este un neprețuit îndrumător sufletesc.

34. EPISTOLELE A II-A ȘI A III-A, SOBORNICEȘTI ALE SFÂNTULUI APOSTOL IOAN

Cele mai mici scrieri neotestamentare sunt epistolele sobornicești a II-a și a III-a ale Sf. Apostol Ioan.

Ere apartin Apostolului Ioan, deși nu se numește cu numele său propriu ci cu acela de pastora! Dec., preotat, indicând calitatea de slujitor al Bisericii, cum ar zice Apostolul Învățătorul sau Proorocul Mărturie externe în privința autenticității lor sunt mai puține, deoarece sunt foarte mici și prezintă un interes doctrinar scăzut. Totuși au fost cunoscute de Pateric al Samirnei, există în vechile traduceri ale Sfintei Scripturi siriacă și latină le comentează Sf. Irineu și Clement Alexandrinul. Eusebiu de Cezareea le situează printre epistolele contestate. Însă începând cu Atanasie cel

Mare Grigorie de Nazianz și Ferulius Augustin sunt socotite autentice.

Din analiza cuprinsului lor se vede că se aseamăna foarte mult cu Evanghelia a IV-a și epistola I-a a Sf. Ioan. Astfel în epistola a II-a se amintește despre porunca abirii (II, 5) și despre eretici care negau dumnezeirea Domnului Hristos ca în epistola I-a. Există o serie de termeni specifici scrierii Sf. Ioan: «a ambla în adevăr» (II, Ioan 4, III Ioan 4), «a avea pe Dumnezeu» (II Ioan 9), «a-l vedea pe Dumnezeu» (III Ioan 6).

În slăvitul alt-mele versete din ambele epistole sunt aceiași. Urmează că era adresat autor pe prezbiterul Ioan, adică Sfântul Apostol Ioan.

Destinatarii epistolelor. Epistola a doua este adresată către «aleasa doamnă și către fiile ei» iar a treia «catre Gaiu». Aceasta înseamnă, după părerea exegetilor, că «aleasa doamnă» este una din Bisericele însemnate din Asia și credincioșii ei, iar Gaiu un oarecare credincios dintr-o comunitate creștină al cărei conducător Diotref nu lăsa la o parte ascultarea Apostolului. Numele localității nu se poate identifica.

Motivele și scopul epistolelor. Epistola a doua este scrisă cu scopul de a îndemna pe creștinii să mențină credința adevărată și să sporască în ea și în dragoste creștină, iar pe de altă parte să se ferească de eretici care negau dumnezeirea Domnului Hristos.

Scopul celei de a treia este de a îndemna pe Gaiu să rămână pe misiunea creștină, ce aveau să treacă pe la comunitatea din care el făcea parte, condamnând purtarea lui laiotref.

Locul de unde sunt scrise epistolele nu este arătat. El trebuie să fie localitatea unde Apostolul își avea sediul, adică Efesul. **Timpul** este aproape de sfârșitul vieții sale.

Epistola a II-a cuprinde 13 versete și a III-a 15 versete.

CU PRINSUL EPISTOLEI A DOUA

Cap. I - 13. Iubirea de Dumnezeu stă în paza porunilor
Sug. fetei de învățări minime. După un prolog (1-3)
unde se arată că este pe sine Prezbiterul (Preotul) sau
păstorul său, el începe să prezinte cunoștințele și cu
amintirea de Apostol (14-15) și apoi de la Dumnezeu
Bisericii se arată că este un păstor și biserica sa
pentru dreapta lor credință.

Intime în capitolul 4-30 este expusă salteaua
pentru a fi păstrată paternă a celor două respective
indemnitate să prognozeze în ea lista amputați
să se aibă a aproape de a credință în Hristos 56

Este de datorită sa să le amintească că s-au ivit mulți aiugurioni care tăgăduiesc dumnezeirea Domnului Hristos. Aceștia sunt de fapt niți Antihrist, să se parească a primi ascultarea învârtului, însă aceasta înseamnă a se îndepărta de credința creștină și de Domnul Hristos și de lucrurile a căror dăruire și aș pierde purtarea. Să se ferească de asemenea de erezie și chiar de salvarea lor care ar însemna însemna că a călăuză și să nu pună ereziilor lor. Ar mai avea a se scrie mult. Dar cerește să e împărtășească când îi va vedea, prin viu grai.

CUPRINSUL EPISTOLEI A TREIA

Cap. I 1-15. Vrednicia și lauda lui Gatu, cel primitor de oameni. Dionet și Dinatere. Apostola prin numele de «Prezbiterul» (Preotul) trimite iubitelui său Gatu sănă-tate. În prolog își exprimă satisfacția pentru vestea primită că Gatu ajută pe creștinii mis-ionari care trec prin comunitatea or. Este un gest frumos, caei creștinii mis-ionari nu pot apela la păgân, chiar de le-ar fi și rude, iar creștinii sunt datori să-i ajute făcându-se copărtași la înțărirea și răspândirea învătării creștine.

Mar departe (9-10) el arată mot-vele epistolei sale. A mai scris, în acest sens, Biserici respective dar Diotret probabil

... facuto al bisetului. In a vointa oprimului si s-a... te inse
... tal delinim pe Apostol... primeste talonul de... pe
... tar pe... s-a... pe... da
... al din bisetului. (Apostolul... va veni...
... deca al pa purtarea sacrala. Cum sa urmeze pe... tor bina
... sa purtare si Dumnezeu va raspunde. Cât despre Dumnezeu nu
... se stie cine este... si... este laudat... in leg... cu
... marii... ca... aceia marturisesc de bine pe... el
... In us Apostolul... are... referite

Inchele ca cele si au n-e ca si n epistola H-e ar av-o
te de se tis car e va sp-lu-a n-a va veni fa ci

Importanța epistolelor a II-a și a III-a ale Sfântului
 Apostol Pavel. Ele ne arată că nu numai că Apostolul de
 la Corint, ci și paștrii din această regiune erau îndușii de erezie.

Am să afirmăm că Mântuitorul negață de
predica orală (valoarea tradiției) (II, 12; III, 13-14).

Ca norme morale se recomandă: furtul de creștin 11

III. 6-8): se vestește neascultarea ierarhiei (III. 9)

Și de ce? ... ca să-l cuprindă în viața sa, în
 Ioan din scrierile sale anterioare.

35. EPISTOLA SOBORNICEASCĂ A SFÂNTULUI IUDA

Ultima dintre epistolele sobornicești în ordinea
scrierii este o excepție. Stăruind

Sub acestă călărie există un mare pericol. Nu
întâmplător Dintre acești exegeti s-au opozițat doar câțiva
? puțini scriitori. Ei au vădit că scrierile Primului X și ale
doilea lui Hristos, Iuda Iodan (Matei X și sin Iuda al
X și Luca I 13 și Iuda ruda Domnului (Matei XII 46)
? exeger identice pe Iuda Iodan, Apostolul, Domnul
? Iuda Iodan. Însă această deosebire este de stil
? Austeritate. De aceea, în apărarea scrierilor

atasa de Domnul Hristos creștini și următorii Lui Rude și Săraci ruda după Iosif - ogorul cu Măcei. Aceasta parte din grup care nu credea în Iisus a început Ioan VII, 26) și care s-au alăturat Apostolilor după Înviere.

Deci autorul epistolei nu este dintre cei 12 Apostoli a Domnului Hristos. Din însuși cuprinsul epistolei se vede că el nu se socotea dintre cei 12 Apostoli (Iuda 17). De altfel o spun chiar de la început că nu este Apostol - ca St. Petru sau St. Pavel - căsuitor al lui Hristos și frățecul Iacov.

În adevăr era frate cu Iacov ruda Domnului primu episcop al Ierusalimului. Se convertise la creștinism după învierea Domnului și până un timp și era membru mare al Bisericii din Ierusalim. A fost din cei 12 Apostoli și ruda de Domnului la parte la răspândirea Evangheliei act vând cu zeii pentru progresul credinței creștine. Despre viața și activitatea sa nu se știe aproape nimic. Se crede că ar fi răspândit învățătura creștină și în alte țări îndepărtate. Dar zvonurile care arată acest fapt nu precizează data este vorba de el sau de Iuda Iadul.

Autenticitatea epistolei este confirmată de Tradiție. Un exeget modern precum am amintit la epistola sa II-a a St. Petru sunt de părere că epistolele II Petru și a Sf. Iuda nu depind una de alta, amandouă au folosit ca sursă comună cateheza apostolică. Autenticitatea este atestată de Clement Romanu, Poliearp al Smirnei și Teofil al Antiohiei care o declară autentică. Fragmentul Muratori o amintește printre cărțile canonice iar Eusebiu de Cezareea o numără printre cărțile contestate. Dar după sec. IV este admisă de toți reprezentanții tradiției bisericesti de Răsărit și Apus printre cărțile canonice.

Din cuprinsul ei se constată că autorul era o persoană bine cunoscută de generația apostolică deoarece se numește simplu Iuda. Un falsificator de mai târziu s-ar fi numit cu un nume mai cunoscut. Era un iudeu zece cunoscător bine istoria poporului iudeu chiar și literatura sa apocrifa din care citează.

Este adevărat că citatele din literatura apocrifa (vers. 9 și 14) adică din «Înălțarea lui Moise» și «Cartile lui Enoh» au făcut să se conteste autenticitatea. Însă aceste citate redau numai

versiunile biblice nu exprima un neadevăr. Și Sf. Pavel se adresează la scriitorii cărților biblice ca fiind adevărați și credincioși apocritice. Orice din acestea nu sunt în mod sigur se respinge autenticitatea epistolei. Ea aparține lui Iuda ruda Domnului.

Destinatarii epistolei sunt «cei ce sunt chemați iubitori în Dumnezeu Tatăl și pășitori pentru Iisus Hristos» (vers. 1). Aceia acei care fiind iubitori de Dumnezeu au fost adevărați dintre călători și facători proprietatea Domnului, Hristos. Din adresa se pare că ea cuprinde pe toți creștinii ar fi o epistolă adresată generației și faptul că el se numește la început Iuda cu Iacov însă presupune că epistola se adresează acestor creștini asupra cărora se extindea autoritatea lui Iacov și asupra sa adresat și el cu o epistolă - prima epistolă sobornicească. Mai ales că el o scrie după moartea fratelui său.

Motivele și scopul scrierii. Autorul văzând că în comunitățile din Palestina către care se adresează epistola sau Iuda o scrie de învățatori minime, le scrie epistola cu scopul de a-i feri de influența acestora îndemnându-i să păzească cu toată lăria dreapta credință.

Timpul scrierii. Din faptul că printre pedepsele imitatorilor scriitor pe care Dumnezeu le-a trimis celor necredincioși, el vorbește despre darostarea Ierusalimului înscămină că ea este scrisă înaintea acestui eveniment. Mai mult cum este scrisă înaintea epistolei II-a a Sf. Petru - anul 67 - și după moartea St. Iacov - anul 62 - putem situa scrierea între anul 64-66. Ea este scrisă din Ierusalim sau alta localitate din Palestina.

Planul. Epistola cuprinde 25 versete. În ea se prezintă condamnarea creștinilor comitari cărora scrie și a celor care nu se descrie sfârșitul pe cei care să și mențină dreapta credință și să nu se lase influențați de aceștia.

CUPRINSUL EPISTOLEI

Cap. I (1-25) Îndemn de a lupta pentru dreapta credință
Putte din trecut date de Dumnezeu necredincioșilor

Apostolul, în sens larg, începe epistola numindu-se și subliniind că este slăvitul „Marele orolui și frate cu Iacov episcopul Ierusalimului”.

El transmite har, milă și dragoste de la Dumnezeu îndemnându-i să păstreze intactă credința primită, căci s-au strecurat între ei eretici care neaga dumnezeirea lui Hristos și dădă o viață destrănută (4). Înainte de a-și descrie pe eretici, el amintește pedepșile cu care Dumnezeu a pedepsit pe anumiți păcătoși, după cum va pedepsi și pe eretici. Astfel, Dumnezeu a pedepsit pe evrei după robia egipteană pentru necredință să răsculase în pustie (4); de altmădă (5) a pedepsit pe nelegiuții din cauza neascultării lor, aruncându-i în iad. În schimb, locuitorii din Sodoma și Gomora (7) pentru pacatul lor împotriva firii au fost pedepsiți cu distrugerea cetății lor, prin foc.

Ereții sunt la fel cu păcătoșii descriși, practicând aceleași păcate, ca și sodomii simulează profeti mincinoși nu ascultă de Domnul, Hristos și hulesc puterea ingerilor buni.

Ma de vire (9), autorul arată că Arhanghelul Mihail când a fost pus de Dumnezeu să pazească mormantul lui Moise (Deut. XXXIV, 6) spre a nu-l descoperi satan evreilor, iar acestia să i se închine idolatrizându-l, acela n-a îndrăznit să i spună „ui satan alte cuvinte decât «Domnu să te certe»». Relatarea despre Arhanghelul Mihail și satan este luată din cartea iudaică apocrifă «Înălțarea lui Moise».

În schimb ereticii hulesc puterea ingeresii și neagă autoritatea lui Dumnezeu. Ei se aseamănă cu ucigașul Cain (Facere IV, 8), ucigând prin răstăcirea lor sufletele credincioșilor, sunt asemenea cu Balaam, care pentru plată a peccat să hătește pe israeliți, sunt răzvrătiți ca fiin lui Core (11), care s-a răzvrătit împotriva lui Moise și Aaron. Sunt lacon asemănători norilor purtați de vânt ce nu aduc ploaie, ca pomii fără roada, ca vaurile înarți care scot la mare multă necurăți.

Acești bulitori vor fi pedepsiți de Dumnezeu la judecata generală când Domnul Hristos va pedepsi pe toți făcându-i de reie și pe eretici. De altfel și Enoh (14) al șaptelea patriarh, a prevăzut acest fapt. Autorul s-a inspirat din cartea apocrifă a

„Enoh”. Ereticii sunt cartitori, caată să și sat stăci pottele se un desc în fața unor oameni mici pentru în ere se e or.

De aceea, e statuește pe creștin să și amintească de predica Apostolilor (17) care i-au anunțat ca se vor viereci și să rămână tari în credință și dragoste așteptând viața veșnică ca atitudine, (22-24) față de semeni cauză în mirese eretici or pe cei sabice șovăie să i mastre cu bunăvoință pe cei care au fost prinși să simu ga ca o atitudine energică de cei cauză, delinți va se apropie cu in la dar și cu înca spre a nu se molipsi și ei.

Închete cu o doxologie către Dumnezeu.

Importanța epistolei. Epistola Sf. Iuda a fost comparată cu scrisoarea unui profet. Ea este scurtă, viguroasă cu stil viu. În ea se condamnă viața imorală a ereticii, egoismul și materialismul lor.

Ca idei dogmatice desprindem: existența ingerilor răi și aruncare or în iad până la judecata definitivă de a Pirusie (17) despre judecata obșască la Ziaa Pirusie (16); Arhanghelul Mihail, optitor împotriva diabolului (9); Domnul Hristos singurul răscumparător (14); tagadul de eretici.

Ca învățături morale se afirmă: ferirea de eretici și de pacatele lor (1, 8-21); avertizarea ce or șovă elnic în credință (1-23); scoaterea din focul răstăcării (1-23); îndepărtarea de cei răstăciti fără punță de îndreptare (1, 23); pasivarea dreptei credințe (1-20); veșuirea întru dragoste de semenii și rugăciune (1, 20-21).

Epistola constituie o avertisment pentru creștinii care trăiesc în vremea influențelor vătămătoare ale ereticii din toate vremurile.

36. APOCALIPSA SFÂNTULUI IOAN TEOLOGUL

Ultima carte a Noului Testament este o carte cu conținut profetic, numită Apocalipsa Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan. Cuvântul «apocalips» — ἀποκάλυψις — înseamnă descoperire. Iar în cazul de față «Apocalipsa Sfântului Ioan»

cele satetea în care se afla descoperirea. Mai întotdeauna Hristos făcând Apostolului Ioan să scrie a o lucrare cunoscută creștinilor. Ea a fost scrisă de sfântul Evanghelist Ioan.

Dupa o serie de cărți istorice și didactice în care se istorisește despre viața și învățătura Mantuitorului - Evangheliile despre răspândirea creștinismului în lume - Epistolele Apostolilor despre organizarea bisericii și interpretarea viațelor Domnului Hristos - epistolele urmează o carte unde se vorbeste despre confruntare și scrieri cu adversarii lui și despre zăbuda sa finală. Despre aceste fapte, vorbește Apocalipsa.

Autorul cărții este Apostolul Domnului Hristos Ioan fiul lui Zevedeu. Marii externe ne furnizează tradiția Bisericii chiar din primele veacuri. Astfel Papa Icenca, Sfântul Ioan și episcop în Ierapole din Frigia, cunoaște Apocalipsa și și afirmă că pe ea credința sa bazează. În secolul al IV-lea, la Conciliul de Niceea, Sfântul Ioan în Marea Teia de Antiohia Sfântul Irineu, Clement Alexandrinul și Origen, Tractamentul Muratori, Tertulian și Ciprian o atribue tot Sfântului Ioan.

Iesuș în secolul al III-lea, preotul Caim († 250) din Roma, atribue Apocalipsa celui care trăiește în Domnia lui Alexandru, 204, în lupta cu episcopul Nepos din Antiohia care era hitlari și se spunea pe Apocalipsa afirma că această scriere nu aparține Evanghelistului Ioan ci unui mare presbiter Ioan. De aceea nici Conciliul al Ierusalimului nu o numără printre cărțile canonice și nici sinodul din Laodiceea nu o primește în canonul biblic. Cărțile canonice începând cu Sfântul Atanasie cel Mare li cruce se număla Zezeu Ioan Sf. Pater și scriitor bisericesc în secolul al III-lea.

De altfel din cuprinsul cărții se vede că este fapt. Autorul scrierii este chiar de la începutul scrierii sub numele de Ioan fiul lui Hristos (I, 1-4 și XII, 1) înțelegându-se prin aceasta Apostolul și Evanghelistul Ioan. Se spune că a fost exilat în insula Patmos, pentru zelul său religios și că posedă harisma profetice (I, 9-10). Are o deosebită autoritate și este cunoscut bisericii lor din Asia cărora a adresat scrierea și prin ele integre creștinii. Toate acestea concordă cu cele ce le știm despre Apostolul Ioan.

Din compariții cuprinsului și stilului Apocalipsei cu celelalte Evangheliile și cu IV-a se observă o foarte mare însemnătate. Astfel în ambele scrieri Domnul Hristos, Cuvântul intrăput este înfățișat drept colaboratorul lui Dumnezeu la facerea lumii ca marelui Dumnezeu ce s-a erit pentru neamuri omenesc, singurul mijloc al marelui Dumnezeu judecător al celor văzute și nevăzute. În ambele scrieri se observă antiteza dintre Hristos și satan. Dintre creștinism și paganism dintre Hristos și Antihrist. Și în Apocalipsă și în Evangheliile există cuvinte expresi și simboluri identice. Cuvântul Măre Fiul Omului, Păstor, Viață, Lumină, Adevăr.

Evident în ele există și de sebir și ca doctrină și ca învățăminte datorită faptului că este o carte istorică, ce expune fapte și învățăminte, prezintă profetia, care expune fapte și evenimente prin simboluri și viziuni.

Motivele și scopul scrierii. Apostolul Ioan este exilat în insula Patmos din Marea Egea în timpul împăratului Domitian (81-96) care întreprinde o cruntă persecuție împotriva creștinismului. El este trimis acolo pentru a lăzola de pastori și săi și unde erau trimiși cei socotiți deștinari periculoși ai statului.

Ioan era foarte îngrijorat de soarta fiilor săi dăbavniciei de persecuție ce se îndreptau împotriva lor de descurajarea unora, de delăsarea altora de influențele netaste ale modului înconjurător și de unele obiceiuri rele. În această situație el are o descoperire cercăsa asupra situației Bisericii în lume a ceea ce a vădit ceea ce este și asupra evenimentelor ce vor veni, cu obagăia de la Domnul Hristos de a le scrie și trimite celor șapte Biserici din Asia (I, 11).

Deci, scopul scrierii sale este de a încuraja și mări în credință pe cei slabi de a mări pe cei răufă și de a amenința pe peccapsa dăbavniciei pe adversarii Bisericii arătându-le totuși că peste toate adversitățile creștinismul va reși biruitor.

Destinatarii scrierii sunt conducătorii Bisericii lor din Efes, Smirna, Pergam, Patru, Sardes, Filadelfia și Laodicea. Scrierile din Asia Efesului stăte în Asia proconsulară. Scrierea era dusă în fiecare localitate de care un cărier este

Satan de la sfârșitul veacurilor și la distrugerea lui la Parusia Domnului și fericirea celor drepte

CUPRINSUL APOCALIPSEI

Prolog (cap. I 1-8) Ioan arată de la început caracterul cărții. Ea cuprinde o descoperire făcută lui de un înger, cu scopul de a fi citită și ascultată ca o profeție pentru că viața noastră este scurtă și sfârșitul este aproape.

El trimite celor șapte biserici din Asia pe care le va indica mai departe, har și pace de la Dumnezeu Tatăl. Cel ce este Cel ce era și Cel ce vine - de la Dumnezeu Tatăl și de la Hristos care ne-a răscumplat. Apostolul invită pe cititor să privească cu ochii credinței certitudinea Parusiei Domnului.

Partea I (cap. I, 9-III)

Scrisorile celor șapte Biserici.

Cap. I, 9-20: Viziunea Fiului Omului.

În cuprinsul propriu zis al Apocalipsei, Apostolul arată că în timp ce era exilat în insula Patmos, pentru credința sa în Domnul Hristos, într-o zi de Duminică are o viziune (10). Un glas îi spune să scrie și să trimite celor șapte Biserici din Efes, Smirna, Pergam, Tiatira, Sardes, Filadelfia și Laodiceea ceea ce se vede (11).

Întorcându-se se observă pe Fiul Omului mare șapte stele, care simbolizau cele șapte Biserici îmbrăcate în veșmânt lung - haine de preot și împărat, cu părul alb - simbol al bătrâneții și eternității, ochii albi ca para focului - atotștiință, glas ca vânetul apelor - atotputernicie, avea în mână șapte stele - semn al autorității peste Biserică, din gura lui ieșea o sabie - puterea cuvântului și a lui ca soarele - semn al mărimii.

Înțelegând aceste atribute de mesianici și eternități, El recomanda Apostolului că este cel dintâi și cel de pe urmă, că a murit și a înviat și trebuie să scrie cele ce a văzut (17-10).

ce ce sunt și cele ce va să fie după acestea, transmitându-le Bisericii lor în scris. De altfel, acesta constituie și subiectul scrierii evenimentele din trecut, prezentul și viitorul Bisericii. Îngerii Bisericii lor de care se vorbește sunt întâistătătorii acelor Biserici.

Cap. II Epistolele către Bisericile din Efes, Smirna, Pergam și Tiatira. Apostolul laudă Biserica din Efes pentru demascarea învățătorilor mincinoși și luptă împotriva nicolașilor totuși îi reproșează căderea din dragostea dinții și băseala de care dă dovada. Biserica din Smirna (8) are un bun că luptă împotriva păgânilor și iudeilor. Ea laudă răbdarea ei și îi anunță că vor avea suferință un scurt timp dar vor fi răsplătiți. Biserica din Pergam (12) a avut durerea de a pierde un conducător și s-au suspendat totuși în credință. Ei trebuie să se împotrivească nicolașilor și doctrilor iar cei ce iubesc trebuie să se pocăiască. Biserica din Tiatira (24) face fapte bune, dar mulți credincioși dau ascultare unei prooroceie mincinoase, Isabela, care-i îndeamnă la imoralitate și doctrie. Ea va fi lovită de boală și adepții ei pedepsiți.

Cap. III Epistolele către bisericile din Sardes, Filadelfia și Laodiceea. Biserica din Sardes (1) este acuzată că are un nivel de viață religioasă și morală foarte scăzut, asemănător cu moartea religioasă. De nu se vor redresa, vor fi pedepsiți cu cădere potecă. Cei care vor bunii vor moșteni împărăția cerurilor. Biserica din Filadelfia (7) este laudată pentru credința ei. Dar nu va fi curată de persecuții. Cei mai îndrăgii și smeriți ai ei - mulți - se vor converti.

În sfârșit, Biserica din Laodiceea (14) are o viață creștină mediocră până de aceeași condamnabilă. Credincioșii ei nu erau creștini convinși - adică în călăuză - nici net necredincioși - adică recti - ci într-o stare de pasivitate și indiferență - adică căldicea - stare pe care Domnul o respinge. «Nu varsă din gura Sa» (III 16). De nu se vor pocăi - vor fi pedepsiți.

Acste scrisori cu care se termină partea întâi sunt înșiruite pentru întreaga creștinătate.

Partea a II-a (cap. IV-XXII)

Cartea vizionilor.

Secția I-a (cap. IV-XI). Cele șapte peceti și șapte trâmbițe

Cap. IV. Priveliștea cerească. Apostolul este transportat în cer în mod extatic, unde pe un tron era așezat Dumnezeu în jurul lui o strălucire de nedescris, mai testindu se prin tunec și folger. În jurul său erau douăzeci și patru de scaune cu înălțime în jurul lui reprezentând toată Biserica, atâtă Vechiul și Noul Testament. (4) În jurul tronului mai erau patru înalte (cf. Iezechiel II) înseamnănd tot ce are creația marelui și mai complex, cel simbolizând marelui aural semn al vigorii, vitalității, semn al inteligenței și vulturul reprezentând agerimea. Toate acestea care cuprind întreaga făptură aduceau slavă lui Dumnezeu.

Cap. V. Cartea cu șapte peceti și Mielul. În continuare, Apostolul vede o carte scrisă și pecetluită cu șapte peceti care cuprind secretele divine și faptele evenimentelor ce se vor desfășura în lume. El este măhnit că nimeni nu poate deschide cartea. Atunci apare un miel înjunghiat (Isaia III 7) cu șapte coarne, semnul poverii șapte ochi (Zaharia IV 10) plină deosebită de cunoașterea șapte înțelepciuni (cf. Isaia XI 2) depeșăzalea dar născut Duhul. Stăruie toți se închiră în fața lui și îl declară vrednic de a deschide cartea, căci s-a jertit pentru toată lumea. Este Domnul Hristos, care a înțeles aduce slavă. El deschide cartea și este împuternicit cu executarea planului divin din istoria Bisericii.

Cap. VI. Deschiderea primelor șase peceti. De aici autorul începe să descrie toată gama pedepselor care se vor revărsa în lumea împotriva persecutorilor creștinilor, dar și dăruie credincioșilor salutaritate de la adversarii lor. Toate sunt zăgăzite prin deschiderea celor șapte peceti și apoi a celor șapte trâmbițe.

La deschiderea primei peceti apare un călăreț călare pe un

calb. (2) care prin areal și cumina sa înseamnă că este totore. Probabil imaginea victoriei Domnului Hristos. (3) La a doua pecete se ivesc un cer roșu (4) care semnă război, sânge, a treia cu calul negru (5) semnifică coru, înseamnă. Partea devine rată, totost, lămurit, e portabila. Prin pecetea a patra cu calul galben, vânturi, se moarte prin sabie și foamete, peste un sferi de pământ. Toți acești cavaleri înspăimântători sunt instrumente ale răzburării divine. Este vorba probabil de războaiele pașilor cu tot cortegiu lor de nenorociri, fapte contemporane, totul în legătura cu viziunea calareților (cf. Zaharia I 8, VI, 1-8).

Prin pecetea a cincea (9) apare o vedenie în care toate atre creștinii de pe timpul lui Nero și Domnului ambrași, a baine albe, răspunși în ceruri, cer răzburat, contra necredincioșilor suferinți. Pecetea a șasea (12) aduce o serie de a căsne naturale, extemure, caderea stelelor, întunecarea soarelui. Alune stăpânitori lumii, bogăți și robii se vor scunde în peșteri și vor cere săvare. Este vorba de Porușul Domnului (cf. Matei XXIV, 29 și paralelele).

Cap. VII. Pecetuirea celor alțiș a lui Dumnezeu. Între așerea a șasea și a șaptea există o pauză. Dumnezeu trimite un inger care împreună cu al patru ingeri (1) se așera așadaca pe pământ, alțiș înșău, pecetuiesc creștinii (2) aș frunte cu un semn + (cf. Iezechiel IX +) pe cei (3) 100 între toți, unde creștinii creștinii spre a fi ferți de nenorocirile ce aveau să vină.

De asemenea în jurul tronului din Iezekiel se stăteau o nașine de oșaneni îmbrăcați în veșminte albe, ce înșău, pe Dumnezeu erau murtiri pentru Domnul Hristos (14). Viziune are rostul de a încuraja pe creștinii în nenorocirile ce se vor abate asupra lumii. Ene se referă la stărușul lumii.

Cap. VIII. A șaptea pecete, șapte ingeri cu șapte trâmbițe. Începe o viziune care se referă la nenorocirile asupra necredincioșilor. Un inger cu cadela (2) de aur, cu tânăuie în ea, aduce la alțiș odată cu ea răzburanie tuturor stărușilor (3). După răgazu de timp amintit, Mielul rupe pecetea a șaptea

(1), când apar îngerii cu șapte trâmbițe, care aduc noi nenorociri pe pământ, asemănătoare cu plăgile Egiptului, pentru a-i înștiința pe necredincioși și a-i îndemna la pocăință.

Astfel, prin trâmbița primului înger (7), le trimite pe pământ grindină cu foc și se distruge a treia parte a vegetației; al doilea (8) omoară făpturi și distruge corăbii; al treilea (10) distruge prin foc a treia parte din râuri și izvoare, amărându-le apele; al patrulea (12) întunecă o treime din soare, lună și stele.

Cap. IX: Trâmbița a cincea și a șasea. Prin trâmbița a cincea (1) apar cete de lăcuste, care vor chinui pe oameni. Sunt oameni diabolici, spiritele rele care vor munci pe oameni și care au de conducător pe diavolul, distrugătorul, în evreiește Abaddon. Cei cu semn pe frunte vor fi salvați. Este vorba de timpurile din preajma Parusiei.

Prin trâmbița a șasea (13) invadează o armată orientală, care omoară o treime din oameni. Totuși restul nu se pocăiește. Este vorba probabil de regii Parșilor, dar mai sigur de nenorocirile din preajma Parusiei.

Cap. X: Îngerul și cartea deschisă. Între timp, apare un înger cu o carte deschisă, care cuprindea planul lui Dumnezeu și durerile ce aveau să vină asupra lumii, poruncind ca Apostolul s-o înghită. Îndeplinind porunca sfântă, cartea i-a îndulcit gura dar i-a amărât pântecul (cf. Iezechiel II, 8; III, 3). Ea simbolizează marile dureri ulterioare.

Cap. XI: Măsurarea templului, cei doi martori și trâmbița a șaptea. Apoi Apostolul măsoară templul din Ierusalim, fără curtea exterioară, care este dată pentru un scurt timp păgânilor - «patruzeci și două de luni» (2).

În acest răstimp, de stăpânire a păgânilor vor apare doi profeți - Enoh și Ilie (3), care vor avea o mare putere, un scurt timp, dar vor fi omorâți și dușmanii lor se vor bucura.

După puțin timp, ei vor învia (11) și se vor înălța la ceruri. Apoi, va urma un cutremur, mulți vor muri, iar restul vor slăvi pe Dumnezeu.

După acestea, a șaptea trâmbiță (15) și toate puterile cerești împreună cu cei douăzeci și patru de bătrâni vor anunța slava lui Dumnezeu; urmează judecata celor necredincioși și

răsplata celor buni, deschiderea templului ceresc și fericirea veșnică. Altarul templului din Ierusalim înseamnă edificiul spiritual al Bisericii care va fi protejat, salvat de orice nenorocire, iar curtea templului înseamnă oamenii care vor fi persecutați, ugiși de neamuri. Cei doi martori ai lui Hristos, care luptă contra lui Antihrist, sunt omorâți dar vor învia și se vor înălța la ceruri, îndemnând și predicând oamenilor să slăvească pe Dumnezeu; ei pot simboliza și pe misionarii creștini, dar și pe Enoh și Ilie de la sfârșitul veacurilor (Mal. III, 23). Evenimentele despre care vorbește Apostolul se referă la persecuția din timpul imperiului roman, care însă va reînvia la Parusia Domnului.

Secția a II-a (cap. XII-XXII)

Lupta Bisericii cu slujitorii lui Satan și biruința ei finală.

Cap. XII: Lupta femeii și a urmașilor ei cu balaorul și biruirea acestuia de Arhanghelul Mihail. Secția a II-a este o reluare și precizare a secției întâia, începând chiar de la nașterea Domnului Hristos sau mai departe: Biserica speranței, a Vechiului Testament.

Astfel, printr-o nouă viziune, Apostolul vede o femeie înveșmântată cu soarele și cu luna sub picioare, iar pe cap cu cunună de douăsprezece stele (1). Era însărcinată și se chinuie să nască, iar un balaur cănta să înghită pruncul. Este vorba de Biserica Vechiului Testament care suferă de la popoarele păgâne și care și-a îndreptat speranțele totdeauna spre Dumnezeu să-i trimită pe Mesia.

Mai departe, copilul se naște (5). - Domnul Hristos din Fecioara Maria - și este răpit la cer, iar femeia se refugiază în pustie și e hrănită de Dumnezeu câțva timp. Este vorba despre Mântuitorul Hristos care este răpit la cer, după învierea și înălțarea Sa și despre Biserica primară persecutată de iudei și salvarea creștinilor prin fuga lor printre păgâni.

În continuare, se descrie lupta Arhanghelului Mihail cu satan și îngerii răi (8-9) care sunt biruiți și aruncați pe pământ

(cf. Isaia XIV, 12 și Luca X, 18). Dar aici încep, prin influențele lor o luptă contra creștinilor; însă prin suferințele și luptele martirilor creștini, aceia sunt biruiți spre bucuria îngerilor buni. Adepții lui satan încep o cruntă persecuție contra Bisericii, care se salvează prin fugă. Probabil persecuția zeloșilor din timpul asediului Ierusalimului (66-70) - când creștinii se refugiază dincolo de Iordan, în pustiul Pereii.

Cap. XIII: Fiara care se ridică din mare și profetul ei în luptă cu creștinii. Lupta contra creștinilor își schimbă locul din Palestina la Efes, prin ivirea unei fiare (1), care iese din mare și care seamănă cu fiara a patra descrisă de Daniel, în viziunile sale (VII, 19-26). Acestei fiare - care hulește pe Dumnezeu și persecută pe creștini - i se închină toate popoarele pământului. Creștinii nu se închină fiarei ci suferă (8), pentru că știu că persecuția va fi scurtă și ei vor birui. Este vorba, probabil, de persecuția lui Domițian.

A două fiară (11) care slujește pe cea dintâi și care se servește de magie și ocultism, spre a face semne și minuni, îndemnând să adore pe fiara primă - reprezentantul puterii politice, Cezar - sunt conducătorii religiilor orientale, aliații puterii politice. Aceștia îi reclamau pe creștini la autorități, spre a fi persecutați și opriți de la anumite alimente. Celor ce se închinau Cezarului li se ofereau unele certificate de lealitate - semne (16).

Numele fiarei nu este anunțat de autor din prudență, spre a nu-l atăta împotriva creștinilor sau să pună în cartea sfântă vreun nume odios. De aceea, e redat printr-un număr: 666 (18). Literele evreiești, grecești și latinești reprezintă și o valoare numerică. Apostolul printr-un asemenea procedeu îl indică, probabil pe Nero și asemănător prin cruzime, pe Domițian, ce era socotit un Nero reînviat. Alte încercări de a aplica numărul respectiv la alte persoane în anumite timpuri, au dat greș.

Cap. XIV: Cei credincioși Mielului sălășluiesc în Sion. Trei îngeri vestesc judecățile lui Dumnezeu. Din primele secole ale creștinismului, autorul ne duce la sfârșitul timpurilor unde într-un tablou impresionant, Fiul lui

Dumnezeu, înconjurat de o imensă mulțime de credincioși, este slăvit pentru ajutorul dat în decursul timpurilor, tuturor celor ce au biruit ispitele și nu s-au închinat fiarei, nu au suferit influența lui satan. Trei îngeri anunță căderea Babilonului și pedepsele celor ce s-au închinat fiarei, iar alți trei îngeri apar, spre a executa sentința divină, pedepsind pe cei răi.

Cap. XV: Cântarea biruitoarelor fiarei. Șapte îngeri cu șapte cupe ale mănii. Prin viziunea care urmează, autorul revine asupra timpurilor primare ale creștinismului, unde se zăgrăvește biruința celor ce nu s-au lăsat influențați de ispitirile închinătorilor fiarei și slava ce aduc lui Dumnezeu pentru judecățile Sale asupra persecutorilor.

În acest moment templul se deschide și una dintre cele patru făpturi minunate din jurul tronului încredințează la șapte îngeri (6-7), șapte cupe pline de mulțimea nenorocirilor, care se vor abate asupra pământului.

Cap. XVI: Cele șapte cupe ale nenorocirilor. Îngerii cu cepele mănii divine aduc mari nenorociri pe pământ împotriva închinătorilor fiarei: primul; 2) aduce o bubă ucigașă peste ei; al doilea (3) prefăce marea în sânge; al treilea (4) prefăce râurile și izvoarele în sânge; al patrulea (8) arde pe oameni cu căldura soarelui; al cincilea (10) prefăce în întinerie împărăția fiarei; al șaselea (12) adună pe muntele Megiddo pe închinătorii fiarei - unde Dehora și Barac înving pe Canaanei - spre a fi distruși de mânia divină.

Viziunea este oarecum paralelă cu trâmbița a șasea. În sfârșit, al șaptelea inger (17) aduce fulgere, tunete și cutremur mare. Ierusalimul este împărțit în trei părți. Babilonul este atins, alte cetăți, insule și munți sunt distruse. Viziunea este paralelă cu pecetea a șasea. Totuși oamenii nu se convertesc.

Cap. XVII: Despre marea cetate desfrântă a Babilonului.

În continuare, autorul descrie viziunea despre o femeie șezând pe o fiară cu șapte capete și zece coarne. Femeia avea un pahar cu toate hulele, urăciunile și desfrânările: era Babilonul (5) tainic - Roma. Fiara era și nu mai este și va să vină din adânc (8). Adică a avut influență, acum are mai puțină și va apărea pe timpul lui Antihrist. Coarnele care

înseamnă munți, sunt colinele Romei, iar dintre regi, cel care se va uni cu ceilalți, spre a începe război contra creștinilor și care vor fi învinși - prin răbdarea sfinților - este Domițian.

Cap. XVIII: Căderea Babilonului. Un înger vestește cu glas puternic căderea marelui cetății a Babilonului (2), pentru imoralitatea și păcatele ei. Un glas din cer anunță pe creștini să iasă din ea, spre a nu se împărtăși de păcatele și pedepsele ei. Faptul produce surpriză și jale asupra celorlalți împărași și o mare bucurie pentru creștini, căci li s-a făcut dreptate, din cauza multor persecuții suferite de la conducătorii ei.

Cap. XIX: Hristos biruiește fiara. După ce autorul aude un glas din cer prin care mulțimile laudă pe Dumnezeu pentru pedepsirea Babilonului și fericesc pe acei care se vor uni cu Domnul Hristos, anunță, în sfârșit o mare victorie asupra răului.

Este vorba de Mântuitorul care (11) încălecat pe un cal alb și urmat de oștile îngeresti, nimicește Fiara, pe împărații uniți cu ea și pe proorocul mincinos, ce făcea semne false și minuni (19-20). Amândoi sunt aruncați în iezorul de foc, iar ceilalți uciși cu sabia și dați pradă păsărilor (21).

Cap. XX: Împărăția de o mie de ani, prăbușirea diavolului și judecata obștească. După biruința asupra Babilonului tainic și asupra lui Antihrist, urmează biruința asupra lui Satan.

Printr-o altă viziune, Apostolul anunță că satan este prins, legat și aruncat în adânc și ținut acolo o mie de ani, spre a nu mai amăgi popoarele (2). Apoi se va elibera pentru puțină vreme. El mai observă că sufletele credincioșilor care nu s-a închinat fiarei, învie și împărtășesc cu Hristos o mie de ani (4). Ceilalți morți nu învie, până nu se împlinesc o mie de ani. Aceasta-i învierea cea dintâi (5). Cei ce au parte de învierea dintâi, moartea a doua nu mai are putere asupra lor, ci ei împărtășesc cu Mântuitorul o mie de ani (6).

După împlinirea a o mie de ani, satan va fi dezlegat și va amăgi lumea un scurt interval de timp (7), după care Hristos îl va nimici (10). În sfârșit va urma judecata generală (11-15).

Din acest pasaj, mulți au dedus venirea pe pământ a Domnului Hristos și împărăția Sa cu cei drepți, timp de 1000 de ani, adică hiliastul sau milenarismul. Însă prin expresia o

mie de ani se înțelege o mare perioadă de timp, un timp nelimitat.

Astfel, pasajul de mai sus, are următoarea explicație:

Legarea lui satan înseamnă limitarea influenței acestuia prin venirea în lume a Mântuitorului, prin învățătura Sa, prin creștinism. Limitarea influenței lui satan este concomitentă cu împărăția Domnului Hristos în sufletele credincioșilor, împărăție destul de îndelungată. Credincioșii care împărtășesc cu Domnul Hristos și trăiesc în strânsă comuniune cu El, nu se închină fiarei, nu se lasă influențați de satan. Aceștia au parte de prima înviere, adică de naștere din nou prin botez, iar moartea a doua, moartea spirituală a trăirii în păcat (Apoc. III, 1) încheiată cu moartea, adică moartea veșnică nu mai are putere asupra lor. Moartea dintâi este cea trupească.

Ceilalți pământenii, care nu învie - nu se botează - deși trăiesc pe pământ, nu împărtășesc cu Hristos, nu se bucură de influența creștinismului și vor avea parte de ambele morți: și cea trupească și cea veșnică.

În prajna Parusiei Domnului, influența lui satan se va întepi, căci ajutat de unele popoare păgâne - Gog și Magog - va seduce pe mulți - când va fi epoca antihristului - dar Mântuitorul îl va nimici în ziua venirii Sale, și îl va arunca în iezorul de foc.

În sfârșit, Apostolul mai are viziunea judecării obștești, când toți morții, de oriunde vor fi, vor învia și vor fi judecați. Cei buni vor fi răsplătiți, iar cei răi aruncați în iad, care constituie moartea a doua, pedeapsa definitivă.

Cap. XXI: Ierusalimul ceresc. Autorul descrie apoi, locuința aleșilor, cortul lui Dumnezeu, unde nu este nici plângere (4), nici durere, nici întuneric, ci lumină veșnică, unde păcătoșii nu pot intra. Ierusalimul ceresc are ca temelie douăsprezece porți (14) - Apostolii Mielului - iar pietrele zidurilor și porțile de diferite metale prețioase și mărgăritare. Acest templu mareș este veșnic deschis pentru cei curați și înscrși în cartea Mielului.

Cap. XXII: Fericirea veșnică. Venirea lui Hristos. Apostolul mai vede un râu de apă vie și pomul vieții. Acolo domnește o lumină veșnică și slujitorii Săi îl slujesc pururea.

Încheierea (XXII, 6-21) - Apostolul arată că cele scrise în Apocalipsă sunt adevărate. Nimeni nu trebuie să elimine ceva din cele scrise în ea. Încheie cu dorința ca Domnul să vină cât mai curând.

Importanța Apocalipsei. Această ultimă carte a Noului Testament este o scriere profetică și din aceste motive, prezintă greutăți de interpretare. Mulți creștini din toate timpurile, iar astăzi mai ales sectanții, explică greșit unele pasaje din cuprinsul Apocalipsei, îndeosebi, cap. XIII și XX, căzând în erezii.

Totuși ea cuprinde însemnate învățături referitoare la hristologie și eshatologie. Ca **învățături dogmatice** se afirmă: despre Domnul Hristos Cuvântul întrupat (XIX, 13); făcător al întregii lumi (III, 14; IV, 11); adevărat Dumnezeu (I, 17, 18; II, 8; XIX, 16); mijlocitor unic între Dumnezeu și oameni (I, 5; V, 5); răscumpărător al tuturor oamenilor (V, 9); biruitor asupra lui satan (XX, 1; XX, 15); distrugător definitiv asupra lui Antihrist și al lui satan la Parusie (XIX, 20); judecător al tuturor viilor și morților la a doua Sa venire (VI, 17; XX, 10-15); izvor al vieții și fericirii veșnice (XXII, 3-5, 7).

Se mai afirmă: împărăția de mii de ani pentru cei drepti (XX, 4); Antihrist va exercita puterea sa de înșelare și persecuția asupra credincioșilor patruzeci și două de luni (XII, 5); va atrage pe mulți (XIII, 7-8); prin false minuni (XIII, 14); preamărirea dreptilor în cer (IV, 4; VI, 9; VII, 9-10); mijlocirea sfinților și venerarea lor (V, 8; CIII, 3-4); despre pronia divină (II, 7, 10, 23; III, 9); despre îngerii buni (V, 11; VIII, 2, 3, 6, 8; IX, 1); despre satan și ucenicii săi, demonii (XII, 7, 9; XX, 2, 7); pedeapsa lor (XX, 10); despre amintirea Duminicii și deci serbarea ei (I, 10); Biruința finală a Bisericii și fericirea veșnică (XXI, 1-4).

Ca **idei morale și de viață creștină** se afirmă: libertatea creștină (III, 20); condamnarea indiferentismului religios (III, 15-16); amenințări grave pentru păcătoși (II, 23; III, 1-2); îndemn la pocăință (II, 5, 16; III, 3, 19); la suferință și răbdare (II, 10; XIII, 10); îndemn spre fapte bune (II, 26); răsplata pentru adevărata viață creștină și fapte bune (III, 11-12; XXII, 12).

Apocalipsa este o carte de înaltă zidire spirituală, care ridică orice suflet de la zădărnicia lucrurilor pământești spre valorile spirituale cerești. Este o carte de întărire a virtuții, a răbdării și a sacrificiului. Prin citirea ei, dobândim respect și venerație pentru martiri și sfinți.